

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Petra Kadlecová

Znalosti žáků 5. ročníku základních škol o svém regionu
(Čechy pod Kosířem)

Olomouc 2017

vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Aleny Vavrdové, Ph.D. a že jsem použila zdrojů, které cituji a uvádím v seznamu pramenů a literatury.

V Prostějově dne

Podpis

.....

.....

Děkuji vedoucí práce, Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D., za odborné vedení, cenné připomínky a poskytování rad při psaní diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině za finanční a psychickou podporu při studiu a psaní diplomové práce.

OBSAH

Obsah.....	4
Úvod	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Obecná charakteristika regionu Čechy pod Kosířem.....	9
1.1 Poloha a rozloha	10
1.1.1 Velký Kosíř.....	10
1.2 Vodstvo.....	13
1.3 Flora a fauna	13
1.4 Obyvatelstvo	15
2 Historie obce Čechy pod Kosířem	16
2.1 Historický vývoj	16
2.2 Název obce	18
2.3 Znak a prapor obce	18
3 Významné pamětihodnosti – jejich historie a současnost.....	20
3.1 Zámek Čechy pod Kosířem	20
3.1.1 Zámecký park	22
3.1.2 Stavby v zámeckém parku	23
3.2 Expozice filmů Zdeňka a Jana Svěrákových	25
3.3 Hasičské muzeum	26
3.4 Muzeum historických kočárů	28
3.5 Kostel svatého Jana Křtitele	30
3.6 Další církevní stavby v obci	32
4 Významné osobnosti a rody	33
4.1 Rod Silva Tarouca	33
4.2 Josef Mánes	35
4.3 Rodina Smekalů.....	37
4.4 Václav Obr.....	38
4.5 Další významné osobnosti	39
5 Kultura na Hané	40
5.1 Hanácké nářečí	40
5.2 Lidový kroj	41

5.3	Hanácký tanec (hanácká - chod'ává - cófavá).....	43
6	Společenské, kulturní a sportovní vyžití	46
6.1	Spolky a sdružení.....	46
6.1.1	Sbor dobrovolných hasičů	46
6.1.2	TJ Sokol	47
6.2	Kulturní akce	48
6.2.1	Josefkol	49
6.2.2	Ukázky bitev	49
7	Téma regionu v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání	50
7.1	Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět	50
7.2	Vzdělávací obor Český jazyk a literatura	53
7.3	Vzdělávací obor Hudební výchova.....	54
7.4	Vzdělávací obor Výtvarná výchova	55
7.5	Téma regionu v dalších vzdělávacích oblastech a oborech	56
8	Projektové vyučování.....	57
	EMPIRICKÁ ČÁST	62
9	Charakteristika a cíle výzkumu.....	62
9.1	Cíle výzkumu a stanovení předpokladů.....	62
9.2	Výzkumná metoda	63
9.3	Výzkumný vzorek.....	63
9.4	Charakteristika škol	64
9.5	Pilotáž	65
9.6	Průběh výzkumného šetření.....	65
10	Analýza a vyhodnocení dat	66
10.1	Analýza dat.....	66
10.2	Celkové vyhodnocení didaktického testu	66
10.2.1	Celkové vyhodnocení didaktického testu v jednotlivých položkách.....	67
10.3	Vyhodnocení škol	67
10.3.1	Vyhodnocení škol v jednotlivých položkách.....	69
10.4	Vyhodnocení dívek a chlapců.....	85
10.4.1	Vyhodnocení dívek a chlapců v jednotlivých položkách	86
11	Ověření platnosti předpokladů a shrnutí výsledků	87

PRAKTICKÁ ČÁST	90
Projekt č. 1 – „Čechy pod Kosířem“	90
Projekt č. 2 – „Čechy ... na Hané“	96
Závěr.....	104
Seznam použitých zkratek	105
Seznam pramenů a literatury	106
Seznam příloh.....	119
Přílohy	121
Anotace.....	154

ÚVOD

Čechy pod Kosířem – zvláštní název pro obec, která leží v centru Hané nedaleko města Prostějova a Olomouce. Tato malebná vesnice patří rozlohou a počtem obyvatel spíš mezi ty menší, přesto toho ale může hodně nabídnout. Nachází se zde zámek s významným krajinářským parkem nebo unikátní muzeum historických kočárů, které patří mezi největší ve střední Evropě. Už tento fakt by mohl být dostatečným lákadlem pro návštěvu tohoto místa, není to ale zdaleka všechno. Doslova hned vedle muzea kočárů stojí na místě bývalé továrny na hasičské stříkačky jedinečné hasičské muzeum.

V minulosti bývalí majitelé místního zámku mnohokrát hostili významného českého malíře Josefa Mánesa, který právě zde vytvořil jedny ze svých nejvýznamnějších děl. Místní krajina a zdejší lidé pro něj byli obrovskou inspirací v jeho celoživotní tvorbě. Díky jeho pracím dnes máme dopodrobna zachycenou podobu hanáckého kroje i s jeho podrobnými popisky. Všechna tato fakta byla jedním z důvodů, proč jsem se zaměřila právě na Čechy pod Kosířem.

Jako téma diplomové práce jsem si zvolila „Znalosti žáků 5. ročníku základních škol o svém regionu (Čechy pod Kosířem)“, protože znalost regionu, jeho tradic, nářečí a historie patří k všeobecnému přehledu každého jedince. Region, stejně jako rodina nebo škola, formuje naši osobnost a dělá z nás to, čím jsme. To je jeden z mnoha důvodů, proč bychom o místě našeho bydliště měli mít dostatek znalostí.

Znalost můžeme chápat jako ekvivalent pro pojem vědomost, což je souhrn určitých pojmů a faktů většinou teoretického charakteru, které si jedinec osvojuje vlastním učením nebo ve škole. Podle Pedagogického slovníku ji ale můžeme chápat i v širším významu nejen jako poznatky, ale i schopnosti a dovednosti, které jedinec využívá k vykonávání určitých činností (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Tato diplomová práce je rozdělena do tří částí – teoretické, empirické a praktické a právě část empirická je zaměřena na zmapování znalostí žáků 5. ročníku, částečně i na zjištění jejich dovedností. Teoretická část se zaměřuje na charakteristiku regionu Čechy pod Kosířem. Zabývám se zde obecnou charakteristikou regionu, historickým vývojem, významnými pamětihodnostmi, osobnostmi, které se zde narodily nebo výrazně přispěly k jeho rozvoji, hanáckou kulturou a společenským, kulturním a sportovním vyžitím, které region v současnosti nabízí. Jedna z kapitol objasňuje zařazení tématu regionu v Rámcovém

vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Poslední kapitola teoretické části nastiňuje projektové vyučování a stala se oporou pro vytvoření praktické části, která obsahuje dva projekty zaměřené na region Čechy pod Kosířem. Tyto projekty mohou pomáhat při snaze o rozšíření a upevňování znalostí a jako zdroj inspirace pro učitele.

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit, jaké znalosti mají žáci 5. ročníku o svém regionu Čechy pod Kosířem, zda jsou znalosti dívek a chlapců srovnatelné a jestli jsou znalostí žáků navštěvující ZŠ (základní škola) Čechy pod Kosířem větší, než znalosti žáků ostatních škol. Dalším cílem je zjistit, ze kterých zdrojů žáci nejčastěji čerpají informace o svém regionu. Dílčím cílem je zjistit a uspořádat informace o regionu Čechy pod Kosířem. Zaměříme se nejen na část historickou a zeměpisnou, ale i na kulturní, společenskou nebo přírodovědnou.

TEORETICKÁ ČÁST

1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA REGIONU ČECHY POD KOSÍŘEM

Čechy pod Kosířem je malá ves typu návesní silnicovky. Protáhlá náves je obklopena podélně řazenými domy a pokračuje při větvení komunikací a při místních cestách (Samek, 1994). Tato prastará obec byla osídlena již pravěkým člověkem, první písemná zmínka ale pochází z počátku 12. století (Jist, 1991).

V obci se nachází pošta, základní škola, mateřská škola, školní stravovna, tři obchody, fotbalový sportovní areál, multifunkční budova pro kulturu a sport, hostinec „U Eliášů“, Penzion Mánes, zdravotní středisko poskytující základní všeobecnou, dětskou a stomatologickou péči, dům pokojného stáří (hospic), obecní knihovna a informační centrum.

Obec má vybudované inženýrské sítě, vlastní vodovod, plynovod, kanalizaci s čistírnou odpadních vod, bezdrátový internet a další služby. Starostou obce je Ing. (inženýr) Milan Kiebel. V současnosti obec spravuje sedmičlenné zastupitelstvo. Obec zaznamenává všechny své významné události do obecní kroniky, od roku 2004 také do video kroniky. V katastru obce se nachází 18 kulturních památek (Charakteristika obce [online]).

1.1 Poloha a rozloha

Čechy pod Kosířem je malá obec nacházející se v Olomouckém kraji 12 km severozápadně od Prostějova a 20 km západně od Olomouce. Leží na úpatí Velkého Kosíře na rozhraní Dražanské vrchoviny a Hané v nadmořské výšce 273 m. n. m (metrů nad mořem). Katastr obce má rozlohu 918 ha (Obec Čechy pod Kosířem [online]).

Obr. č. 1 (Obrázek číslo 1): Poloha Čech pod Kosířem.

Zdroj: (Mapy.cz [online])

1.1.1 Velký Kosíř

Východně od Čech pod Kosířem se nachází osamělá hora Kosíř s místním příviskem hanácký Mont Blanc a s nadmořskou výškou 443 m. n. m. (Gračka, 2000). Jeho vznik se datuje do doby před 250 milióny lety (Jist, 1991). Mnoho lidí se domnívá, že Kosíř je vyhaslá sopka, dodnes si o tom dokonce můžeme přečíst v některých učebnicích, není to ale pravda. Podle geologa¹ Antonína Přichystala „nikde na Kosíři nebyla nalezena hornina, která by vznikla sopečnou činností z magmatu. Kosíř je výhradně složen z hornin usazených v moři.“ (Šverdík, 2007, s. 32) O tom, že se zde přibližně před 400 milióny lety rozkládalo moře, svědčí nálezy sedimentů² s lasturami ústřic, hřebenatek nebo schránek ježovek (Šverdík, 2007).

¹ Geolog je člověk, který se zabývá složením, vývojem a stavbou zemské kůry.

²Sediment je usazená hornina vzniklá mechanickou nebo chemickou sedimentací (usazováním).

Kosíř je nejvýchodnějším výběžkem Dražanské vrchoviny (Gračka, 2000) a je tvořen třemi vrcholy: Velkým Kosířem (443 m), Vápenicí (315 m) a Malým Kosířem (313 m) (Jist, 1991). Na území Kosíře se nachází mnoho chráněných druhů rostlin, proto bylo v roce 1990 vyhlášeno za chráněné (Havlík, 2010).

Kosíř hraje velkou roli i v hanáckých pohádkách a pověstech. Podle jedné z nich vznikl v době bojů krále Ječmínka s rarachy. Ječmínkovi měli pomáhat dva lidé, sedlák, který se snažil oslepit ďábla foukáním řezané slámy přímo do očí, a kovář, který mu ztěžoval pevný postoj sekáním kosíře (hanácký výraz pro kosu) do pat. Rozzlobený ďábel popadl skálu a hodil ji po Ječmínkovi se slovy: „Já ti dám kosíř!“. Skála se po pádu zploštila do tvaru kosíře a král Ječmínek svůj boj s ďáblem vyhrál (Gračka, 2000).

Podle jiné pověsti vedla na Kosíř tajná podzemní chodba z Kostelce na Hané a z jeskyně v zámeckém parku v Čechách pod Kosířem. Důkazem může být fakt, že na mnoha místech se půda po najetí autem nebo vozem propadá.

I v dávné historii hrál významnou roli. Již od doby kamenné se zde usazovaly lidské kmeny, kterým jeho vhodná lokace přinášela bezpečí a skvělý rozhled (Jist, 1991). V období válek měl podstatný strategický význam.

Odkaz na Kosíř můžeme spatřit i v literatuře a umění. Nejvíce proslavil Kosíř spolu s Čechami pod Kosířem malíř Josef Mánes, dále také regionální malíř a sochař Karel Otáhal, akademický malíř Hilar Václavek a jiní. V literatuře na něj odkazuje např. (například) spisovatel Ondřej Přikryl, Petr Bezruč nebo Jiří Wolker.

Obr. č. 2: Velký Kosíř.

Zdroj: Archiv autorky

Rozhledna na Velkém Kosíři

Kosíř byl a stále je vyhledávaným turistickým cílem. Roku 1927 byla na vrcholu Kosíře postavena Klubem československých turistů 25 m vysoká dřevěná rozhledna. Během několika let však počasí narušilo stabilitu a stavba musela být z bezpečnostních důvodů stržena (Gračka, 2000).

Lidem ale rozhledna na kopci jinak rovinné Hané dlouhá léta chyběla. Roku 2009 začal vznikat projekt na její výstavbu. Návrh 35 m vysoké rozhledny vytvořil architekt Svatopluk Sládeček (Havlík, 2009). Na 11-ti milionovou stavbu sháněly okolní obce finance, kde se dalo. V květnu 2010 proběhla veřejná sbírka, ve které si jednotlivci, nebo firmy mohli koupit schod na rozhlednu, čímž přispěli na její stavbu. Jeden schod stojí 10 tisíc Kč (Korun českých), první, stý a poslední byly ale podstatně dražší (Havlík, 2010). Na vrchol rozhledny vede celkem 158 schodů (Dočkalová, 2012). Na každém zakoupeném schodu pak mají jeho majitelé štítek se svými iniciály. Tato sbírka ale rozhodně celou stavbu nezaplatila (Havlík, 2010).

Stavba byla zahájena v říjnu 2012 (Dočkalová, 2012). O necelý rok později byla slavnostně otevřena v červnu 2013 (Masaříková,

Obr. č. 3: Rozhledna na Velkém Kosíři.

Zdroj: Archiv autorky

2013). Dřevěná rozhledna vysoká 25 m má tvar komolého jehlanu s betonovým soklem, kde je umístěna toaleta, pokladna, občerstvení a prodej suvenýrů. Před rozhlednou je dřevěný přístřešek s ohništěm. Turisté se k místu mohou dostat pěšky nebo na kole např. ze Slatinek nebo z Čech pod Kosířem. Stezky k ní ale vedou ze všech okolních vesnic (Rozhledna Velký Kosíř [online]). Okolní obce i kraj si slibují, že rozhledna výrazně přispěje k rozvoji cestovního ruchu (Havlík, 2010).

Gabrielov

Na vrcholu Velkého Kosíře se ještě před zhruba 20 lety nacházely pozůstatky statku s názvem Gabrielov. Tento statek byl vybudován zřejmě kolem roku 1707 (z tohoto roku je dochována mapa). Původní název statku byl Dvorka, německy Neuhoff (Nový Dvůr). Pozdější přízvisko Gabrielov získal podle manželky hraběte Františka Josefa II. Silva Taroucy Gabriely Silva Taroucy, která ráda a často jezdila po kosířských kopcích. Svou cestu vždy zakončila na Dvorku.

Na statku chovala rodina ušlechtilé koně a drůbež a kolem statku se rozprostíral ovocný sad. Statek byl ohraničený kamennou zídkou a měl půdorys obdélníku.

Po druhé světové válce připadl Gabrielov státu, který zde místo koní choval vepře. Nejdříve statek spravovalo Jednotné zemědělské družstvo, poté státní lesy. Častým střídáním hospodářů byl statek zanedbáván a to se podepsalo i na jeho havarijním stavu. V roce 1984 byl jeho provoz zrušen. Po roce 1989 pak bylo rozebráno vše, co se ještě dalo upotřebit. Dnešní majitel pozemku odvezl suť, vyčistil rybníček a přítok potoka a vyklesl dřeviny. Dnes můžeme na místě spatřit už jen pozůstatky obvodového zdiva a základů budovy (Gračka, 2000).

1.2 Vodstvo

Na západ od obce pramení vodní tok s názvem Český potok. Protéká obcí a zámeckým parkem, kde se vlévá do Malého rybníka a Velkého rybníka (Mapy.cz [online]). Ty byly vybudovány společně se sítí vodních kanálů ve 30. a 40. letech 19. století Františkem Josefem I. Silva Taroucou (David, 2010). Český potok pokračuje dál směrem na Služín. Po několika kilometrech se u obce Držovice vlévá do říčky Romže (Mapy.cz [online]).

Obr. č. 4: Velký rybník.

Zdroj: Archiv autorky

1.3 Flora a fauna

V katastru obcí Čechy pod Kosířem, Čelechovice na Hané, Drahanovice, Lhota pod Kosířem, Slatinice, Slatinky, Služín a Stařechovice leží Přírodní park Velký Kosíř o rozloze 19,6 km². Přírodní park si klade za cíl uchovat a ochránit krajinný ráz území a zabránit narušení jeho přírodních i estetických hodnot.

V oblasti přírodního parku je vyhlášeno šest zvláště chráněných území. Jedná se o Národní přírodní památky (NPP) Růžičkův lom a Státní lom, přírodní památku (PP) Vápenice, přírodní památku Studený kout, přírodní rezervaci (PR) Malý Kosíř a přírodní rezervaci Andělova zmola.

NPP Růžičkův a Státní lom se nachází na jihovýchodním úpatí Velkého Kosíře. Toto území patří mezi nejvýznamnější paleontologické³ lokality na Moravě. Kromě toho mají i entomologický a botanický⁴ význam pro svou vysokou druhovou pestrost. Mnoho teplomilných druhů rostlin a živočichů dosahuje na tomto území nejsevernější hranice výskytu na Moravě. PP Vápenice je území význačné pro druhovou rozmanitost teplomilných trávníků a křovin. Roste zde také početná populace silně ohroženého koniklece velkokvětého. V PR Malý Kosíř můžeme nalézt díky geologickému podloží tvořenému kosířskými droby a jílovou břidlicí odlišné druhy rostlin, jako např. vzácnou orchidej vstavač kukačku nebo fragmenty vřesoviště. Nad Stařehovicemi a Čechami pod Kosířem leží PR Andělova zmola, kde můžeme najít přirozené lesní porosty a teplomilné doubravy na kamenitých zlomových svazích. PP Studený kout je významnou lokalitou ohroženého mravence lesního, dokladem toho je přes 50 mravenišť (Přírodní park Velký Kosíř. Průvodce naučnou stezkou, 2007).

Další významnou botanickou lokalitou v regionu Čechy pod Kosířem je zámecký krajinářský park. Svou polohou, vlnitostí terénu, klimatickými podmínkami a půdním složením vytváří vhodné prostředí pro růst choulostivějších rostlin, hlavně listnatých a jehličnatých dřevin (Kuběna, 1964). V 60. letech 20. století zde bylo napočítáno celkem 64 taxonů⁵ jehličnatých a 163 taxonů listnatých dřevin (Nováček, 1990). Nalezneme zde dřeviny z oblastí jako např. Severní Amerika, Japonsko nebo Čína (Filová, 2004).

Od 60. let se sice jejich počet změnil, přesto ale toto území i nadále zůstává významnou krajinářskou oblastí. Více o zámeckém parku v oddíle 3. 1. 1 Zámecký park.

Obr. č. 5: Státní lom.

Zdroj: (Národní přírodní památka Státní lom [online])

³ Paleontologie je věda, která zkoumá zkameněliny rostlin a živočichů a hornin, ve kterých jsou uloženy.

⁴ Entomologie je věda zabývající se hmyzem. Botanika je věda zabývající se rostlinami.

⁵ Taxon je skupina konkrétních organizmů stejného systémového zařazení.

1.4 Obyvatelstvo

Počet obyvatel se často měnil. V roce 1854 měla obec 906 obyvatel, zhruba o 50 let později v roce 1900 už čítala 1375 občanů. Během 20. století se počet obyvatel snížil na 942 (v roce 2000) (Gračka, 2000). Podle nejnovějších údajů z 31. 12. 2015 obec obývá 1051 občanů (Obec Čechy pod Kosířem [online]).

2 HISTORIE OBCE ČECHY POD KOSÍŘEM

2.1 Historický vývoj

Pravěké osídlení

Ve třicátých letech 20. století učitel měšťanské škola Antonín Gottwald po mnoha tisíciletích objevil důkazy o tom, že se v minulosti na západním svahu Velkého Kosíře na místě, kde dnes stojí obec Čechy pod Kosířem, usídlili pravěcí lidé. Na sídlištích prvních Indoevropanů nacházel nejrůznější nástroje a nářadí jako jsou sekyrky, sekeromlaty, pazourky, kostěné a železné nástroje, ale také ozdobné jehlice, spony, náušnice nebo hrnce. Většina těchto nálezů je uložena v Muzeu Prostějovska (Jist, 1991).

První zmínka

Nejstarší písemná zmínka o obci Čechy pod Kosířem pochází z roku 1131. V písemnosti je záznam o tom, že olomoucké metropolitní kapitule⁶ zde patřily dva lány. Od roku 1305 pak pozemek patřil klášteru voršilek⁷ Svaté Kateřiny v Olomouci. Od 14. století se zde začalo střídat mnoho šlechtických majitelů. Byli jimi např. Boček z Čech (příjmením Puklice), Hroch z Kunštatu, Jan Puška z Kunštatu a další.

Páni z Kravař

V roce 1416 získal ves, tvrz z roku 1359, vinice, rybníky, lesy a další pozemky Jindřich z Kravař. Jindřich z Kravař byl díky podpoře Zikmunda Lucemburského pověřen úřadem zemského moravského hejtmána. Při osvobozování obsazeného Vyšehradu však v listopadu 1420 padl. Jindřich nebyl ženatý, a proto většinu statků odkázal bratranci Petrovi II. z Kravař a ze Strážnice a jeho synům. Petr II. se po smrti svého strýce (Jindřichova otce Petra I.) stal nejvyšším olomouckým komorníkem. Zemřel v roce 1434 v bitvě u Kroměříže proti husitům a jeho tělo bylo pravděpodobně pohřbeno v Prostějově. Majetek přechází na Petrova syna Jiřího, kterým vymírá rod pánu z Kravař po meči. Po Jiřím zdělila Čechy na Hané (dřívější název Čech pod Kosířem) jeho dcera Kunhuta, která se provdala za Vaňka z Boskovic. Jejich syn, Ladislav z Boskovic pak v roce 1512 prodal Čechy **Vilémovi z Pernštejna**.

V roce 1550 koupil Čechy pod Kosířem **Matyáš z Hartunkova**. Ten v roce 1596 prodal tvrz, Čechy, pivovar, Služín, Stařechovice a Lhotu své manželce **Ester Pivcové**

⁶ Kapitula je sbor duchovních při katedrálním kostele. Spravují se určitým řádem a tvoří právnickou osobu.

⁷ Voršílka je členka ženského řeholního řádu, který byl založen již v 16. století. Řád sloužil k péči o nemocné a výchově dívek.

z Hradčan. Jen pár let nato však oba zemřeli a zanechali po sobě sirotky. Během 17. století se v Čechách vystřídal více majitelů – **Albrecht Sedlnický z Choltic, Jan Baltazar Vetter z Lilie** a další. Od roku 1684 byl majitelem **Jan Maxmilián baron Skrbenský z Hříště**. Ten nejdříve odkázal v poslední vůli majetek své bezdětné manželce, ale později ho prodal **Janu Adamovi Ondřejovi knížeti z Lichtenštejna**.

Lichtenštejnové

Jan Adam byl nejbohatším rakouským šlechticem a také významným stavebníkem. Nechal vystavět např. plumlovský zámek, architektem zámku byl jeho otec Karel Eusebius. Se svou manželkou měli celkem 12 dětí, dospělosti se ale dožilo pouze 5 dcer, které provdal. Panství zdědila jeho dcera Marie Terezie Antonie. Marie Terezie nechala přebudovat sídlo na barokní čtyřkřídlý zámek s průčelím obráceným na jih. Již v roce 1719 však zámek i panství prodala **Antonínu Dominikovi Winklerovi z Winklersburgu**.

Rod Silva Tarouca

Roku 1768 zakoupil panství v Čechách Emanuel (Don Manuel) de Menes e Castro, vévoda da Silva Tarouca (1694 - 1771).

Pocházel z Portugalska a byl ministrem a rádcem císaře Karla VI. a císařovny Marie Terezie. Jeho manželkou se stala Johana Amabilie vévodkyně Holstein-Sondenburg-Beck. Syn Emanuela a Amabilie, František Štěpán se oženil s hraběnkou Marií Kristinou Schönborn-Heussenstamm. Významnými osobnostmi v Čechách se stali prvorození syn hraběcího páru František Josef I. a jeho manželka Marie Leopoldina. František Josef I. se ve 30. letech 19. století zasloužil o přestavbu zámeckého parku v přírodně krajinářský park, s jehož přestavbou začal již jeho otec. Po smrti Marie Leopoldiny se panství ujal syn August Alexandr. A právě August Alexandr (stejně jako jeho bratr Bedřich August) byli velkými přáteli malíře Josefa Mánesa, který na zámek přijížděl na jejich pozvání často i na několik měsíců (Gračka, 2000). Posledním vlastníkem panství z rodu Silva Tarouca byl mladší syn Augusta Alexandra Arnošt Emanuel. V roce 1942 byla na majetek Arnošta Emanuela, který se hlásil k české národnosti, uvalena nucená správa Velkoněmecké říše (Historie zámku [online]). Poslední majitel zemřel v roce 1943 na zámku v Průhonicích a po jeho smrti byly zámek a pozemky mezi lety 1945 – 1949 vyvlastněny československým státem (Nováček, 1990). Podrobněji o rodu Silva Tarouca v podkapitole 4. 1 Rod Silva Tarouca.

2.2 Název obce

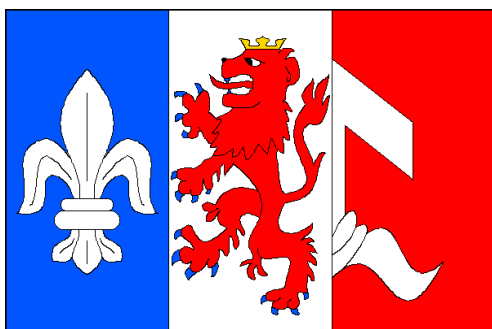
Je to zvláštní název, jelikož obec Čechy neleží v Čechách, ale na Moravě. Čechy pod Kosířem ale není jediné jméno, kterým se tato obec mohla v minulosti pyšnit. Své jméno změnila hned několikrát, často z politických důvodů. Nejdéle a nejčastěji však nesla jméno Čechy, popřípadě německé Czech (Gračka, 2000). Přídomek „pod Kosířem“ je prvně doložen v roce 1618, tehdy však ještě „pod Kosyržem“ (David, 2009). Do roku 1925 nesly Čechy název Čechy na Hané. Poté se název změnil na Čechy pod Kosířem, který vydržel až do začátku války. Nástupem okupace se ale vše násilně poněmčovalo, tedy i názvy obcí. 1. června se tedy Čechy na Hané přejmenovaly na Tschech. Po osvobození se vše vrátilo do původního stavu, takže se název obce opět změnil roku 1945 na Čechy pod Kosířem (Gračka, 2000).

2.3 Znak a prapor obce

V roce 2000 poslala obec Čechy pod Kosířem do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky žádost o schválení a udělení symbolů obce. V odůvodnění stálo: „Podle záznamu se v Moravském zemském archívu v Brně nachází otisk staré pečeti Čech pod Kosířem z roku 1645“ (Anon, 2000, s. 9). Nový znak byl sestaven ze symbolů, které jsou převzaty z erbů předchozích majitelů panství. První část nalezneme v erbu rodu Sedlnických z Choltic – ti mají ve znaku bílou zavinutou střelu směřující vzhůru na červeném podkladu, druhá část znaku je převzata ze symbolu rodu Vettera z Lilie – jejich symbolem je bílá lilie v modrém poli, na třetí části znaku je vyobrazen červený lev se zlatou korunkou, modrými drápy a jazykem, což je znak rodu Silva Tarouců. Původní znak se skládal pouze z prvních dvou částí, na doporučení heraldiků byl doplněn znakem posledního rodu, který na zámku žil (rod Silva Tarouca). Znak i prapor byly vysvěceny 9. července 2000 při příležitosti otevření hasičského muzea a oslav 125 let místního hasičského sboru (Anon, 2000).

„Znak obce tvoří modro-červeně polcený štít se sníženým stříbrným hrotem. Vpravo stříbrná lilie, vlevo půl zavinuté střely přiléhající k dělicí linii, v hrotu červený korunovaný lev s modrou zbrojí.

Prapor obce tvoří tři svislé pruhy, modrý s bílou lilií, bílý se žlutě korunovaným červeným lvem s modrou zbrojí a červený s polovinou bílé zavinuté střely přiléhající k bílému pruhu. Poměr šířky k délce je 2:3.“ (Obecně závazná vyhláška obce Čechy pod Kosířem č. 2 / 2000 o znaku a praporu obce a jejich užívání [online]).

Obr. č. 7: Prapor obce.

Zdroj: (Registr komunálních symbolů [online])

Obr. č. 6: Znak obce.

Zdroj: (Čechy pod Kosířem. CZREGION. Celostátní informační portál [online])

3 VÝZNAMNÉ PAMĚTIHODNOSTI – JEJICH HISTORIE A SOUČASNOST

3.1 Zámek Čechy pod Kosířem

Předchůdcem dnešního zámku byla vodní tvrz ze 14. století obklopená dvěma rybníky. Polovinu tvrže včetně části vsi vlastnil Lucek z Čech a druhá polovina tvrže patřila Kunštátům. Koncem 14. století byla tvrz sjednocena a v roce 1416 ji koupil Jindřich z Kravař. Během 15. století však značně zpusťla (Nováček, 1990). Není jisté, ve kterých místech tvrz stála. Pravděpodobné je, že stála na místě, kde se dnes nachází zámek nebo v trati Na hrádkách jihozápadně od vesnice, kde jsou na mírné vyvýšenině dodnes patrné zbytky menšího středověkého opevnění.

Roku 1550 odkoupil Matyáš z Hartunkova Čechy od Pernštejnů a vybudoval novou tvrz. První zmínka o tvrzi pochází z roku 1570. Ze stavební dispozice dnešního zámku můžeme předpokládat, že tvrz stála na místě jižního křídla zámku (Bakala, 1983). Na počátku 17. století se stal majitelem tvrže Albrecht Sedlnický z Choltic, kterému byl ale majetek zkonfiskován. Nakonec mu však byla udělena milost a statek mu byl navrácen. Albrechtova dcera uzavřela sňatek s Janem Baltazarem Veterra z Lilie a tím přešel majetek do jejich vlastnictví. Po jeho smrti roku 1665 tvrz koupili Skrbenští z Hříště.

Za kněžny Terezie z Lichtenštejna byla renesanční tvrz mezi lety 1708 – 1716 přestavěna na barokní čtyřkřídový zámek s průčelím obráceným k jihu.

Během dalších 50 let se na panství vystřídal několik majitelů, až jej roku 1768 koupil císařský tajný rada Emanuel de Menes e Castro, vévoda da Silva Tarouca. Ervín Vilém Silva Tarouca nechal mezi lety 1839 – 1846 zámek přestavět do pozdně klasicistní podoby. Autorem projektu přestavby byl architekt Julius Eduard Zernecke.

Obr. č. 8: Zámek Čechy pod Kosířem.

Zdroj: Archiv autorky

Původem portugalský rod vlastnil zámek až do roku 1945, kdy byl vyvlastněn československým státem (Nováček, 1990). Od roku 1954 byla na zámek umístěna speciální škola pro mentálně postižené a dětský domov, který zde fungoval až do počátku 21. století, kdy byl přesunut do

areálu bývalé prostějovské nemocnice. V roce 1957 byla do jednoho ze sálů umístěna i Pamětní síň Josefa Mánesa (David, 2009), která byla ale na podzim 2011 zrušena z důvodu rekonstrukce. Od přestěhování speciální školy a dětského domova zůstal zámek roky nevyužitý a prázdný. Počátkem 21. století byl nabízen k prodeji a vyvstala hrozba, že jej získá soukromý majitel a cenný zámecký park se promění v golfové hřiště (David, 2009). Naštěstí přešel v roce 2008 do vlastnictví Olomouckého kraje a jeho řízení bylo předáno Vlastivědnému muzeu (Historie zámku [online]). Od roku 2009 probíhala rozsáhlá rekonstrukce zámku a celého zámeckého areálu (David, 2009). Zámek byl znovuotevřen 2. dubna 2016 (Sobecký 2016 [online]).

Hlavní vstup do zámku se nachází na západním křídle, ke kterému jsou přistavěny dvě věže. Z hlavního sálu je vystavěno směrem do zámeckého parku monumentální schodiště. Z průčelí vystupuje rizalit⁸ s portály. Římsa portálu nese balustrádu⁹ se čtyřmi alegorickými¹⁰ sochami bohyně jara, umění, vědy a úrody. Socha bohyně úrody ale pochází až z počátku 20. století (Historie zámku [online]).

Čtvercový dvůr je obklopen jednopatrovou čtyřkřídlou budovou, k severnímu nároží přiléhá zámecká kaple sv. (svatého) Jana Nepomuckého postavená v roce 1854 Leopoldem Walterem (Štěpánek, 2015). V roce 1932 byla mezi okna pokoje, kde Josef Mánes bydlel, umístěna bronzová pamětní deska s reliéfním portrétem Josefa Mánesa od akademického sochaře Jana Znoje. V roce 1945 byla deska přemístěna nad hlavní vchod, kde se nachází dodnes (Gračka, 2000).

Zámek je otevřený každý den kromě pondělí od května do září, v dubnu a v říjnu o víkendech a státních svátcích (Pro návštěvníky [online].)

Obr. č. 9: Zámek Čechy pod Kosířem.

Zdroj: Archiv autorky

⁸Rizalit je výstupek na stavbě, který sahá od přízemí až po římsu. Nachází se většinou ve středu průčelí. (Pacáková-Hošťálková 1999, s. 466)

⁹Balustráda je kuželkami podepřené zábradlí. (Pacáková-Hošťálková 1999, s. 449)

¹⁰Alegorické zobrazení znamená obrazně symbolické výtvarné zobrazení vlastností člověka.

3.1.1 Zámecký park

Před zámeckým parkem tak, jak ho známe dnes, se mezi dvěma rybníky rozprostíraly zahrady. Vznikly nejpozději po přestavbě středověké vodní tvrze na barokní zámek mezi lety 1708 – 1716 za kněžny Terezie z Lichtenštejna (Pacáková-Hošťálková, 1999).

Zámecký park poté začal v sedmdesátých letech 18. století budovat hrabě František Štěpán Silva Tarouca. Dominantou parku byly barokní prvky, vodní kanály, dekorativní květinová výzdoba a růžová alej, která byla časem zrušena a nahrazena alejí dubovou.

Ve třicátých letech 19. století zahájil velkolepou přestavbu v přírodně krajinářský park syn Františka Štěpána hrabě František Josef I. Silva Tarouca. V přestavbě pokračoval i jeho nejstarší syn Ervín, který park obohatil o novou zeleň a dvě stavby, altánek a červenou vyhlídkovou věž vybudovanou na umělém návrší.

Obr. č. 10: Dubová alej v parku.

Postupně tak vznikala jedinečná krajinářská kompozice nebývalých kvalit se dvěma rybníky, loukami a kopci, v druhé polovině 19. století obohacena množstvím exotických stromů zásluhou Františka Josefa II. Silva Taroucy. On i jeho bratr Arnošt byli vynikajícími dendrology¹¹. Při budování rozlehlého parku vycházeli z výborné znalosti krajiny a využili vlnitosti terénu k vysazení sladěných skupin jehličnatých a listnatých dřevin a jejich solitér¹². Cesty vedly tak, aby mohly sledovat přirozenou vlnitost terénu a všechny ostatní krásy parku. Impozantnost tohoto díla je umocněna také barevností a pestrostí dřevin.

Zdroj: Archiv autorky

Poslední velké výsadby se park dočkal ve třicátých letech 20. století. Charakter přírodně krajinářského parku však zůstal nezměněn. Po této výsadbě ležel park desetiletí ladem. Nebyla mu věnována dostatečná a pravidelná péče, což mělo negativní vliv na jeho hmotné proporce. Došlo k zaplevelení a rozrůstání plevelných dřevin na úkor vzácných druhů, ke zničení parteru¹³ a k poničení neudržovaných cest a travnatých ploch. Teprve po iniciativě mnohých přírodovědců se park v roce 1987 dočkal obnovy (Pacáková-Hošťálková, 1999).

¹¹ Dendrolog je člověk, který se zabývá studiem dřevin.

¹² Solitér je většinou strom rostoucí na zahradě osamoceně. (Pacáková-Hošťálková 1999, s. 467)

¹³ Parter je rovinná část zahrady ležící nejčastěji před zahradním průčelím zámku. Je rozdělen pravidelnými cestami. (Pacáková-Hošťálková 1999, s. 463)

Od roku 2009 probíhala rekonstrukce zámeckého parku (David, 2009) a v dubnu 2016 se slavnostně otevřel spolu s rekonstruovaným zámek (Sobecký 2016 [online]).

Park se rozprostírá na ploše 21,5 ha. Jeho nadmořská výška se nachází v rozmezí 270 – 282,5 m. n. m., nejvyšší bod se nachází v místě vyhlídkové věže. V šedesátých letech 20. století prof. (profesor) Mrkos zjistil, že v parku roste 64 taxonů jehličnatých a 163 taxonů listnatých dřevin. Původní počet byl ještě vyšší, vlivem zanedbání parku se ale jejich počet výrazně snížil (Nováček, 1990).

Kromě dřevin běžných v našich podmínkách zde najdeme i dřeviny např. z Kavkazu (smrk východní), Severní Ameriky (smrk pichlavý), Japonska (javor dlaňolistý) nebo z Číny (jerlín japonský) (Filová, 2004).

Zámecký park v Čechách pod Kosířem patří mezi nejcennější parky střední Moravy (Pacáková-Hošťálková, 1999). Roku 1958 byl spolu se zámek zapsán na seznam kulturních památek (Masaříková, 2015). Park je otevřený celoročně od 8 do 18 hodin (Pro návštěvníky [online]).

Obr. č. 11: Zámecký park.

Zdroj: Archiv autorky

3.1.2 Stavby v zámeckém parku

Salet – Mánesův pavilon, ateliér

Salet je samostatná zahradní stavba určená k občasnému pobytu nebo odpočinku. Salet, jinak zvaný pozdně empírový pavilon byl vybudován mezi lety 1840 – 1843. Josefu Mánesovi, který na zámku pobýval mezi lety 1849 – 1868, sloužil jako ateliér (Pacáková-Hošťálková, 1999). Uvnitř pavilonu stála bronzová socha Josefa Mánesa (Samek, 1994). Při rekonstrukci oranžerie v roce 2014 bylo vybudováno i elektrické vedení k pavilonu, díky čemuž se zde nyní mohou konat kulturní akce (Greplová, 2014).

Obr. č. 12: Salet (Mánesův ateliér).

Zdroj: Archiv autorky

Červená vyhlídková věž

Gotizující červená cihlová věž sloužící jako vyhlídková věž (rozhledna) byla vybudována mezi lety 1840 – 1843 (Pacáková-Hošťálková, 1999). Po výstavbě vlál nad věží praporec Silva Tarouců, což můžeme spatřit na kresbě zámku a parku od Josefa Mánesa. Poblíž věže se nachází malý hřbitůvek (Gračka, 2000). Věž je po rekonstrukci zámku a parku otevřená od dubna 2016 (Pro návštěvníky [online]). Je možné navštívit ji během komentované prohlídky parku nebo při některých kulturních akcích (Expozice [online]).

Obr. č. 13: Červená vyhlídková věž.

Zdroj: Archiv autorky

Oranžerie

Oranžerie (skleník) je v zimě vyhřívána budova určená k ochraně teplomilných rostlin a pro jejich pěstování (Pacáková-Hošťálková, 1999). Pseudogotická oranžerie nacházející se v sousedství zámku byla vybudovaná během druhé krajinářské přestavby mezi lety 1852 – 1853 podle projektu Vojtěcha Ignáce Ullmanna. Ullmann byl mezi českými architekty 19. století předním představitelem historismu. Josef Mánes, přítel rodiny Silva Tarouců a také architekt V. I. Ullmanna navrhl trojlist s erby nacházející se na průčelí budovy (Greplová, 2014).

Dlouhá léta oranžerie chátrala a hrozilo jí zničení (Sekanina, 2006). Poté, co roku 2008 převzal zámek Olomoucký kraj, byla zahájena rekonstrukce (Baronová, 2012). Probíhala v několika etapách. V první etapě oprav probíhaly záchranné práce, budova byla totiž ve velmi špatném stavu. V druhé etapě bylo opraveno jižní a západní křídlo, vybudovalo se sociální zařízení a došlo také k výměně oken. Po několikaletých opravách byla oranžerie kompletně dokončena na konci dubna 2014. Nyní

Obr. č. 14: Oranžerie.

Zdroj: Archiv autorky

se uvnitř nachází Levandulová kavárna. V prostorách budovy se konají i svatby nebo akce pořádané obecním úřadem (Greplová, 2014).

3.2 Expozice filmů Zdeňka a Jana Svěrákových

Expozice filmů Zdeňka a Jana Svěrákových je zaměřená na většinu společných děl legend českého filmu scénáristy a herce Zdeňka Svěráka a režiséra Jana Svěráka.

Zdeněk Svěrák patří mezi největší osobnosti českého filmu. Narodil se 28. března 1936 v Praze, kde žije dodnes. Po studiích vyučoval český jazyk. Po několika letech ze školství odešel a začal pracovat v rozhlasu. Poté se začal plně věnovat psaní scénářů k filmům jako např. „Marečku, podejte mi pero!“, Vrchní, prchni!, Na samotě u lesa a jiné. V mnoha z nich si také zahrál většinou vedlejší roli. Kromě psaní scénářů stojí u zrodu legendárního Járy Cimrmana. Věnuje se také psaní textů k písním Jaroslava Uhlíře, psaní povídek a pohádek a jiným činnostem (Petržílek 2017 [online]).

Jan Svěrák je mladší potomek Zdeňka Svěráka. Narodil se 6. února 1965 v Žatci. V roce 1988 vystudoval na FAMU katedru dokumentární tvorby. Již jeden z jeho prvních režisérských počinů film Kolja získal v roce 1997 nejprestižnější filmové ocenění za nejlepší cizojazyčný film - Cenu Akademie (Oscara). Hlavní roli si ve filmu zahrál jeho otec. Společně natočili ještě dalších 6 filmů a v srpnu 2017 vyjde sedmý – Po strništi bos (Vosátka 2017 [online]).

Nápad na vytvoření muzea filmů otce a syna Svěrákových přišel již v roce 2011, kdy se v Olomouci ve Vlastivědném muzeu konala výstava k filmu Kuky se vrací. Režisér Jan Svěrák a ředitel Vlastivědného muzea Břetislav Holásek se domnívali, že je velká škoda, že tak zajímavé rekvizity nemá nikdo možnost vidět na vlastní oči a nakonec budou někde ztraceny nebo zničeny (Šverdík 2016 [online]). A jelikož je Vlastivědné muzeum správcem zámku Čechy pod Kosířem, padla volba právě na něj (Zámecký areál Čechy pod Kosířem [online]). Otevření expozice bylo spojeno s otevřením zámku po dlouholetých opravách 2. dubna 2016. Expozice byla vytvořena při příležitosti 80. narozenin Zdeňka Svěráka, které oslavil 28. března, 6 dní před otevřením expozice (Mazalová 2016 [online]).

V expozici můžeme spatřit rekvizity, fotografie a další informaci o filmech nebo zajímavosti z natáčení hned z pěti filmů – Obecná škola, Kolja, Tmavomodrý svět, Vratné lahve, Kuky se vrací a Tři bratři (Šverdík 2016 [online]). Mimo jiné se zde nachází také psací stroj, na kterém Zdeněk Svěrák celý život pracoval (Hesová 2016 [online]).

3.3 Hasičské muzeum

Založení továrny na hasičské stříkačky

U zrodu továrny na hasičské stříkačky stál rodinný podnik košíkáře Antonína Smekala, který vyráběl mimo jiné i vysmolené košíky a vědra. Tyto vysmolené nádoby a koše se spolu s lidským řetězem osvědčily jako jednoduchý prostředek na hašení. Poté, co se jeho syn František vrátil ze světa, si koupili dům a rozšířili nabídku o výrobu dřevěných ručních stříkaček a berlovek¹⁴ na kolečkách a kočárech. Firmu vedl nejstarší syn František. K výrobě se užívala smola, a tak tovární hasiči museli likvidovat požáry, ke kterým docházelo poměrně často. Při jednom takovém větším požáru shořela většina dílen, bylo tedy nutné postavit továrnu novou, která dodnes stojí hned vedle původních dílen.

Obr. č. 15: Továrna na hasičské stříkačky.

Zdroj: (140 let sboru dobrovolných hasičů. 1875 – 2015, 2015, s. 6)

Tento požár, jak můžeme vyčíst z knihy návštěv hraběnky Gisely Silva Taroucy, vypukl 30. srpna 1856. Požáru byl přítomen také Josef Mánes. Právě po tomto požáru postavil o rok později František Smekal novou budovu, kde probíhala výroba ještě ve větších rozměrech. V témže roce (1857) odvedla firma svoji první čtyřkolovou stříkačku továrně na tabák v Hodoníně. Pomocné stroje byly uváděny do chodu za pomoci žentouru¹⁵. Od té doby se začaly berlovky vyrábět z mosazných natvrdo spájených trubek. Díky nové technologii se začaly používat kovy, což vedlo ke zřízení dílny na lití kovů, tkaní hadic a jiné provozy.

Roku 1876 byl vydán zákon o požární policii, který nařizoval vybavit větší vesnice a města hasebním nářadím. Na základě toho firma „Bratři Smekalové“ rozšířila svůj sortiment o čerpací vozy pro stavebnictví a komunální činnost, sanitní a fekální vozy a veškeré druhy žebříků. O něco později začala i s výrobou tělocvičného nářadí. Roku 1878 zakoupil František Smekal továrnu v Praze na Smíchově a vedení továrny v Čechách pod Kosířem přenechal úředníkům ze Slatiňan (okres Chrudim). Podnik rozšířil o pobočky v Záhřebu (dnešní

¹⁴ Berlovka je ruční berlová stříkačka.

¹⁵ Žentour je zařízení, které se používalo na pohon hospodářských strojů. Uvádělo se do pohybu za pomoci dobytka.

Chorvatsko) a Mariboru (dnešní Slovinsko) v bývalé Jugoslávii, Lvově (dnešní Ukrajina) na Haliči a Turčianském sv. Martině a Košicích na Slovensku. Po smrti Františka Smekala převzala vedení firmy jeho manželka a podnik přejmenovala na „Fr. Smekal – vdova“. Po svém druhém sňatku však celé vedení továrny přenechala svému bratru Antonínu Zbořilovi. Ten měl tolik výborných nápadů, že velmi úspěšně rozšířil výrobu zemědělské techniky. V roce 1903 továrna zaměstnávala 300 lidí, což leccos vypovídá o jejím správném vedení a úspěchu.

Roku 1918 se firma přejmenovala na „R. A. Smekal s. r. omezeným“. Prezidentem podniku se stal (140 let sboru dobrovolných hasičů. 1875 – 2015, 2015) Raimund August Smekal (Z historie továrny [online]), syn Františka Smekala. Zkušenosti a poznatky, které nasbíral na svých cestách, uplatnil v podniku při výrobě hasicí techniky. Firma se ale začala dostávat do finančních potíží kvůli neplacení odběratelů a majitel musel prodat továrnu v Praze na Smíchově. Výnosem ministerstva bylo roku 1927 povoleno zřídit akciovou společnost s názvem „Hasičské závody a. s.“. R. A. Smekal zde měl největší podíl a stal se také ředitelem.

Roku 1934 se však firma dostala do tíživé finanční situace. Důsledkem byl úpadek továrny, ve které zůstalo pouhých 40 dělníků, kterým byly vypláceny jen zálohy na mzdy. Společnost se ale i přes úsilí a podporu ze strany hasičských sborů neubránila úpadku. Ředitel firmy R. A. Smekal požádal o vyplacení vkladu ve výši 300 tisíc zlatých, které do společnosti vložil. Tento vklad mu byl roku 1931 vyplacen v plné výši. Následně jej nabídl bance v Chrudimi za zastavený podnik ve Slatiňanech, čímž přešel zpět do jeho rukou. Z Čech pod Kosířem odešel a již se sem nevrátil. Mnoho institucí přispělo a v roce 1936 zde bylo založeno „Hasičské výrobní družstvo“, které vyrábělo dvoukolové motorové stříkačky a hasičské nářadí.

Roku 1938 se provoz v Hasičském výrobním družstvu plně obnovil. Vyráběly se zde kropící a zametací auta, sanitní automobily, automobilové stříkačky, protiplynové masky a žebříky a moderní komunální stroje.

I přes opětovné úspěchy podniku byla výroba v Hasičském výrobním družstvu v roce 1946 ukončena a celý výrobní program převzala firma Sigma-Chema v Lutíně. Roku 1958 byla ukončena výroba i ve tkalcovně a výrobu hadic převzal národní podnik Technolen.

Založení hasičského muzea

Sbor dobrovolných hasičů se již v roce 1995 rozhodl postavit hasičské muzeum, které mělo stát na místě bývalé továrny na výrobu hasičských stříkaček, hasičského nářadí a výstroje. Významný podíl na jeho realizaci má jak sbor dobrovolných hasičů, tak i představitelé obce. První část muzea byla otevřena při příležitosti 125. výročí založení místního hasičského sboru 5. července 2000. Pro velký úspěch a zájem došlo v roce 2005, při příležitosti 130. výročí založení Sboru dobrovolných hasičů, k rozšíření výstavní plochy muzea. Další hala má plochu 115 m². Rozšíření bylo nutné i kvůli malému prostoru pro nově nashromážděné exponáty, které nebylo kde vystavit.

Hasičské muzeum v Čechách pod Kosířem patří mezi největší muzea v České republice. Je věnováno historii hasičství a výrobnímu programu bývalé továrny na výrobu hasičské techniky. Vystavené exponáty nejsou běžnou sbírkou hasičského vybavení, naopak. Dalece přesahují sbírku běžného hasičského vybavení. Je zde zachycen rozvoj podniku a jeho expanze, také však jeho problémy a období krachu, různé technické nápady autorů a kvalita práce v dílnách. Na vystavených exponátech lze spatřit zručnost a práci lidí ovládající řemesla, která jsou již dnes zaniklá, jako např. mědikovec, mosazník, pilníkář, kolář, řemenář, helmař, kotlář, tkadlec hadic, provazník, slaměnkář a další.

Hasičské muzeum je otevřeno pro veřejnost od začátku dubna do konce října (140 let sboru dobrovolných hasičů. 1875 – 2015, 2015).

3.4 Muzeum historických kočárů

Na prvním počátku celého projektu stála velká vášeň a láska ke starým řemeslům, které již dnes zanikly. Zhruba před dvaceti lety se Václav Obr začal věnovat restaurování, tehdy to ale bral pouze jako koníček. Za nějaký čas však získal restaurátorskou licenci. Svůj první restaurovaný kočár vystavil roku 2000 na zámku v Plumlově (Mader, 2010), kde exponát vyčkával až do vystavení a otevření Muzea kočárů v Čechách pod Kosířem 9 let (Syrovátka, 2009). V roce prvního vystavení se

Obr. č. 16: Hasičské muzeum.

Zdroj: Archiv autorky

také zrodila první myšlenka na vytvoření muzea (Zaoral, 2016).

Stavba muzea byla zahájena 17. listopadu 2006 (Havelka [online]) a během roku 2007 se postupně chýlila ke konci (Ševčíková, 2007), ještě však nebylo vyhráno. Po dokončovacích pracích a odvozu exponátů ze zámků v Plumlově a v Náměšti na Hané se muzeum při účasti desítek lidí a hejtmána Olomouckého kraje Martina Tesaříka konečně otevřelo 11. července 2009 (Havelka, 2009). Provozovatelem muzea je občanské sdružení Historické kočáry MYLORD (Charakteristika obce [online]).

Roku 2011 začalo Muzeum kočárů stavět depozitář umístěný za budovou muzea. Výška budovy činí 10 metrů, délka budovy 30 metrů (Moš, 2011). Slavnostní otevření se uskutečnilo v září 2012. Celá stavba stála asi 4,5 miliónu Kč (Havlík, 2012), což je v podstatě malá částka, oproti budově muzea, která stála kolem 16 miliónů (Gorčík, 2006). Původně se mělo jednat pouze o depozitář, poté se ale majitel rozhodl představit ho veřejnosti. V prostorách depozitáře se také konají různé kulturní a společenské akce (Moš, 2011). Uvnitř depozitáře nalezneme klenot muzea – největší pohřební kočár na světě (Havlík, 2012). Od roku 2016 je součástí prohlídky také historická dílna. Od začátku roku 2017 připravuje muzeum expozici čtyřiceti nových zrestaurovaných kočárů. Mezi nimi nalezneme i čtyři kočáry, které vlastnil hraběcí rod Silva Tarouca pocházející ze zámku v Čechách pod Kosířem (Zaoral, 2016). Ve stejném roce muzeum plánuje stavět v pořadí již třetí budovu, tzv. (tak zvanou) archu, což má být podle majitelových slov „*záchranný koráb pro kočáry dávných českých i moravských stavitelů*“ (Zaoral, 2016, s. 12).

Největším skvostem muzea je největší smuteční kočár, který kdy byl vyroben. Před necelými 120 lety ho zhotovila firma Brožík a syn v Plzni (Havelka, 2009). Délka kočáru je 6,5 metrů, výška 3,3 metry a hmotnost 2 tuny (Havelka, 2010). Restaurování tohoto kočáru zabralo 2 roky. Restaurování menších kočárů zabere většinou kolem 1 roku, záleží vždy na velikosti, vybavení nebo míře poškození. Nejdražší kočár, již zmíněný smuteční, má hodnotu neuvěřitelných 5 miliónů Kč, cena nejlevnějšího restaurovaného kočáru se pohybuje okolo 150 tisíc Kč. Na restaurování kočárů se většinou podílí mistři až 12 řemesel, např. kovář, lakýrník, lampář, řezbář, kolář, karosář, čalouník, prýmkař¹⁶, pasíř¹⁷ a další (Mader, 2010).

¹⁶ Prýmkař je člověk, který zhotovuje prýmky. Prýmek je netkaná točená plochá šňůra sloužící většinou k ozdobě uniforem nebo čalounění.

¹⁷ Pasíř je člověk, který zpracovává součástky z barevných kovů.

V původním plánu bylo umístit do muzea postupně až padesát kočárů a saní a zároveň vytvořit největší expozici luceren (Gorčík, 2006), která je v České republice jedinečná a jediná (Sekanina, 2006). V roce 2016 mělo muzeum ve sbírce 85 kočárů a saní a jejich počet bude jistě narůstat (Zaoral, 2016). Nutno podotknout, že všechny exponáty jsou plně funkční a pojízdné (Havelka [online]).

V muzeu se na nějaký čas představily v depozitáři i zrestaurované historické sáně (Onderka, 2014) či zrestaurované lampy, které byly kdysi součástí dnes již neexistujících kočárů (Zaoral, 2015). Asi 10 kočárů nacházejících se v muzeu můžeme spatřit v některých českých i zahraničních filmech či pohádkách (Onderka, 2014), jedná se např. o rakouský film *Císařovna Sissi*, německý historický velkořím o králi Ludvíku II. či ruský velkořím *Faust* (Zaoral, 2016).

Obr. č. 17: Muzeum historických kočárů.

Zdroj: (Muzeum kočárů, Čechy pod Kosířem, okres Prostějov [online])

Muzeum historických kočárů v Čechách pod Kosířem je největší ve střední Evropě (Charakteristika obce [online]). Je otevřeno od dubna do října každý den kromě pondělí, v říjnu pak pouze o víkendech (Muzeum historických kočárů [online]).

3.5 Kostel svatého Jana Křtitele

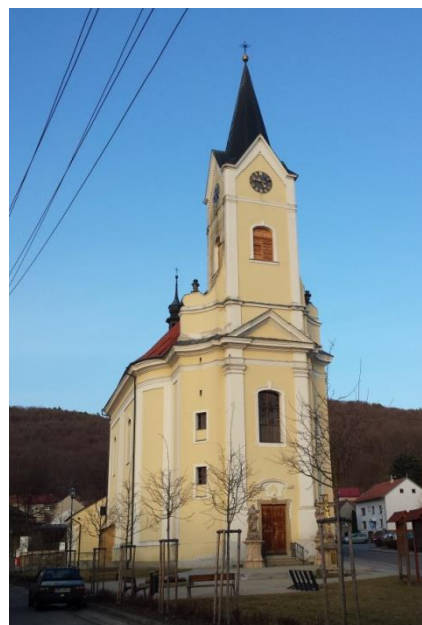
Před husitskými válkami stával na místě, kde dnes stojí červená vyhlídková věž starý kostelík, kolem kterého se rozkládal hřbitov. Není známo, kdy byl kostelík vybudován, je však jasné, že byl postaven z tvrdého materiálu a střechu měl pokrytou šindeli. Krátce po husitských válkách začal kostelík pustnout. Až v roce 1631 za faráře Petra Pavla Kempa se začal obnovovat a byl rozšířen o dvě boční kapličky. V průčelí kostela stála malá věž z roku 1692 se třemi zvony, jeden z téhož roku a dva bez datování. Ze dvou menších zvonů byl v roce 1878 ulit nový zvon, který sloužil ke klekání. Kostel měl celkem tři oltáře, z nichž jeden, hlavní, byl zasvěcený svatému Janu Křtiteli.

Časem ale kostelík začal znovu chátrat a svou velikostí již nevyhovoval farníkům, jejichž počet se značně rozrostl. Právě z tohoto důvodu začal po svém nástupu do úřadu farář Jan Červinka uvažovat o výstavbě nového kostela. Stavba byla zahájena v roce 1781 a v roce 1794 byla dokončena (Gračka, 2000). Autorem projektu byl Jan Petr Cerroni (David, 2010). Kostel byl vystavěn na místě, kde dříve stály farské mlaty. Nový kostel je vysoký 20 metrů, široký 16 metrů a dlouhý 38 metrů. Základy kostela jsou v hloubce až 4 metry. Dlažba je z modrých a bílých kamenů. Sakristie¹⁸ jsou po obou stranách presbytáře¹⁹, pod kostelem se nachází hraběcí hrobka. Menza²⁰ hlavního oltáře pochází ze zrušeného kláštera sv. Kláry v Olomouci a je vyrobena z mramoru.

Nad křtitelnicí visí obraz Matky Boží a dvou cherubínů²¹. Přestože obraz není signovaný, je zřejmé, kdo je jeho autorem. Podle dochovaných pamětí jej maloval Josef Mánes. Stejně tak na obraze svatého Leopolda, jehož autorem je hrabě August Silva Tarouca, jsou patrné Mánesovy zásahy.

V září 1916 a v říjnu 1917 během 1. světové války byly z kostela sejmuty tři zvony k válečným účelům.

K postupným renovacím kostela docházela od roku 1876 poměrně často. Nejdříve byla opravena a zvýšena věž kostela, zrekonstruoval se oltář sv. Antonína Paduánského, byly pořízeny nové varhany a věžní hodiny, opravil se oltář sv. Jana Nepomuckého, socha sv. Jana Křtitele a obraz Matky Boží. Během 20. století došlo k obnově hlavního oltáře, u zadního vchodu byla zhotovena jeskyně Panny Marie Lurdské, vyměnila se okna, nová vrata pro všechny vchody a neopomnělo se ani na opravu soch sv. Petra a Pavla před kostelem (Gračka, 2000).

Obr. č. 18: Kostel sv. Jana Křtitele.

Zdroj: Archiv autorky

¹⁸Sakristie je malá chrámová místnost připojená ke kněžišti, uschovávají se zde bohoslužebné předměty

¹⁹ Presbytář je mírně zvýšený prostor při hlavním oltáři pro zpěváky a duchovní

²⁰ Menza je oltářní stůl

²¹ Cherubín je okřídlený anděl

3.6 Další církevní stavby v obci

Fara stojí v obci vedle kostela a areálu zámeckého parku již od roku 1771 a z těchto tří objektů je nejstarší. Během asi dvou set let se zde vystřídalo 14 kněží, z nichž poslední byl P. Jan Stejskal, který zemřel roku 1984. Od té doby byla fara neobydlená (Havelka, 2001). Celá budova byla v havarijním stavu až do roku 2011, kdy Charita Konice naplánovala rekonstrukci budovy fary, která se měla změnit v hospic. Ve stejném roce uspořádala Bára Basiková charitativní koncert. Celý výtěžek putoval na rekonstrukci střechy, která se dlouhá léta z finančních důvodů odkládala (Dočkalová, 2011).

Před kostelem sv. Jana Křtitele se nachází sochy sv. Petra a Pavla, které vytvořil ve 30. letech 18. století sochař Ondřej Zahner.

Kaplička svatého Josefa (Poklona) připomínající zahradní altánek byla postavena roku 1889 (Outrata, 2008). Uvnitř trojboké stavby se nachází socha apoštola Šimona z 19. století (David, 2010). Mezi sakrálními stavbami nenajdeme v celém regionu nic podobného.

Kaplička svatého Floriána se sochou sv. Floriana z roku 1829 stojí u silnice směřující k Pěnčínu u Hluchovu. Kaple má tvar obdélníku zakončený zaoblenou apsidou²² (Outrata, 2008). Při opravách kaple v roce 1999 byl objeven základ starodávne obecní sýpky (Gračka, 2000).

Na návsi stojí socha svatého Jana Nepomuckého z roku 1768 (David, 2010). Kromě jmenovaných sakrálních staveb se v obci a jejím okolí nachází ještě asi 9 křížů, kapličky a boží muka (Gračka, 2000).

Obr. č. 19: Kaplička svatého Josefa.

Zdroj: Archiv autorky

Obr. č. 20: Sochy sv. Petra a Pavla.

Zdroj: Archiv autorky

²² Apsida je půlkruhový výklenek přidružený k oltární části

4 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI A RODY

4.1 Rod Silva Tarouca

V různých publikacích můžeme nacházet různé varianty psané podoby. Např. v publikaci *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (Díl 2.)* (Bakala et al., 1983) můžeme najít Sylva-Taroucca [silva taruka], v *Čechy pod Kosířem – historie a současnost zámku a parku* (Nováček, 1990) najdeme Silva-Taroucca. Můžeme se setkat i s jinými podobami, nejčastější je však Silva Tarouca.

Roku 1768 zakoupil panství v Čechách **Emanuel (Don Manuel) de Menes e Castro, vévoda da Silva Tarouca** (1694 - 1771). Pocházel z Portugalska a byl ministrem a rádcem císaře Karla VI. a císařovny Marie Terezie, která o něm mluvila jako o svém vychovateli. Jeho manželkou se stala Johana Amabilie vévodkyně Holstein-Sondenburg-Beck, císařská dvorní dáma. Jejich portréty můžeme spatřit na nedalekém zámku v Náměšti na Hané, kam byly v roce 1924 prodány v důsledku finanční tísně rodiny. Syn Emanuela a Amabilie, **František Štěpán** se oženil s hraběnkou Marií Kristinou Schönborn-Heussenstamm, neměla ale s manželem šťastný život. Byl velmi rozhazovačný, vedl hýřivý život a svou rodinu připravil o velkou část majetku i panství. Významnými osobnostmi v Čechách se stali prvorozený syn hraběcího páru František Josef I. a jeho manželka Marie Leopoldina. Ta po celou dobu stála při svém manželovi a podporovala ho při snahách o zlepšení hospodaření a splácení dluhů. Kolem roku 1856 dokonce sama vedla hospodářství v Čechách pod Kosířem. Zavedla také slyšení poddaného lidu, při kterém poddaní přednášeli své stížnosti. A přestože úředním jazykem byla němčina, mluvila česky. František Josef I. se ve 30. letech 19. století zasloužil o přestavbu zámeckého parku v přírodně krajinářský park, s jehož přestavbou začal již jeho otec. Původní architektonické plány byly však pozměněny. Hraběcí pár měl čtyři syny, prvorozený František zemřel v 18 letech, jejich druhorozený syn Ervín Vilém pokračoval v budování parku a nechal přestavět zámek do podoby, jakou známe dnes. Po pádu z koně ale začal být velmi melancholický a nakonec spáchal sebevraždu. Třetí syn Bedřich zvaný „Páter Fritz“ (Gračka, 2000) se dal na duchovní dráhu a stal se knězem. Stejně jako jeho mladší bratr miloval botaniku a byl velkým přítelem Josefa Mánesa, se kterým se seznámil na Akademii v Praze, kde studoval u jeho otce Antonína Mánesa kresbu. Bedřich Mánesa seznámil se svým nejmladším bratrem Augustem Alexandrem, který se po smrti svých rodičů a starších bratrů ujal panství (Štěpánek, 2015). August miloval výtvarné umění,

literaturu, hudbu i heraldiku²³ (Gračka, 2000). Na doporučení svého bratra Bedřicha si objednal od Mánesa podobizny jich a předků rodu Silva Tarouca (Štěpánek, 2015). Od té doby Mánes navštěvoval zámek poměrně často. August s jeho pomocí namaloval oltářní obraz pro kostel sv. Jana Křtitele v Čechách. Jeho manželkou se stala Isabela Žofie, rozená hraběnka Stolberg-Stolberg, zvaná Gisela. Byla to velmi půvabná, vzdělaná, hudebně i malířsky nadaná žena. Narodily se jí dvě děti, Marie Henrietta, zvaná Baby a František Josef II., dědic panství. V raném dětství Marie Henritty namaloval Mánes „Ukolébavku“ pro její čerstvou matku Giselu, kterou zbožňoval. Dva roky po smrti hraběnky Gisely v roce 1864 se August znovu oženil s Helenou Kálnokyovou de Köröspatak.

Obr. č. 21: Hraběcí pár Alexandr a Gisela Silva Tarouca – kresba od Josefa Mánesa

Zdroj: (Gračka, 2000, s. 17)

Syn zesnulé Gisely a Augusta František Josef II. byl výborný hospodář, kreslíř, autor uměnovědných publikací, publikací z historie vojenství a pedagogiky a rodopisec. V roce 1899 napsal dějiny rodu *Die Silva's in Österreich*. Kromě toho byl také odborníkem na parky a chov koní. V Čechách rozšířil park o výsadbu nových dřevin a nedaleko vrcholu Velkého Kosíře nechyl vybudovat statek Gabrielov, kde choval ušlechtilé koně (Gračka, 2000). V tomto směru měl mnoho společného se svým mladším bratrem Arnoštem Emanuelem, který se za Rakouska-Uherska stal ministrem zemědělství.

Sňatkem s Marií Antonií Gabrielou, hraběnkou Nostitz-Rieneck získal zámek v Průhonicích (Štěpánek, 2015). Založil zámecký park v Průhonických, který byl v roce 2012 přiřazen k centru Prahy a tak i zapsán na seznam světového kulturního dědictví UNESCO (Válková, 2010 [online]).

František Josef II. se oženil s Gabrielou, kněžnou Schwarzenberg (Štěpánek, 2015), podle které byl pojmenován statek Gabrielov (Gračka, 2000). Společně měli 5 dětí, Karla, který se stal knězem, Egberta, Bedřicha, Aloise a Františka Arnošta, posledního vlastníka panství v Čechách pod Kosířem (Štěpánek, 2015). František Arnošt byl svobodný a neměl

²³ Heraldika je věda, která se zabývá studiem erbů a znaků.

žádné děti. Hlásil se k české národnosti a to byl zřejmě jeden z důvodů, proč byla na zámek roku 1942 uvalena správa Velkoněmecké říše (Historie zámku [online]). O rok později, v roce 1943 zemřel (Štěpánek, 2015). Po válce měl o zámek zájem jeho starší bratr Egbert, nakonec byl ale vyvlastněn československým státem (Historie zámku [online]). Po této události odešla většina potomků rodiny Silva Tarouců do zahraničí (Štěpánek, 2015). Posledním mužským potomkem rodu, větve v Čechách pod Kosířem byl František Xaver – páter Vincec, který zemřel v roce 1980. Pokračovatelé rodu jsou potomci Egberta - čtyři dcery (jediný syn padl roku 1945) a jejich potomci.

Erb rodu Silva Tarouca je dvakrát polcený a jedenkrát dělený štít se čtvrceným středním štítem. V prvním a třetím stříbrném poli štítu je červený lev s modrou zbrojí, druhé a třetí zlaté pole je bez figur. V prvním, třetím a pátém zlatém poli hlavního štítu jsou nad sebou dva kráčející červení vlci. Ve druhém, čtvrtém a šestém poli se nachází čtyři červené svislé kůly. Štít je položený na červeném plášti vycházejícím z knížecí koruny. Plášť má zlaté šňůry a třepení a je podšitý hermelínem. Štitonoši jsou dva lvi, jež drží v tlapách zlaté dřevce s kornetami²⁴. Na pravé kornetě je zobrazen střední štít a na levé hlavní štít (Ernest, 2001).

Obr. č. 22: Erb rodu Silva Tarouca.

Zdroj: (Gračka, 2000, s. 13)

4.2 Josef Mánes

Josef Mánes se narodil v Praze 12. května 1820. Byl synem Magdalény, rozené Schwidnerové a Antonína Mánesa, krajináře na pražské malířské Akademii. Stejně jako otec Antonín, tak i on, mladší bratr Quido, starší sestra Amálie a strýc Václav byli umělecky založeni. Josef ve škole nepatřil k premiantům, výrazně ale vynikal v kreslení. Ve 13 letech odešel ze školy a v 15 (v roce 1835) nastoupil na pražskou malířskou Akademii. Zde slavil velké úspěchy. Seznámil se tu i s hrabětem Bedřichem Silva Taroucou z Čech pod Kosířem, který u Antonína Mánesa studoval kresbu. Po smrti otce Antonína (1843), se rodina dostala do finanční tísně a musela se velmi uskomnit. Krátce na to, po neshodě s ředitelem, odešel z Akademie a odjel do Mnichova. V Mnichově začal pracovat na podobiznách rodiny

²⁴ Korneta je čtvercová vlajka bílé barvy

Silva Tarouců podle starých miniatur, které mu byly rodinou poskytnuty. Obrazy původně visely v rodové galerii, ale koncem 19. století se rodina dostala do finanční tísně a část majetku musela rozprodat. Některé obrazy se tak dostaly do nedalekého zámku v Náměšti na Hané. Kromě toho se zde spřátelil s V. I. Ullmannem, architektem oranžerie v Čechách pod Kosířem. Rok 1846 je pravděpodobně rok první návštěvy zámku Čechy pod Kosířem. Mánes měl údajně přijet zjistit, jak se rodině obrazy líbí.

Poté se vrátil do Prahy do svého rodného domu. U Mánesů v té době sloužila Františka Šťovíčková, do které se Mánes zamiloval a se kterou čekal dítě. Jakmile to ale zjistila jeho sestra Amálie, která byla zahořklá nejspíš proto, že se musela starat o svoji nemocnou matku a celou domácnost, propustila ji. Mánes byl zdrcen, nejen z osobního života, ale i z politických důvodů, nedlouho poté totiž usedl na trůn František Josef I., který vládl absolutistickou rukou. Pro vlasteneckého Mánesa byla jediným východiskem a úlevou z tohoto těžkého období práce.

Obr. č. 23: Josef Mánes.

Zdroj: (Wikipedia, 2017 [online])

V roce 1849 přijal pozvání Bedřicha Silva Taroucy a navštívil zámek v Čechách pod Kosířem, kde zůstal celý rok. Tady, jak sám říkal, byl šťastný, nemusel myslet na nic jiného než na svoji práci, která ho naplňovala. Díky finanční (ale i psychické) podpoře rodiny Silva Taroucy se mohl v klidu věnovat pouze tvorbě. V roce stráveném na českém panství vytvořil svůj první obraz se slovanskou tematikou litografií²⁵ *Líbánky na Hané*. Modelem mu stála Františka Janíčková původem z Čech pod Kosířem (Hlaváček, 1988). Právě tato litografie je jedinečným dokladem českého kroje. *Líbánky na Hané* jsou ale jen jedním z mnoha dalších studií, ve kterých s naprostou přesností a citem zachytil oděv poloviny 19. století. K nim pořídil i popis o barvě, stehu, vyšívání a vazbě. Kromě toho vytvořil celou řadu drobných kreseb a ilustrací, dokončoval zde série obrazů jako *Příjezd hosta*, *Při měsíčku*, *Hvězdná noc* a *V létě (Červené paraplíčko)*. Rok 1856 strávený v Čechách se pro něj stal nejplodnějším. Zdejší způsob života ho inspiroval k dalším pracím. Bohatý společenský život na zámku ho vybízel k portrétování hostů, vytvořil i portrét hraběte Bedřicha, tři supraporty²⁶ určené do

²⁵ Litografie je technika tisku z plochy. Dříve vytvářená otiskem kamene, na který byla nanесena křídou nebo mastnou barvou.

²⁶ Supraporta je prvek umístěný nad dveřmi.

velkého zámeckého salónu, kresby pohledů na zámek a jeho malebné okolí. Po zastávce v Praze a návštěvě na Šumavě u svých přátel přijel do Čech opět v roce 1860. Portrétoval dceru Alexandra Augusta pětiletou Marii Henriettu.

Po smrti hraběnky Isabely roku 1864, obdivovatelky jeho i umění, se August Alexandr znovu oženil a Mánes už do Čech tak často nezavítal. Znovu je navštívil až na Vánoce roku 1866. Do tohoto roku pracoval na návrzích praporů pro pražský Sokol a medailoncích Staroměstského orloje (Nováček, 1990).

Po návratu z Ruska u něj propukla závažná choroba (pravděpodobně dědiční onemocnění míchy) (Hlaváček, 1988). I přes svůj zdravotní stav navštívil Čechy ještě dvakrát. Poprvé v roce 1868 a podruhé roku 1870, kdy ale pány nebyl přijat. O rok později umírá svobodný a osamocený Josef Mánes 9. prosince 1871 ve věku 51 let (Nováček, 1990).

Mezi lety 1957 – 2011 byla v jednom ze sálů umístěna Pamětní síň Josefa Mánesa. Po rekonstrukci zámku byla přesunuta do zámeckého interiéru a nyní je součástí prohlídky.

Na zámku v Čechách pod Kosířem se nachází největší sbírka Mánesových děl v České republice (Josef Mánes [online]).

Obr. č. 24: *Libánky na Hané.*

Zdroj: *(Zemi milované. Mánesův odkaz národu, 1940)*

4.3 Rodina Smekalů

Nedaleko města Olomouce žila v obcích Ústín - Skalov rodina Smekalů. Antonín Smekal, vyučený košíkář, si zakoupil roku 1820 (Z historie továrny [online]) domek v Čechách na Hané (Čechy pod Kosířem) a vyráběl zde potřeby pro domácnost a hospodářství z proutí, slámy a lýka. Mimo jiné také ošatky, košíky a vědra, která se po vysmolení používala jako nosiče na vodu. Tyto vysmolené nádoby a koše se spolu s lidským řetězem osvědčily jako jednoduchý prostředek na hašení. Nádoby na vodu vyráběl Antonín Smekal a při zvýšené poptávce mu pomáhali i jeho tři syni František, Adam a Pavel (Jan).

Nejstarší syn František odešel do světa poté, co se vyučil provazníkem. Ve světě načerpal mnoho zkušeností a po svém návratu rozšířil spolu se svým otcem a dvěma bratry

výrobu. V nově zakoupeném domě rozšířili nabídku o výrobu dřevěných ručních stříkaček a berlovek na kolečkách a kočárech. Firmu vedl nejstarší syn František. Roku 1871 František Smekal ovdověl, krátce na to se však znovu oženil. Jeho druhá manželka přinesla svému muži věnem 12000 zlatých. Tyto finance použil na rozšíření podniku (140 let Sboru dobrovolných hasičů. 1875-2015, 2015). Roku 1883 František Smekal zemřel. Jeho dvacetiletý syn Raimund August Smekal převzal vedení závodu v Praze na Smíchově. Vedení továrny v Čechách předala vdova po Františkovi Smekalovi svému bratru Antonínu Zbořilovi, který podnik dobře řídil až do roku 1891, kdy závod převzal R. A. Smekal. Po finančních nezdarech ve firmě požádal o vyplacení vkladu a po roce 1931 opustil Čechy, kam už se nikdy nevrátil (Z historie továrny [online]).

4.4 Václav Obr

Václav Obr je restaurátor, majitel a ředitel Muzea historických kočárů v Čechách pod Kosířem. Narodil se 11. července 1967 v Prostějově. Dětství prožil v Kostelci na Hané, ale mnoho času strávil ve Lhotě pod Kosířem (historickecocary.cz [online]). Vyučil se instalatérem, věnoval se ale i řemeslům. Kromě řemesel dělal i kulturistiku, která ho kromě dobré fyzické kondice dovedla i ke kázni a pevné vůli. Dostal také nabídku reprezentace, kterou ale odmítl kvůli anabolickým steroidům (Mader, 2010). Ve 25 letech se oženil a krátce nato se mu narodil syn Jan (historickecocary.cz [online]). Jeho dnes již bývala manželka jezdila parkur²⁷, tak si pořídili koně a ho napadlo zapřáhnout za něj bryčku. Pořízená bryčka byla ale ve velmi špatném stavu a všichni řemeslníci, které oslovil, ji nechtěli a ani neuměli opravit. Rozhodl se tedy vzít to do vlastních rukou. To byl první impuls. Bryčku opravil a další rekonstrukce kočárů na sebe nenechaly dlouho čekat. Bohužel, v jeho osobním životě to bylo horší. Se svou manželkou se rozvedl a odstěhoval se do Plumlova, kde měl svou dílnu a kde také roku 2000 vystavil svoje první kočáry na tamějším zámku. Po letech získal restaurátorskou licenci, což také nebylo jednoduché. Pro licenci je zapotřebí mít praxi a vysokoškolské vzdělání, které neměl. Získal ji díky dlouholetým zkušenostem, praxi a lidem, kteří se za něj zaručili. Své zkušenosti získával ze zahraničních knih a od starých lidí, kteří byli svědky toho, jak jejich předkové svá řemesla vykonávali. V roce 2008 získal ocenění osobnost roku v oblasti kultury, kterou uděluje Olomoucký kraj. Ve stejném roce uspořádal

²⁷ Parkur je koňská jezdecká disciplína.

první ročník mezinárodního setkání mistrů řemesla kolařského – JOSEFKOL. Je také zakladatelem občanského sdružení Historické kočáry Mylord.

Je obdivuhodné, že všechny své celoživotní úspory vložil do svého snu, přestože již od počátku věděl, že s kapitálem nevystačí. Byl ale odhodlaný svůj cíl dokončit. Požádal o dotaci z Evropské unie, která mu byla zamítnuta. V průběhu stavby mu byla dotace naštěstí udělena a on mohl dokončit svůj projekt a dotáhnout ho do nejmenšího detailu (Mader, 2010).

4.5 Další významné osobnosti

Jan Karel Hunčovský (Hunczovsky)

Narodil se 14. května 1752 v Čechách pod Kosířem. U svého otce, povoláním ranhojič, se této práci vyučil. Po studiu medicíny ve Vídni se stal profesorem na medicínsko-chirurgickém učilišti.

Na popud Josefa II. bylo zřízeno vojenské zdravotnictví. První chirurgické učiliště, které vyučovalo vojenské ranhojiče, dostalo jméno Josefinum a Jan Karel Hunčovský byl mezi prvními profesory, kteří zde působili.

Roku 1790 se stal osobním lékařem císaře Leopolda II., který ale vládl pouze 2 roky. Byl uznávaným medicínským odborníkem a autorem hlavně chirurgických prací. Léčil také Ludvíka van Beethovena nebo Wolfganga Amadea Mozarta, s nimiž se spřátelil. Zemřel roku 1798 v nízkém věku 46 let po otravě krve, kterou si přivodil zraněním prstu při operaci.

Rudolf Hlubinka

Narodil se 15. února 1878 v Čechách pod Kosířem. V Olomouci vystudoval Slovanské gymnázium, poté odešel do Prahy, kde vystudoval práva. Stal se také redaktorem Památkového sboru hlavního města Prahy a vypracoval podrobný soupis a popis památkových objektů a chráněných přírodních oblastí v Praze a jeho okolí. Mezi pražskými památkáři se stal uznávaným odborníkem.

Kromě toho se stal i zetěm národního malíře Mikoláše Alše. Při studiu v Praze byli s Alšem sousedé, po několika návštěvách našel zalíbení nejen v rozmluvách s ním, ale i v jeho dceři Elišce, se kterou se po vystudování práv oženil.

Zemřel v Praze 2. února 1951 v nedožitých 73 letech (Gračka, 2000).

5 KULTURA NA HANÉ

5.1 Hanácké nářečí

Hanáčtina je nářečí, kterým se mluví na centrálním území Moravy – na Hané. Haná je nížinná oblast ležící uprostřed moravských úvalů na řece Moravě kolem měst Olomouce, Kroměříže a Prostějova. Její pravý přítok nese stejný název, jako toto území (Langhammerová, 2001).

Centrální poloha Hané měla odjakživa v porovnání s horskými kraji poměrně příznivé podmínky nejen pro zemědělství a chov hospodářských zvířat, ale i rozvoj lidové kultury a tradic. Celková pokročilost byla ale i jedním z důvodů, proč zde během 19. století došlo k rychlejšímu a intenzivnějšímu uhasínání a mizení lidové kultury, než v jiných regionech (Mátlová-Uhrová, 2003).

Hanácké nářečí má velmi bohatý a pestrý slovníček, který ale zdaleka není stejný ve všech částech Hané. Někdy se jemné rozdíly projevují i ob jednu vesnici.

Obecné hláskové jevy středomoravské nářeční skupiny jsou následující:

Hláska ý, popřípadě í je nahrazena hláskou é (*mladé člověk, kolék*)

Dvojhláska ou je nahrazena hláskou ó (*cóvat, kósat*)

Místo ej se objevuje é (*nékrásněši, přidé*)

Souhlásková skupina šť je nahrazena šč (*ščastné, ščáva*)

Sh se vyslovuje jako zh (*zhnít, zhodnost*)

U sloves se ve třetí osobě množného čísla objevují koncovky –ó, -ijó, -ajó (*minó, objevijó, majó*) (Hubáček et al., 2010).

U centrální (severní) středomoravské podskupiny se mohou objevovat odlišnosti od ostatních středomoravských podskupin. Tato podskupina je vymezena územím od Olomouce a Prostějova po Zábřeh na Moravě a Šumperk.

V nářečí středomoravské podskupiny se objevuje sedm krátkých samohlásek: a, e, ê, i, o, ô, u. Dlouhé samohlásky jsou tři: á, é, ó.

Téměř po všech souhláskách jsou samohlásky y, ý (popřípadě i, í) nahrazeny é, ê (*čésté, peřena, šérka, lébit se*)

Přídavná jména přivlastňující osobám mužského rodu mají základní podobu typu *bratru*.

U zvratného zájmena se většinou rozlišujeme výslovností jeho pád. Ve 4. pádě vyslovujeme se, ve 3. pádě sê (Bělič, 1972).

5.2 Lidový kroj

Lidový kroj můžeme charakterizovat jako tradiční oděv venkovských lidí typický pro určitou národopisnou oblast a dobu. Jeho vývoj byl velmi pozvolný. V průběhu několika staletí se měnil až do podoby, kterou známe dnes (Krajina a kroj [online]).

Hanácký, velmi bohatý kroj nebyl na všech místech stejný, měnil se a vyvíjel v průběhu staletí. Každá doba jej určitým způsobem poznamenala. Z renesančního období se zachovalo krajkové límce a vyduté rukávy, rokoko přineslo široké sukně a hluboce vystřižené živůtky, empír zase vysoké pásání. Tyto změny se neujaly po celé Hané a nepronikaly stejně rychle, přes zdánlivou podobnost krojů z celého území je hanácký kroj značně mnohotvárný.

Nejstarší písemný popis hanáckého kroje pochází od olomouckého spisovatele Hanka z Hankenštejna. Roku 1800 se přestěhoval do Prostějova a zde napsal německý spis o Hané a hanáckém kroji z doby císařovny Marie Terezie. V této knize můžeme také nalézt rytiny hanáckých krojů (Čížková, 1940).

Obyvatelé Čech pod Kosířem nosili kroj zhruba do 1. poloviny 19. století běžně. Po roce 1866 se začal kroj z šatníku pomalu vytrácet a někdy kolem roku 1890 zanikl úplně (Československý sborník a almanach. Politický okres Prostějov, 1932). Počátek zániku hanáckého kroje je spojen s rokem 1848, který přinesl velké politické, hospodářské a sociální reformy. Stejně jako město se svou tradicí starých řemesel podlehl těmto revolučním změnám zaměřeným na tovární a standardizovanou výrobu, tak i vesnice začala pomalu podléhat novým hospodářským změnám, technickým pokrokům a kulturním a sociálním převratům.

Nejdůležitější roli při zániku kroje hraje politická složka. Po pádu feudalismu se venkovský člověk snažil o to, aby mu nic nepřipomínalo jeho nevolnickou minulost nebo aby nebyl patrný rozdíl mezi venkovským a městským člověkem. U mužů je tato revolta radikálnější a rychlejší než u žen, které se kroje vzdávaly pozvolna (Bečák, 1997). Dalším impulsem bylo založení továrny na oděv v Prostějově roku 1858. Prodej laciných oděvů

vytlačil kroje postupně nejen na Prostějovsku, ale i po celé Hané. Sedláci kroji zůstali věrni déle, chudší lidé ale raději volili levnější konfekci (Čížková, 1940).

Na počátku minulého století upadl kroj v zapomnění úplně. Můžeme jej ještě spatřit při některých slavnostech, jeho ustrojení a samotné, nově pořizované části ale jeví značné nedostatky. Ženy se snažily skloubit tradiční kroj s módou tehdejší doby, výsledek byl však podivný. Mezi krojem a dobou rostla velká propast a hanácký kroj úplně zanikl.

Během minulého století proběhly snahy o vzkříšení hanáckého kroje, které přinesly pozitivní výsledky, přestože se jednalo spíš o nadšení než o odbornou práci (Bečák, 1997).

Popis kroje

Mužský kroj se skládal z košile, šátku na krk, kožených kalhot, pásu, vesty, kabátku, pláště, kožichu, vysokých bot, podléček, šatky a aksamitky (vydrovky).

Košile měla baňaté rukávy vyšíváné černým a bílým hedvábím. Kolem krku se nosil dvakrát obtočený hedvábný šátek se sukem, někdy vyšitý. Stejně dlouhá vesta (lajdik) a kabátek (flanélka) byly vyrobeny z jemného zeleného sukna s bohatým vyšíváním. Vesta byla bez rukávů, kabátek s rukávy. Plášť s límcem byl ušitý z tmavého sukna. Červený chlupatý kožich sahal až po paty, vzadu byl napůl rozstřižený a vyšitý na zádech.

Velmi těžký klobouk (vydrovka, aksamitka) byl zhotovený z hrubé plsti, vpředu nižší, vzadu vyvýšený.

Kožené, bohatě vyšité, přilehlé červené kalhoty sahalý až po kolena, kde byly utaženy řemínky, na kterých visely stuhý. Přidržoval je pás vyšitý hedvábím a kovovou tkaninou. Podléčky – bílé plátěné punčochy byly viditelné mezi kalhotami a vysokými koženými botami s podpatky.

Obr. č. 25: Mužský kroj z Čech pod Kosířem. Kolorovaná kresba od Josefa Mánesa.

Zdroj: (Ludvíková, 2002, s. 73)

Ženský kroj se skládal z šátku na hlavu, krajkového límce, oplečí, rukávů, živůtku, vrchní sukně, spodní sukně, zástěry, stuh, punčoch a střevíců (Svozil, 1907).

Lipské (pocházející z Lipska) sametové šátky (Kroje [online]) na hlavu byly červené, buď květované, nebo hladké. Kolem krku se nosil krajkový límec (placák). Oplečí (část oděvu mezi pasem a živůtkem) bylo vyšité jen řídce. Rukávce (krátká košilka s baňatými rukávy) s černě nebo bíle vyšívanými límečky, sahají pouze po loket. Nejvýraznější částí kroje byl lajdík (živůtek) ze soukenného vlákna většinou červené a modré barvy. Vepředu je zdobený paterkou (široká stuha přišitá kolem vnitřního kraje živůtku) a gracóny (krajka protkaná bílou nebo žlutou nití). Fěrtoch (vrchní sukně) byl ušitý z obyčejného modrého plátna. Fěrtůšek (zástěra) býval bílý a přivazoval se širokými stuhami. Pod fěrtochem se nosily spodníky (spodní sukně), bílé punčochy a černé střevíce. Na jaře a na podzim se nosily flanélky (kabátky) z černého, barevně vyšívaného sukna nebo marinky, které nebyly vyšité. V zimě se nosil krátký kožich zvaný liščiny lemovaný liščí kožešinou. Nevěsty pak místo šátku nosily na hlavě pantlík - korunku vyrobenou z lepenky obložené žlutou látkou, na které jsou připevněné korálky a zrcadélka nejčastěji ve tvaru srdíček, zlaté a stříbrné perly, kulaté plíšky a jiné dekorace. Z horní části visí barevné skládané stuhy (Svozil, 1907).

Obr. č. 26: Ženský kroj z Čech pod Kosířem – kolorovaná kresba od Josefa Mánesa.

Zdroj: (Zemi milované. Mánesův odkaz národu. 1940)

Podobu kroje z Čech pod Kosířem máme zachovanou na kolorovaných kresbách Josefa Mánesa. Malíř ve svých krojových studiích vícekrát zachytil dívku Marii Šťastnou - „Marynu“, která se podle slov její dcery Anežky Šťastné velmi styděla chodit do zámku sama, proto s ní chodila její sestřenice Františka Janečková, která se stala předobrazem pro „Líbánky na Hané“ (Gračka, 2000).

5.3 Hanácký tanec (hanácká - chod'avá - cófavá)

Hanácký tanec hanácká, někdy též zvaný chod'avá, cófavá nebo na tři kroky je nejtypičtější a nejstarší hanácký tanec. V literatuře najdeme jeho odkazy již před třemi sty lety.

Názvy chod'ává, cófává nebo na tři kroky jsou odvozeny od celkového provedení tance založeného na střídavém pohybu dvojic nebo trojic vpřed nebo vzad nebo od druhu tance (tanec kráčivý). Kromě výše uvedených názvů se na Moravě můžeme setkat i s dalšími názvy jako je např. blatská, třesavá, vláčitá, do kola, vláčitá – přiklekavá, poklekavá – cófává, kolíbavý tanec při kráčkách a jiné. Název hanácká ale můžeme považovat za nejstarší. Tanec cófává se rozšířil také na Slavkovsko, Brněnsko, Pernštejnsko, Velkomeziříčsko nebo Telečsko. Ve své podobě (formě) dosti připomíná kráčivý renesanční tanec.

V 17. – 18. století býval tento tanec ve stylizované podobě součástí svateb nebo panských zábav. Ve výjimečných případech se mohl tančit také o adventu, postě²⁸ nebo o pouti za doprovodu písní s náboženským textem jako např. Matičko kopecká, Proč, Maria, proč si tak naříkáš a jiné. Tanec měl funkci reprezentační – tančil se při všech tanečních příležitostech, společensko-zábavní a také obřadní – tančil se při výročních a rodinných příležitostech a obřadech. Za celá staletí, během kterých se tento tanec tančil, se jeho forma v podstatě nezměnila (Lidový oděv a tanec na Hané. Sborník z konference o lidové kultuře na Hané, 1998). Tanec zanikl ještě před 1. světovou válkou a jeho podobu známe z popisků pamětníků, které ale mohou být nepřesné a mohou se i trochu lišit (Pištělák, 1989).

Hudební doprovod k tanci tvořily podle uměleckých vyobrazení housle, malé basy a cimbály (Lidový oděv a tanec na Hané. Sborník z konference o lidové kultuře na Hané, 1998).

Popis tance

Tanec tančí většinou v řadě nebo v kruhu smíšené dvojice nebo trojice. Ve trojici tančí chlapec uprostřed mezi dvěma dívkami. Držení je otevřené, páry mají spojené ruce buď volně u boku, nebo zvednuté k ramenům a v lokti ohnuté. Tančí se velmi zvolna, téměř obřadně.

1. takt: začínáme pravou nohou tři kroky vpřed, na každou dobu jeden (Pištělák, 1989) a přitom se zdviháme na prsty (Lidový oděv a tanec na Hané. Sborník z konference o lidové kultuře na Hané, 1998). Na třetí dobu došlápneme celým chodidlem pravé nohy, levá noha se opírá o přední část v zanožení a nepřisouvá se k pravé noze.

2. takt: pokračujeme levou nohou vzad stejným způsobem jako v prvním taktu.

3. takt: stejný jako první takt.

4. takt: třikrát mírně dupneme, začínáme levou nohou.

²⁸ Post = půst je doba, kdy lidé nejedli žádná nebo jen některá jídla.

5. – 8. takt: 1. – 4. takt se opakuje.

9. takt: na 1. dobu se chlapec stojící mezi dvěma dívkami pustí a otočí se o 180° čelem k dívce na pravé straně, zavěsí se za lokty a zatočí se šesti drobnými krůčky o 360° vlevo.

10. takt: je stejný jako devátý takt, ale chlapec tančí s dívkou vpravo.

11. takt: 9. takt se opakuje.

12. takt: 10. takt se opakuje.

13. – 16. takt: opakování 9. až 12. taktu.

Celý tanec se několikrát opakuje (Pištělák, 1989). Někdy se místo otoček dívky podtácejí pod zdviženýma spojenýma vnitřníma rukama, nejdříve dívka a potom chlapec. Ve trojici se zase všichni tanečníci otáčí na místě proti směru hodinových ručiček a tanec zakončují výponem v čelném postavení jako na začátku a pozvednutím vnitřních spojených paží (Lidový oděv a tanec na Hané. Sborník z konference o lidové kultuře na Hané, 1998).

6 SPOLEČENSKÉ, KULTURNÍ A SPORTOVNÍ VYŽITÍ

V současnosti jsou Čechy pod Kosířem moderní hanáckou obcí. V obci působí řada organizací, spolků a občanských sdružení, které zajišťují společenské, kulturní a sportovní vyžití nejen pro zdejší obyvatele.

6.1 Spolky a sdružení

V obci funguje řada organizací a spolků, jako např. Sbor dobrovolných hasičů, Junák, TJ Sokol, nebo Klub seniorů (Současnost v kostce [online]).

6.1.1 Sbor dobrovolných hasičů

„Modlitba hasiče

Necht' kdekoliv oheň vzplane, já splním svou povinnost.

Pro záchranu životů, Pane, dodej mi síly dost.

V náručí vynést dítě, když ještě nevypršel čas,

ale i starce, matku, která má šedý vlas.

Stále na stráži stojím, protože povoláný jsem,

že sám přitom život ztratím,

žehnej, Pane, mé rodině a laskavou rukou vrať jim,

co při plnění poslání jsem jiným lidem dal.“

(140 let Sboru dobrovolných hasičů. 1875-2015, 2015, s. 44)

Založení jednoho z nejstarších Sborů dobrovolných hasičů je úzce spojeno s továrnou na stříkačky a s rodinou Smekalů. Firma R. A. Smekal založila roku 1875 vlastní sbor, ve kterém bylo již od samého začátku 44 členů včetně společníka firmy Adama Smekala. Z počátku se jednalo o soukromý sbor určený k hašení podniku bratří Smekalů. Pomáhali ale i při hašení požárů v obci a okolí a tím se stali sborem dobrovolným. Po převzetí továrny R. A. Smekalem roku 1891 dostal sbor k dispozici parní stříkačku, se kterou provedl před ostatními hasiči cvičení, na kterém demonstroval nutnost a důležitost stříkačky při hašení.

Roku 1924 došlo k modernizaci ručních stříkaček, které byly předělány na kombinovanou, tzn., že byly na pohon spalovacím motorem. Stříkačky zakoupil pro obec hrabě Egbert, syn hraběte Františka Josefa II. Silva Taroucy, který byl od roku 1885 členem sboru.

V období Protektorátu byly všechny domy vybaveny „fajerháky“ (strhovacími háky), nádobou s pískem nebo jiným hasícím prostředkem.

V roce 1950 si sbor pořídil automobilovou stříkačku značky Praga, která byla poprvé použita ještě v tomtéž roce při hašení chléva. Roku 1953 byla sboru přidělena bývalá zámecká konírna, která byla upravena na zbrojnici, garáž, klubovnu a skladiště výstroje.

Po zvolení Květoslava Kristeka předsedou sboru v roce 1961 výrazně stoupla aktivita sboru. Hasičská zbrojnice byla rozšířena o další dvě místnosti a ve středu Wolkerovy ulice byly zřízeny požární nádrže. V roce 1985 započaly opravy požární zbrojnice a byla nově vybudována zasedací místnost.

Obr. č. 27: Sbor dobrovolných hasičů.

Zdroj: (140 let Sboru dobrovolných hasičů. 1875-2015, 2015, s. 4)

Roku 1995 se sbor rozhodl postavit hasičské muzeum, které stojí na místě bývalé továrny na hasičské stříkačky. První část muzea otevřeli při příležitosti 125. výročí založení sboru 5. července 2000 a druhou část o 5 let později (140 let Sboru dobrovolných hasičů. 1875-2015, 2015).

6.1.2 TJ Sokol

První tělocvičná jednota Sokol vznikla v Praze ještě za Rakouska-Uherska 16. února 1862. Zakladatelé Sokola jsou doktor Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner. První prapor pro pražský Sokol namaloval Josef Mánes.

Tělocvičná jednota (TJ) Sokol byla v Čechách pod Kosířem založena na popud dělníků pracujících v továrně na hasičské stříkačky v roce 1898. Roku 1901 byla činnost Sokola natolik aktivní, že vedení firmy R. A. Smekal bylo nuceno naléhat na zaměstnance, aby od členství v Sokole upustili. Došlo to až tak daleko, že členové, kteří se účastnili všesokolského sletu, byli z firmy propuštěni. Mnoho členů zrušilo své členství, jiní změnili zaměstnání. Jednotě příliš nepomohla ani stávka v továrně v roce 1904, od této události jednota spíše přežívala, až do 3. února 1907, kdy se úplně rozpadla.

TJ Sokol byla znovu založena 2. května 1911. O rok později Jednota zakoupila slavnostní kroje a zakládá ženský odbor, do kterého se přihlásilo celkem 22 žen.

Roku 1914 se konal zájezd do Brna, cvičení bylo ale hned po příjezdu zrušeno kvůli atentátu spáchanému na následníka trůnu Ferdinanda d'Este a jeho ženu v Sarajevu (28. 6. 1914). O měsíc později vypukla válka, činnost Sokola byla přerušena a veřejná cvičení zakázána. Po vzniku samostatného Československa 28. října 1918 byla činnost Sokola ihned obnovena.

Současná TJ Sokol navazuje na svoji více než stoletou činnost. Starostou Jednoty je Metoděj Vinkler (TJ Sokol [online]).

Jednota Sokol darovala obci, která se už léta snažila o vytvoření prostorů pro míčové a jiné sporty, budovu a pozemky sokolovny, kterou bylo nutno zrekonstruovat, a navíc se ještě přikoupilo staré hospodářské stavení. S výstavbou Multifunkční budovy pro kulturu a sport se začalo v září 2009 a již v červenci 2010 byla budova otevřena (Multifunkční budova pro kulturu a sport [online]).

Obr. č. 28: První sokoli.

Zdroj: (TJ Sokol [online])

6.2 Kulturní akce

Obec a místní spolky pořádá po celý rok nejrůznější kulturní, společenské a sportovní akce. V roce 2017 má Muzeum historických kočárů naplánovaný Tříkrálový večer s vystoupením hudební skupiny Nezmaři, Seminář o kočárech a koňských spřeženích 19. století, ukázkou Velikonočních tradic, Mezinárodní sraz mistrů řemesla kolařského a kočárnického v zámeckém parku a společně s obcí, Klubem vojenské historie Ostrava a Vlastivědným muzeem Olomouc plánuje ukázkou bitvy z dob napoleonských válek. Sbor dobrovolných hasičů organizuje ples, turnaj ve stolním tenise nebo pivní festival. Obec pořádá např. Obecní ples, předhodovou zábavu a hodový jarmark. Kromě jmenovaných akcí se lidé mohou zúčastnit např. plesu ZŠ a MŠ, Sportovního plesu TJ Sokol, turnajů v minikopané, ve stolním tenise, pro starší i sálové kopané, Velkého čarodějnického reje, Dětského dne, Drakiády, Halloween párty s lampionovým průvodem, Koštu domácích pálenek, Vánoční výstavy a dalších zajímavých akcí (Kalendář kulturních a společenských akcí 2017 [online]).

6.2.1 Josefkol

Akci pořádá každoročně již od roku 2008 ředitel Muzea kočárů Václav Obr (Syrovátka, 2009). „*Josefkol je mezinárodní sraz mistrů řemesla kolářského, kočárnického a mistrů opratí.*“ (Historické kočáry Mylord. Josefkol 2017 [online]). Na tuto událost se do zámeckého parku v Čechách pod Kosířem sjíždí mistři dnes již zapomenutých řemesel z Česka, Polska, Rakouska či Španělska (Syrovátka, 2009). Název je odvozený od Svatého Josefa, patrona dělníků, řemeslníků, tesařů, dřevorubců, truhlářů a kolářů (Havelka, 2008). Cílem je ukázat veřejnosti, hlavně mladším generacím, řemeslo, které již zaniklo (Mader, 2010).

Lidé zde mohou spatřit způsob, jakým se opravovaly historické kočáry. Na vystavených kočárech, které jsou v různých fázích restaurování, může návštěvník porovnat originální kusy s restaurovanými. V některých kočárech se mohou dokonce i projet. Kromě kočárů jsou k vidění také historické sáně (Syrovátka, 2009). V roce 2013 se Josefkol umístil na 3. místě za nejvýraznější kulturní počin Olomouckého kraje (Havelka, 2013).

6.2.2 Ukázky bitev

V roce 2017 se bude konat již sedmý ročník ukázky významných bitev v zámeckém parku v Čechách pod Kosířem. Tyto akce pořádá Václav Obr s Muzeem kočárů, Vlastivědné muzeum v Olomouci, zámek Čechy pod Kosířem a obec Čechy pod Kosířem. V předchozích letech lidé mohli být svědky bitvy o osud poklidného města, francouzskou pokladnu zakopanou u Slatinic nebo si mohli připomenout tragickou událost čtyř vypleněných vesnic Olšana, Třebčína, Lutína a Slatinic. Zatím poslední bitva uskutečněná 27. listopadu 2016 nesla název Věrní císaři. Proběhla v den stého výročí úmrtí císaře Františka Josefa I. Právě proto nesla ono heslo. Zajímavostí je, že členy elitního císařského vojenského sboru byli i dva příslušníci hraběcího rodu Silva Tarouca (Zaoral, 2016).

26. 11. 2017 proběhne ukázka bitvy z dob napoleonských válek, kterou kromě výše jmenovaných organizátorů pořádá i Klub vojenské historie Ostrava (Kalendář kulturních a společenských akcí 2017 [online]).

7 TÉMA REGIONU V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

V této kapitole nastíníme zařazení tématu regionu v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV).

RVP ZV je dokument, který stanovuje a konkretizuje cíle, formy, délku a obsah základního vzdělávání. Je východiskem pro tvorbu školního vzdělávacího programu a hodnocení výsledků vzdělávání žáků (Zákon č. 561/2004 Sb.).

Vzdělávací obsah je v Rámcovém vzdělávacím programu rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti se pak dělí na jeden či více vzdělávacích oborů.

V naší práci zařazujeme téma regionu do následujících vzdělávacích oblastí a oborů:

Člověk a jeho svět (tato oblast se tématu regionu dotýká nejvíce)

Český jazyk a literatura (do praktické části zařazujeme i regionální pověsti, hanácké nářečí, atd.)

Hudební výchova (zpěv hanáckých lidových písní doplněný hudebním doprovodem a tancem)

Výtvarná výchova (kresba znaku, malba v zámeckém parku, atd.)

Vzhledem k naší Praktické části lze téma regionu zařadit i do dalších vzdělávacích oblastí: Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a svět práce, Dramatická výchova a Taneční a pohybová výchova. V podstatě jej lze zařadit do každé vzdělávací oblasti a každého oboru.

7.1 Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět

MÍSTO, KDE ŽIJEME

Očekávané výstupy - 2. období

Žák

- určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu
- určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě

- vyhledává typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického

Učivo

- domov
- škola
- obec (město), místní krajina
- okolní krajina (místní oblast, region)
- mapy obecně zeměpisné a tematické

LIDÉ KOLEM NÁS

Očekávané výstupy - 2. období

Žák

- vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě)
- poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce (města)

Učivo

- vlastnictví
- kultura

LIDÉ A ČAS

Očekávané výstupy - 2. období

Žák

- pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy
- využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek

- rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik
- srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik

Učivo

- orientace v čase a časový řád
- současnost a minulost v našem životě
- regionální památky
- báje, mýty, pověsti

ROZMANITOST PŘÍRODY

Očekávané výstupy - 2. období

Žák

- objevuje a zjišťuje propojenost prvků živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody a nachází souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka
- zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionu, zdůvodní podstatné vzájemné vztahy mezi organismy a nachází shody a rozdíly v přizpůsobení organismů prostředí
- zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat

Učivo

- voda a vzduch
- nerosty a horniny, půda
- rostliny, houby, živočichové
- ohleduplné chování k přírodě a ochrana přírody

ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ

Očekávané výstupy - 2. období

Žák

- uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události
- rozpozná život ohrožující zranění; ošetří drobná poranění a zajistí lékařskou pomoc

Učivo

- osobní bezpečí, krizové situace
- přivolání pomoci v případě ohrožení fyzického a duševního zdraví

7.2 **Vzdělávací obor Český jazyk a literatura**

KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy - 2. období

Žák

- čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas
- rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk, podstatné informace zaznamenává
- reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta
- vede správně dialog
- rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunikační situace
- píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry

Učivo

- čtení
- naslouchání
- mluvený projev
- psaný projev

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy - 2. období

Žák

- porovnává význam slov, zvláště slova stejného nebo podobného významu a slova vícevýznamová
- rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary
- vyhledává základní skladební dvojici a v neúplné základní skladební dvojici označuje základy vět
- odlišuje větu jednoduchou a souvětí

Učivo

- slovní zásoba a tvoření slov
- tvarosloví
- skladba
- pravopis

LITERÁRNÍ VÝCHOVA

Očekávané výstupy - 2. období

Žák

- vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je
- volně reprodukuje text podle svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma
- při jednoduchém rozboru literárních textů používá elementární literární pojmy

Učivo

- poslech literárních textů
- tvořivé činnosti s literárním textem
- základní literární pojmy

7.3 Vzdělávací obor Hudební výchova

Očekávané výstupy – 2. období

Žák

- zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase či dvojhlas v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti
- využívá na základě svých hudebních schopností a dovedností jednoduché, popřípadě složitější hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní
- ztvárňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace

Učivo

- pěvecký a mluvní projev
- hudební rytmus
- hra na hudební nástroj
- taktování, pohybový doprovod znějící hudby
- hudební styly a žánry
- interpretace hudby

7.4 Vzdělávací obor Výtvarná výchova

Očekávané výstupy – 2. období

Žák

- při tvorbě vizuálně obrazných vyjádření se vědomě zaměřuje na projevení vlastních životních zkušeností i na tvorbu vyjádření, která mají komunikační účinky pro jeho nejbližší sociální vztahy
- porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace
- nalézá a do komunikace v sociálních vztazích zapojuje obsah vizuálně obrazových vyjádření, která samostatně vytvořil, vybral či upravil

Učivo

- smyslové účinky vizuálně obrazných vyjádření
- typy vizuálně obrazných vyjádření
- osobní postoj v komunikaci

- komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření
- proměny komunikačního obsahu

7.5 Téma regionu v dalších vzdělávacích oblastech a oborech

Matematika a její aplikace

Matematiku žák využívá při provádění písemných početních operací v oboru přirozeného čísla, řešení úloh, ve kterých aplikuje osvojené početní operace v celém oboru přirozených čísel, při vyhledávání, třídění a sběru dat, nebo při řešení jednoduchých praktických slovních úloh a problémů, jejichž řešení částečně nezávisí na obvyklých algoritmech a postupech školské matematiky.

Informační a komunikační technologie

Žáci využívají informační a komunikační technologie při vyhledávání informací na internetu, portálech nebo knihovnách.

Člověk a svět práce

Žáci využívají při tvořivých činnostech s různými materiály prvky lidových tradic, volí vhodné pracovní pomůcky a nástroje, pracují podle slovního návodu, předlohy nebo jednoduchého náčrtu.

Dramatická výchova

Žáci na základě studia života Josefa Mánesa dramaticky ztvární jeho život. Skupiny žáků si rozdělí role a vyberou si, jakým způsobem dramatizaci provedou. Může se jednat o klasickou dramatizaci, pantomimu nebo pantomimu doprovázenou vypravěčem.

Taneční a pohybová výchova

Z doplňujících vzdělávacích oborů můžeme aplikovat taneční a pohybovou výchovu při nácviu lidových hanáckých tanců. Žák by měl při tanci pohybem vnímat a vyjádřit třídobost a vyjádřit jednoduché rytmické modely (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Část C, 2016 [online]).

8 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ

„Projektová metoda je vyučovací metoda, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých projektů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 184)

Kratochvílová ji definuje jako *„uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu. Komplexnost činností vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce.“* (Kratochvílová, 2006, s. 37)

Projektové vyučování je pak založené na projektové metodě (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 184). Dle jiné definice je projektové vyučování *„založeno na řešení komplexních teoretických nebo praktických problémů na základě aktivní činnosti žáka.“* (Skalková, 2007, s. 234)

Projekt lze definovat různě. Nelešovská, Spáčilová (2005, s. 174) definují projekt jako *„komplexní problém praktické nebo teoretické povahy, při jehož řešení uplatníme zkušenosti z různých oblastí“*. Při projektovém vyučování pak tento problém řešíme.

Václavík definují projekt jako *„úkol komplexního charakteru, který buď přímo vychází z praktických potřeb, nebo je alespoň s praxí úzce spojený“* (Kalhous, Obst, 2009, s. 299).

Kratochvílová chápe projekt jako *„komplexní úkol (problém), spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou i praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu (výstupu) projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti“* (Kratochvílová, 2006, s. 36).

Za zakladatele projektové výuky je považován William Heard Kilpatrick a John Dewey. S původní projektovou výukou se však můžeme setkat ve Francii a Itálii v 17. a 18. století. Tzv. „progetti“ nebo „projects“ byly součástí závěrečných zkoušek na pařížské Akademii d'Architecrure. Prvky projektové výuky lze spatřovat i v díle Jana Amose Komenského (Kratochvílová, 2006).

Myšlenky projektového vyučování

Základní myšlenkou projektového vyučování je koncentrace. Koncentraci chápeme tak, že se učivo soustředí kolem určitého jádra, ústředního motivu. To nám umožňuje vytvořit

novou organizaci učiva, ale hlavně jiný pohled na svět. Při užívání projektové metody přecházíme od dílčího (rozmělněného) pohledu na svět k pohledu globálnímu. Reálný svět, ve kterém se člověk pohybuje, se neskládá ze situací oddělených podle systematických struktur věd, ale ze vzájemně propojených a na sebe navazujících jevů.

Škola nemůže reagovat na vznik nových vědních disciplín a potřeb společnosti vytvářením nových učebních předmětů, řešením může být integrace učiva (Coufalová, 2006).

Průběh řešení projektu (fáze):

1. **Záměr projektu** – v první fázi se stanoví cíle projektu a jeho provedení. Téma zvoleného projektu souvisí s učební látkou, zasahuje ale do více předmětů (Kalhous, Obst, 2009). Je vhodné volit situace, které představují pro žáky skutečný problém, tzn. situace, které vychází ze životního prostředí žáka a z jeho bydliště (Skalková, 2007).
2. **Zpracování plánu** – v druhé fázi se záměr konkretizuje do jednotlivých kroků, určí se místo a čas provedení a potřebné pomůcky (Kalhous, Obst, 2009). Způsob zpracování se diskutuje se všemi žáky (Skalková, 2007).
3. **Provedení projektu** – v této fázi postupujeme podle plánu, který může být v průběhu upravován (Kalhous, Obst, 2009). Skupiny žáků nebo jednotlivci řeší problém, shromažďují a vyhledávají informace. Každý by měl mít jasno v tom, co má dělat (Skalková, 2007). Učitel je spíš v pozadí jako rádce a konzultant (Kalhous, Obst, 2009).
4. **Vyhodnocení projektu** – na hodnocení se podílí všichni žáci společně s učitelem (Kalhous, Obst, 2009). Mělo by mít formu zveřejnění výsledků a zhodnocení práce (Skalková, 2007).

Druhy projektů

Projekty lze dělit podle různých hledisek. Zde uvádíme ty nejčastější:

1 Podle navrhovatele (původce)

- *Spontánní* (žákovské) – projekty navržené žákem
- *Uměle připravené* – navržené učitelem
- *Kombinované* – navržené společně žákem i učitelem

2 Podle způsobu volby tématu projektu a zajištění materiálu k jeho realizaci

- *Strukturovaný projekt* – žákovi je předloženo téma projektu a postup pro sběr a zpracování informací
- *Nestrukturovaný projekt* – žák si sám volí téma a materiál, který zpracuje. Postup záleží pouze na žákovi

3 Podle účelu projektu – smyslu projektu a jeho zaměření

- *Problémové*
- *Konstruktivní*
- *Hodnotící*
- *Směřující k estetické zkušenosti*
- *Směřující k získání dovedností*

4 Podle délky projektu – rozdělení z hlediska časového má velmi nepřesnou podobu.

- *Krátkodobý* – za krátkodobý můžeme označit projekt, který trvá maximálně jeden den. Na začátku dne se projekt zahájí a ještě ve stejný den se ukončí.
- *Střednědobý* – můžeme zde zařadit nanejvýš týdenní projekty
- *Dlouhodobý* – jedná se o projekty delší než jeden týden, maximálně však jeden měsíc
- *Mimořádně dlouhodobý* – projekt přesahující období jednoho měsíce

5 Podle místa projektu

- *Školní* (většina projektů je realizovaných ve škole)
- *Domácí* (méně časté jsou projekty realizované v domácím prostředí)
- *Kombinace obou typů*
- *Mimoškolní*

6 Podle zúčastněných v projektu

- *Individuální*
- *Skupinové*
- *Třídní*
- *Ročníkové*
- *Školní*

7 Podle způsobu organizace projektu

- *Jednopředmětové*
- *Víceředmětové projekty v rámci příbuzných předmětů v jedné vzdělávací oblasti* – např. hudební výchova a výtvarná výchova
- *Víceředmětové projekty blízkých předmětů z různých vzdělávacích oblastí* – např. vlastivěda, český jazyk

8 Podle informačního zdroje projektu

- *Projekt volný* – zdroj informací není žákovi poskytnut, žák si ho vyhledává sám
- *Projekt vázaný* – informační zdroje jsou žákovi poskytnuty učitelem
- *Kombinace obou typů* – žákovi jsou poskytnuty základní materiály, které si může dle svých možností a zájmů rozšířit (Kratochvílová, 2006, s. 45 – 48)

Přístupy ke koncipování učiva na prvním stupni základní školy

- *Fenologický* – učivo navrhujeme (koncipujeme) podle ročního období (*Zima*)
- *Epizodický* – vybereme vymezené téma z běžného života (*V nemocnici*)
- *Regionální* – poznávání nejbližšího okolí žáků zaměřené hlavně na obec a okolní přírodu se stává východiskem pro poznání světa (*Naše obec*)
- *Podle biotopů* – učivo navrhujeme podle biotopů, které mohou žáci v přírodě pozorovat (*V lese*)
- *Podle vědních systémů* – učivo volíme na základě systematických kritérií vědních oborů (*Savci*)
- *Podle časové chronologie* – učivo volíme podle umístění do časového období (*Život ve starém Egyptě*) (Coufalová, 2006, s. 7)

Výhody projektového vyučování

- Žáci rozvíjí svoji samostatnost, aktivitu a tvořivost
- Rozvíjí dovednost naplánovat si svou vlastní práci, dokončit ji a nést za ni zodpovědnost
- Při řešení skupinových projektů se žáci učí spolupracovat, získávají také sociální a komunikační dovednosti
- Žáci uplatňují a aplikují své poznatky a dovednosti při řešení praktických situací (Nelešovská, Spáčilová, 2005)
- Žáci jsou díky vhodně zvolenému tématu nebo tématu, které si zvolí sami, motivováni
- Žák se učí hodnotit sebe i ostatní (Kratochvílová, 2006)

Nevýhody projektového vyučování

- Od učitele se očekává teoretická připravenost a důkladná analýza obsahu učiva. Dále by měl mít praktické dovednosti touto metodou vést žáky. Měl by být tvořivý a jeho volba tématu by měla být vhodná a zajímavá. Ne každý učitel ale těmito dovednostmi disponuje.
- Může být obtížné stanovit míru volnosti a odpovědnosti žáků. Nemělo by dojít k přílišnému plánování učitelem nebo naopak k naprosté liberalizaci.
- Může dojít k organizačním problémům
- Projekt vyžaduje více materiálních prostředků (Nelešovská, Spáčilová, 2005)
- Projekt je časově náročný na zpracování a na jeho zhodnocení.
- Obtížné je také jeho zhodnocení (Učitelé často nevědí, jestli hodnotit výsledek nebo průběh, popřípadě jak je hodnotit.)
- Projekt je náročný na jeho přípravu (Kratochvílová, 2006)
- Projekt nevytváří systematické znalosti (Kalhous, Obst, 2009)

EMPIRICKÁ ČÁST

9 CHARAKTERISTIKA A CÍLE VÝZKUMU

Znalost regionu patří k základnímu všeobecnému přehledu člověka. Každý jedinec se seznamuje se specifiky svého regionu již v nejútlejším věku. Kultura a prostředí, ve kterém vyrůstá, ho ovlivňují a formují stejně jako rodinné nebo školní prostředí. V dnešní době se však na znalost regionu, jeho památek a tradic neklade takový důraz, jako dříve. Lidé jezdí na dovolenou do zahraničí, přestože nikdy nenavštívili naše hlavní město, jezdí na poznávací zájezdy, které slibují, že poznáte pět měst za týden, ale region, ve kterém žijí, znají jen okrajově.

Potřeba regionálního vzdělávání je zakotvena i v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. A nejedná se o novou koncepci současného školství. Již v 17. století vytvořil Jan Amos Komenský zásadu, která klade za požadavek postupovat při učení od nejbližšího ke vzdálenému a od známého k neznámému. Jinak řečeno, jak chceme poznávat svět, když neznáme své nejbližší okolí? Znalost a porozumění našemu regionu nám může pomoci vnímat rozdílnost ostatních regionů, díky čemuž poznáváme celou naši vlast a společnost.

Pokud si budeme vědomi specifik svého regionu, jeho tradic a nářečí, pomůže nám to vytvořit si vztah k tomuto místu a zároveň si tím vybudovat a posílit vlastní identitu. Proto je důležité tento vztah stále pěstovat a rozvíjet.

Rozhodli jsme se zrealizovat výzkumné šetření, ve kterém jsme zmapovali znalosti žáků 5. ročníku o regionu, ve kterém žijí. Chceme zjistit, které informace o regionu žáci mají, a naopak kterým tématům dosud nevěnovali tolik pozornosti. Na tato témata a oblasti je pak důležité se zaměřit, aby jejich obrázek o vlastním regionu byl komplexní.

9.1 Cíle výzkumu a stanovení předpokladů

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké znalosti mají žáci 5. ročníku základních škol o svém regionu Čechy pod Kosířem. Dílčím cílem bylo zjistit, zda jsou znalosti dívek a chlapců srovnatelné a zda jsou znalosti žáků, kteří navštěvují ZŠ Čechy pod Kosířem, větší, než znalosti žáků ostatních škol ZŠ Drahanovice a ZŠ Kostelec na Hané. Dále

nás zajímalo, ze kterých zdrojů žáci nejčastěji čerpají informace o regionu a také do jaké míry využívají možnosti a potenciál regionu ve výuce. Na základě těchto cílů jsme stanovili následující předpoklady:

Předpoklad 1: Předpokládáme, že žáci nemají dostatečné znalosti o svém regionu.

Předpoklad 2: Předpokládáme, že žáci ze ZŠ Čechy pod Kosířem mají větší znalosti o svém regionu, než žáci z ostatních základních škol (ZŠ Drahanovice a ZŠ Kostelec na Hané).

Předpoklad 3: Předpokládáme, že znalosti dívek a chlapců jsou srovnatelné.

Předpoklad 4: Předpokládáme, že žáci získávají nejvíce informací o regionu Čechy pod Kosířem z internetu.

Znalosti žáků budeme zjišťovat za pomoci didaktického testu.

9.2 Výzkumná metoda

V našem výzkumu jsme použili metodu didaktického testu. Pojem didaktický test je definován různě, většina autorů (Byčkovský, Michalička, Průcha) se ale shoduje v tom, že jde o zkoušku orientovanou na objektivní zjišťování úrovně zvládnutí učiva u určité skupiny osob. Didaktický test se však od běžné zkoušky liší tím, že je podle určitých pravidel navrhován, ověřován, hodnocen a interpretován.

V pedagogických výzkumech je možné setkat se s různými druhy didaktického testu. Tyto testy můžeme rozlišit podle toho, jaké informace díky nim získáváme (Chrásky, 2007).

Na základě stanovených předpokladů jsme sestavili nestandardizovaný didaktický test (viz příloha č. 1), který ověřoval úroveň znalostí žáků 5. ročníku o svém regionu Čechy pod Kosířem.

V didaktickém testu bylo možné získat maximálně 29 bodů. Test se skládal z 10 testových otázek. Některé otázky byly rozděleny na dvě podotázky, které se lišily typem testových úloh. V testu bylo použito 7 otevřených úloh se stručnou odpovědí, 3 úlohy s výběrem odpovědi (2 z nich kombinované s vyznačením odpovědi) a 1 přiřazovací úloha.

9.3 Výzkumný vzorek

Zjišťovali jsme znalosti žáků 5. ročníku o svém regionu Čechy pod Kosířem, tzn., že výzkumný vzorek byl vybrán záměrně. Testovali jsme žáky ze základních škol, které jsme

oslovili a které byly ochotny projít pedagogickým výzkumem. Jednalo se konkrétně o ZŠ Čechy pod Kosířem, ZŠ Kostelec na Hané a ZŠ Drahanovice. Didaktického testu se zúčastnilo celkem 47 žáků 5. ročníku, z toho 8 žáků ze ZŠ Čechy pod Kosířem, 5 žáků ze ZŠ Drahanovice a 34 žáků ze ZŠ Kostelec na Hané.

9.4 Charakteristika škol

Školy, které jsme oslovili, se nacházejí buď přímo v obci Čechy pod Kosířem, nebo v jejím nejbližším okolí.

ZŠ a MŠ Čechy pod Kosířem se nachází přímo v obci Čechy pod Kosířem jen pár metrů od zámeckého parku. Jedná se o málotřídní neúplnou školu. Motto školy zní: „Táhneme za jeden provaz“ a jejich školní vzdělávací program pro základní vzdělávání se jmenuje „Otevřená škola“. Prezентuje se jako škola rodinného typu, která využívá jak moderní techniku, tak i prostředky chráněné krajinné oblasti Velký Kosíř a dendrologický zámecký park (Základní škola a mateřská škola Čechy pod Kosířem. O nás [online]).

ZŠ a MŠ Drahanovice se nachází necelých 6 km od obce Čechy pod Kosířem. Dopravní spoje mezi Drahanovicemi a Čechy pod Kosířem jsou buď přímé, nebo s jedním přestupem. Jedná se o neúplnou málotřídní základní školu s odloučenými pracovišti v Luděrově (ZŠ) a v Drahanovicích (MŠ). Škola spolupracuje s obcí a také s rodiči, kteří se mohou zúčastnit různých školních akcí a po dohodě i vyučování. Název školního vzdělávacího programu je „Zdravá základní škola“, která se vedle zdraví individuálního soustředí i na zdraví komunitní nebo globální (Základní a mateřská škola Drahanovice – Mateřská škola Luděrov. Dokumenty [online]).

ZŠ a MŠ Kostelec na Hané se nachází asi 5 km od Čech pod Kosířem. Dopravní spoj mezi Kostelcem na Hané a Čechy pod Kosířem je přímý a celkem výhodný. Jedná se o plnoorganizovanou základní školu zpravidla se dvěma paralelními třídami. Její školního vzdělávacího program se jmenuje „Žáci žákům“. Tento název vychází ze tří stěžejních projektů – Začínáme spolu, Mosty a Go. Tyto projekty se zaměřují hlavně na rozvoj důvěry mezi žákem a učitelem a spolupráci mezi žáky (Základní škola Kostelec na Hané. Výroční zpráva 2015 [online]).

9.5 Pilotáž

Samotnému výzkumnému šetření předcházela pilotáž. V květnu 2016 jsme poslali e-mail se žádostí o možnost provést pedagogický výzkum na 6 základních školách, které se nacházejí v nejbližším okolí regionu Čechy pod Kosířem. Tři základní školy nám výzkum umožnily, dohodli jsme se tedy na konkrétním termínu uskutečnění a na časové a materiální náročnosti.

9.6 Průběh výzkumného šetření

Realizace proběhla na konci června 2016. Učitelům i žákům byly předány všechny důležité informace a byly také poskytnuty mapy Olomoucka nebo Prostějovska, se kterými měli žáci pracovat. Učitelé byli velmi ochotní a otevření, požádali nás dokonce i o oskenování a zaslání vyplněných testů, s jejichž výsledky chtěli dále pracovat.

10 ANALÝZA A VYHODNOCENÍ DAT

10.1 Analýza dat

Ke každé položce byl přiřazen odpovídající počet bodů. Počet bodů za jednotlivou položku je znázorněn v tabulce č. 1, podle které jsme také získaná data opravili a vyhodnotili. Výsledky didaktických testů jsme zapsali do tabulek a grafů.

Tabulka č. 1 – Maximální počet bodů v jednotlivých položkách

Číslo položky	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Maximální počet získaných bodů	1	2	2	2	6	2	2	1	3	7

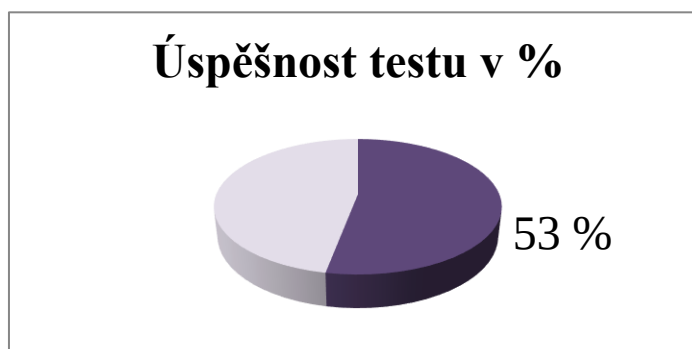
10.2 Celkové vyhodnocení didaktického testu

V didaktickém testu bylo možné získat celkem 29 bodů. Z tabulky č. 2 můžeme vyčíst, že nejvyšší dosažená hodnota v testu je 27 bodů a nejnižší dosažená hodnota 2 body. Žáci dosáhli průměrně 15,2 bodů a jejich celková úspěšnost je 53 %. Hodnota s nejvyšší četností (modus) je 16 bodů a prostřední hodnota (medián) je také 16 bodů.

Tabulka č. 2 – Celkové vyhodnocení didaktického testu

Úspěšnost v %	Průměr bodů	Minimum	Maximum	Modus	Medián
53 %	15,2	2	27	16	16

Graf č. 1 – Úspěšnost v testu

10.2.1 Celkové vyhodnocení didaktického testu v jednotlivých položkách

Tabulka č. 3 znázorňuje úspěšnost žáků v jednotlivých položkách. Ve druhém řádku tabulky vidíme maximální počet bodů, které mohli získat všichni žáci dohromady, ve třetím řádku počet bodů, které žáci dohromady získali a ve čtvrtém řádku procentuální úspěšnost žáků v jednotlivých otázkách.

Tabulka č. 3 – Celkové vyhodnocení testu v jednotlivých položkách

Číslo položky	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Maximální možný počet bodů	47	94	94	94	282	94	94	47	141	329
Počet získaných bodů	42	76	30	50	164	57	82	11	118	106
Úspěšnost žáků	89 %	81 %	32 %	53 %	58 %	61 %	87 %	23 %	84 %	32 %

10.3 Vyhodnocení škol

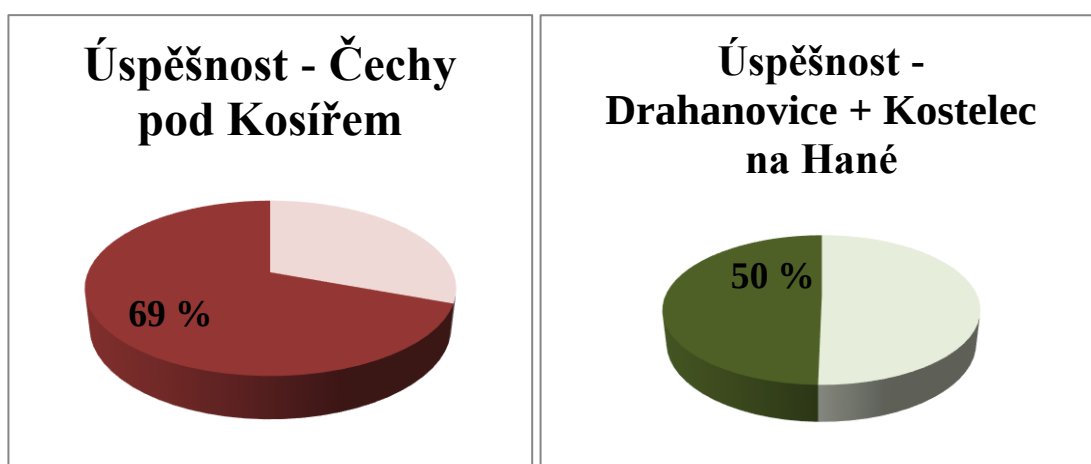
Porovnávali jsme, zda se liší znalosti žáků, kteří pocházejí přímo z obce Čechy pod Kosířem a žáků z okolních škol.

Výzkumného šetření se zúčastnilo 8 žáků z Čech pod Kosířem a 39 žáků z Drahanovic a Kostelce na Hané. Žáci za ZŠ Čechy pod Kosířem mohli získat dohromady maximálně 232 bodů (29 bodů krát 8 žáků). Celkem získali bodů 161. Žáci ze ZŠ Drahanovice a ZŠ Kostelec na Hané mohli získat maximálně 1131 bodů. Celkem jich získali 562. Konkrétní údaje jsou uvedeny v tab. (tabulce) č. 3. Z grafů č. 2a, 2b můžeme vyčíst, že úspěšnost žáků ze ZŠ Čechy pod Kosířem je 69 % a úspěšnost žáků ze ZŠ Drahanovice a ZŠ Kostelec na Hané je 50 %. Žáci ze ZŠ Čechy pod Kosířem byli tedy úspěšnější.

Tabulka č. 4 – Vyhodnocení škol

Škola	Počet žáků	Získaný počet bodů	Průměr bodů	Minimum	Maximum	Modus	Medián
Čechy pod Kosířem	8	161	20,13	14	27	19	19
Drahanovice + Kostelec na Hané	39	562	14,41	2	23	16	16
Celkem	47	723	15,2	2	27		

Grafy č. 2a, 2b

10.3.1 Vyhodnocení škol v jednotlivých položkách

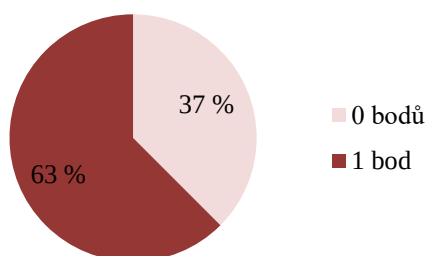
Položka č. 1:

Vyznač hranice kraje, ve kterém se nachází obec Čechy pod Kosířem.

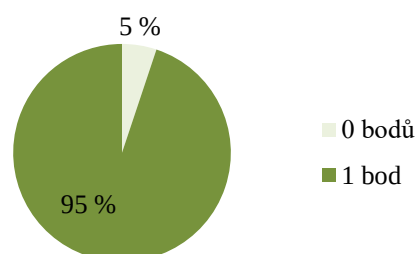
Tabulka č. 5 – Položka č. 1

Počet získaných bodů	Čechy pod Kosířem		Drahanovice + Kostelec na Hané		Četnost celkem
	Četnost žáků	Relativní četnost	Četnost žáků	Relativní četnost	
0 bodů	3	37,50 %	2	5,13 %	5
1 bod	5	62,50 %	37	94,87 %	42
Celkem	8	100,00 %	39	100,00 %	47

Graf č. 3a: Procentuální
rozložení bodů a úspěšnost žáků
- Čechy pod Kosířem

Graf č. 3b: Procentuální
rozložení bodů a úspěšnost žáků
- Drahanovice + Čechy pod
Kosířem

Za správné vyznačení hranic Olomouckého kraje na mapě České republiky bylo možné získat 1 bod. Tabulka č. 4 ukazuje, že hranice vyznačilo správně 42 žáků (89,4 %), z toho 5 žáků z Čech pod Kosířem a 37 žáků z ostatních škol. Ostatní žáci vyznačili pouze část Olomouckého kraje, někteří z nich zasadili obec do Čech, konkrétně do Středočeského kraje.

V této položce byli úspěšnější žáci z ostatních škol. Jejich úspěšnost byla 95 %, úspěšnost žáků z Čech pod Kosířem byla pouze 63 %.

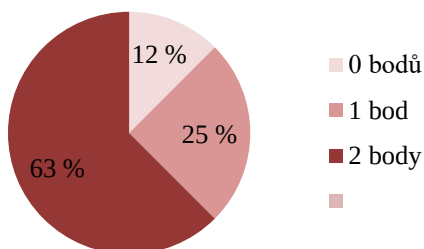
Položka č. 2:

Napiš název kraje, ve kterém se Čechy pod Kosířem nachází, a jeho krajské město.

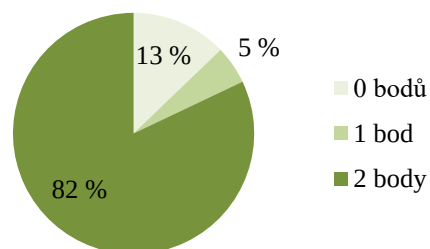
Tabulka č. 6 – Položka č. 2

Počet získaných bodů	Čechy pod Kosířem		Drahanovice + Kostelec na Hané		Četnost celkem
	Četnost žáků	Relativní četnost	Četnost žáků	Relativní četnost	
0 bodů	1	12,50 %	5	12,82 %	6
1 bod	2	25,00 %	2	5,13 %	4
2 body	5	62,50 %	32	82,05 %	37
Celkem	8	100,00 %	39	100,00 %	47

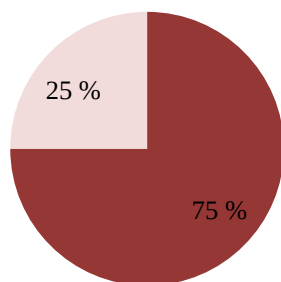
*Graf č. 4a: Procentuální
rozložení bodů - Čechy pod
Kosířem*

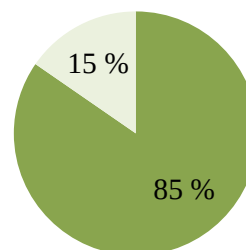
*Graf č. 4b: Procentuální
rozložení bodů - Drahanovice +
Kostelec na Hané*

*Graf č. 5a: Úspěšnost - Čechy
pod Kosířem*

*Graf č. 5b: Úspěšnost -
Drahanovice + Kostelec na
Hané*

V této otázce mohli žáci získat celkem 2 body, 1 bod za správný název kraje a 1 bod za jeho krajské město. Z tab. č. 5 je patrné, že plný počet bodů získalo 37 žáků (78,7 %), z toho 5 žáků z Čech pod Kosířem a 32 žáků z ostatních škol. 1 bod získali 4 žáci (8,5 %), 2 z Čech pod Kosířem a 2 z ostatních škol. Žáci napsali ve dvou případech místo Olomouckého kraje kraj Morava, 2 žáci odpověděli pouze na jednu otázku, tzn. napsali pouze Olomouc nebo Olomoucký kraj. 0 bodů získalo 6 žáků.

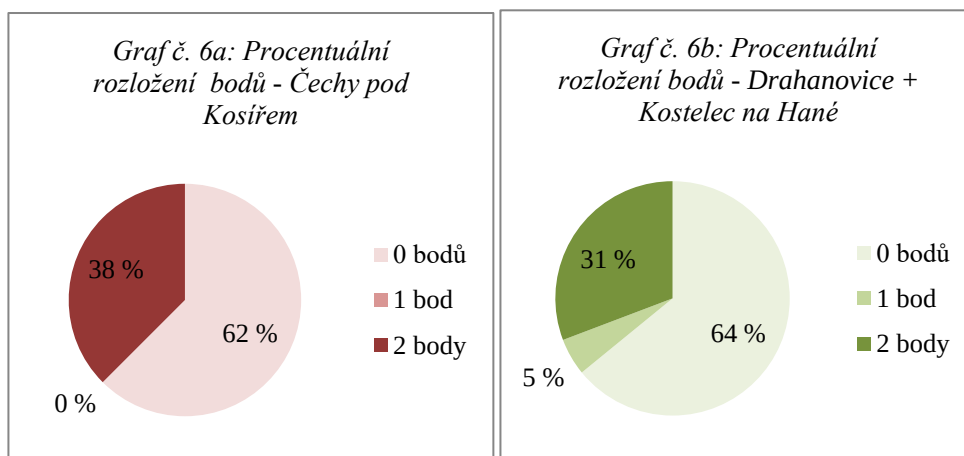
V této položce byli celkově úspěšnější žáci z ostatních škol, dosáhli 84,6% úspěšnosti. U žáků z Čech pod Kosířem to bylo pouze 75 %.

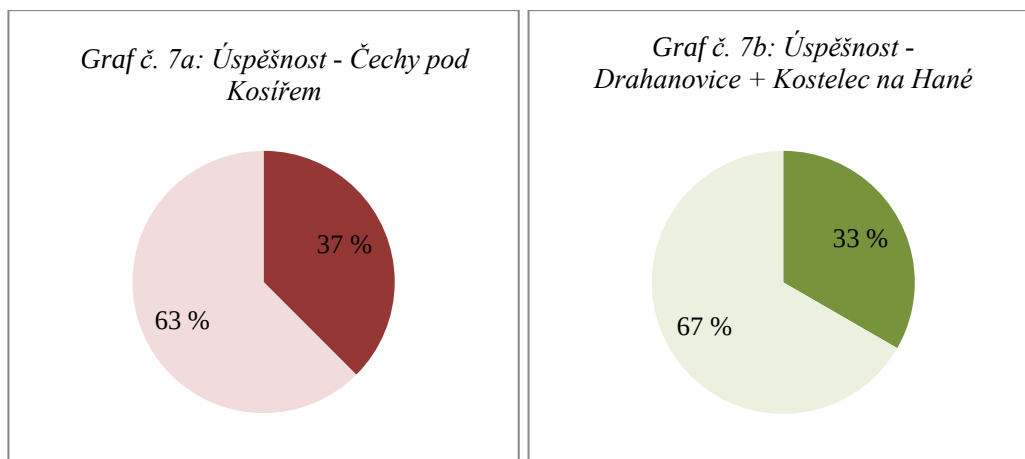
Položka č. 3:

Vyber z možností a na časovou osu vyznač datum první zmínky o obci Čechy pod Kosířem.

Tabulka č. 7 – Položka č. 3

Počet získaných bodů	Čechy pod Kosířem		Drahanovice + Kostelec na Hané		Četnost celkem
	Četnost žáků	Relativní četnost	Četnost žáků	Relativní četnost	
0 bodů	5	62,50 %	25	64,10 %	30
1 bod	0	0,00 %	2	5,13 %	2
2 body	3	37,50 %	12	30,77 %	15
Celkem	8	100,00 %	39	100,00 %	47

V této otázce bylo možné získat 2 body. 1 bod za správně zvolený letopočet (měli na výběr ze tří možností) a 1 bod za vyznačení správného letopočtu na časové ose. Plný počet bodů získalo pouze 15 žáků (31,9 %), a to 3 žáci z Čech pod Kosířem a 12 žáků z ostatních škol. 1 bod získali 2 žáci, kteří letopočet nevyznačili na časovou osu. 0 bodů získalo celkem 30 žáků, nejčastější nesprávná odpověď byla za b) 1631, kterou zvolilo 16 žáků.

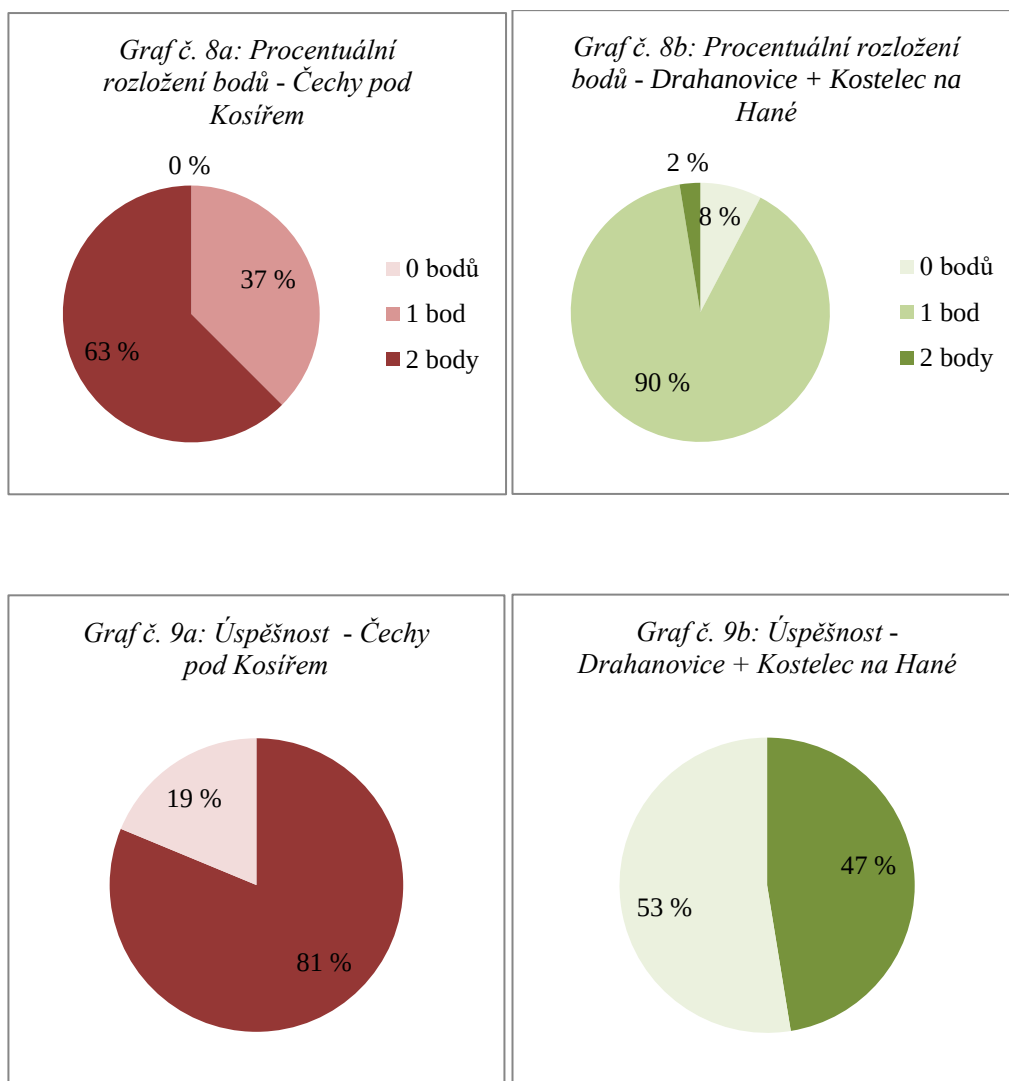
Z grafů č. 7a, 7b je patrné, že žáci z Čech pod Kosířem byli v této otázce úspěšní v 37,5 %. Žáci z ostatních škol mají úspěšnost 33,3 %.

Položka č. 4:

Z následujících možností vyber, kdo stojí v čele obce Čechy pod Kosířem. Pokud znáš i jeho jméno, napiš ho.

Tabulka č. 8 – Položka č. 4

Počet získaných bodů	Čechy pod Kosířem		Drahanovice + Kostelec na Hané		Četnost celkem
	Četnost žáků	Relativní četnost	Četnost žáků	Relativní četnost	
0 bodů	0	0,00 %	3	7,69 %	3
1 bod	3	37,50 %	35	89,74 %	38
2 body	5	62,50 %	1	2,56 %	6
Celkem	8	100,00 %	39	100,00 %	47

Žáci mohli získat maximálně 2 body. 1 bod za správně zvolenou funkci, přičemž měli na výběr ze tří možností, 2. bod za správné jméno. 2 body získalo pouze 6 žáků (12,8 %), 5 z nich z Čech pod Kosířem a pouze 1 z ostatních škol. Za správné označení funkce získalo 1 bod celkem 38 žáků (80,9 %), 3 z Čech pod Kosířem a 35 z ostatních škol. 3 žáci (6,4 %) nezískali žádný bod, všichni žáci byli z ostatních škol.

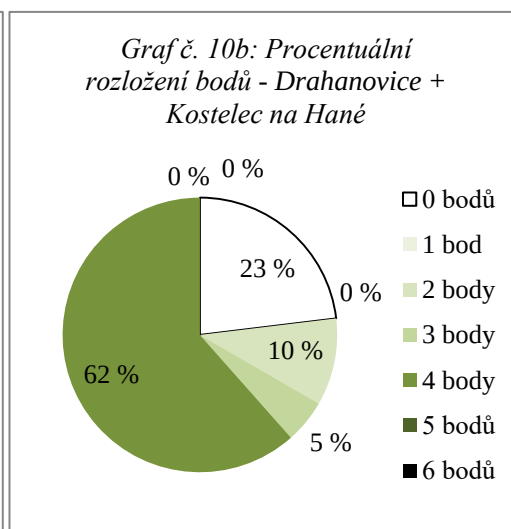
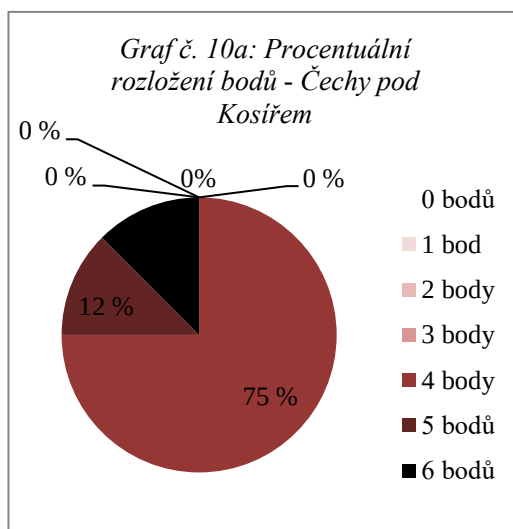
Z grafů č. 9a, 9b je zjevné, že úspěšnost žáků z Čech pod Kosířem je téměř dvakrát větší než u ostatních škol, a to 81 %. Úspěšnost ostatních škol je 47 %.

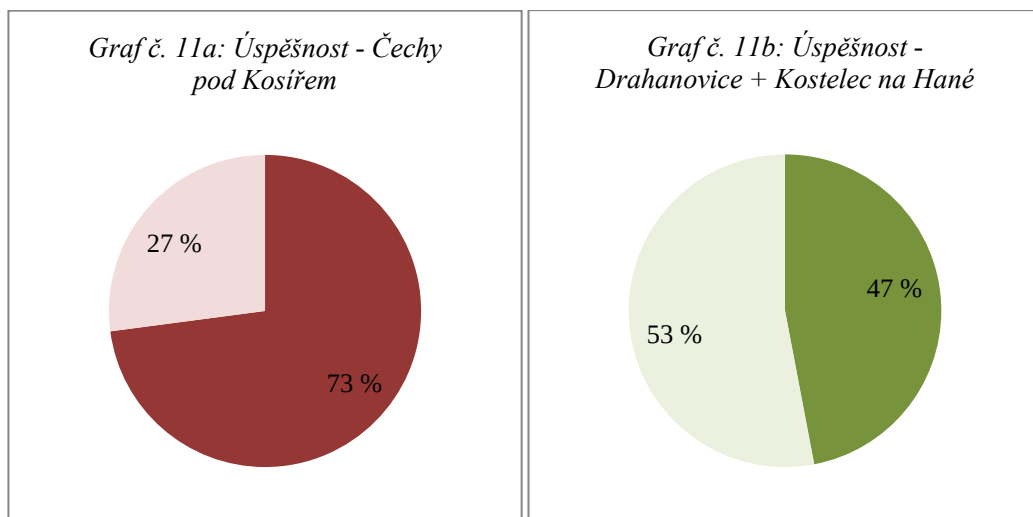
Položka č. 5

Víš, jak se jmenují muzea, která se nacházejí v obci Čechy pod Kosířem? Uveď aspoň 2.

Tabulka č. 9 – Položka č. 5

Počet získaných bodů	Čechy pod Kosířem		Drahanovice + Kostelec na Hané		Četnost celkem
	Četnost žáků	Relativní četnost	Četnost žáků	Relativní četnost	
0 bodů	0	0,00 %	9	23,08 %	9
1 bod	0	0,00 %	0	0,00 %	0
2 body	0	0,00 %	4	10,26 %	4
3 body	0	0,00 %	2	5,13 %	2
4 body	6	75,00 %	24	61,54 %	30
5 bodů	1	12,50 %	0	0,00 %	1
6 bodů	1	12,50 %	0	0,00 %	1
Celkem	8	100,00 %	39	100,00 %	47

Žáci zde mohli získat maximálně 6 bodů. Za každou správnou a přesnou odpověď 2 body, za větší nepřesnosti v názvech 1 bod. 6 bodů získal pouze 1 žák (2 %), stejně jako 5 bodů. Oba žáci jsou z Čech pod Kosířem. 4 body získalo 30 žáků (63,8 %), 6 žáků z Čech pod Kosířem a 24 žáků z ostatních škol. Z ostatních škol získali 3 body 2 žáci (4,3 %), 2 body 4 žáci (8,5 %), 1 bod 0 žáků a 0 bodů 9 žáků (19,1 %). Nejčastější odpověď byla *Muzeum kočárů* – odpovědělo 36 žáků, *Hasičské muzeum* odpovědělo 33 žáků a na *Expozici filmů Zdeňka a Jana Svěrákových* si vzpomnělo pouze 5 žáků.

Žáci z Čech pod Kosířem byli v položce úspěšnější. Jejich úspěšnost je 73 %, úspěšnost žáků z ostatních škol je pouze 47 %.

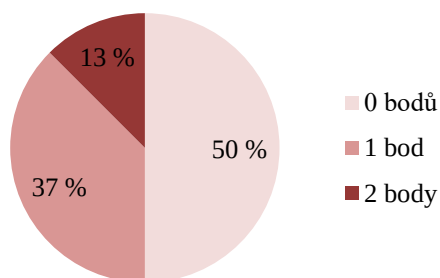
Položka č. 6

Jak se jmenuje vrchol, který leží poblíž Čech pod Kosířem a k jehož rozhledně vede naučná stezka nesoucí jeho název?

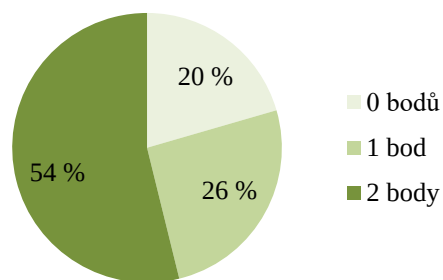
Tabulka č. 10 – Položka č. 6

Počet získaných bodů	Čechy pod Kosířem		Drahanovice + Kostelec na Hané		Četnost celkem
	Četnost žáků	Relativní četnost	Četnost žáků	Relativní četnost	
0 bodů	4	50,00 %	8	20,51 %	12
1 bod	3	37,50 %	10	25,64 %	13
2 body	1	12,50 %	21	53,85 %	22
Celkem	8	100,00 %	39	100,00 %	47

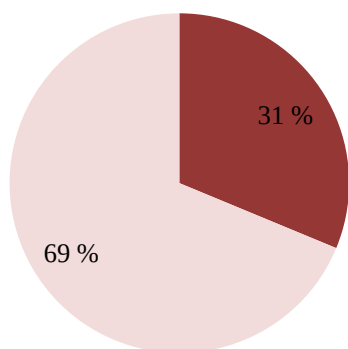
Graf č. 12a: Procentuální rozložení bodů - Čechy pod Kosířem

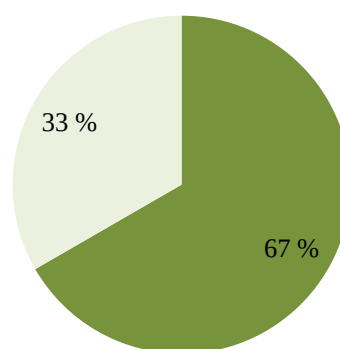
Graf č. 12b: Procentuální rozložení bodů - Drahanovice + Kostelec na Hané

Graf č. 13a: Úspěšnost - Čechy pod Kosířem

Graf č. 13b: Úspěšnost - Drahanovice + Kostelec na Hané

V této otázce mohli žáci získat 2 body za správné uvedení celého názvu vrcholu *Velký Kosíř*. Za odpověď *Kosíř* žáci získali jen 1 bod. 2 body získalo 22 žáků (46,8 %), z toho pouze 1 žák z Čech pod Kosířem a 21 žáků (44,7 %) z ostatních škol. 1 bod získalo 13 žáků (27,7 %), 3 z Čech pod Kosířem a 10 z ostatních škol. 12 žáků (25,5 %) získalo 0 bodů.

V této položce byli úspěšnější žáci z ostatních škol – 67% úspěšnost, úspěšnost žáků z Čech pod Kosířem je pouze 31 %.

Položka č. 7:

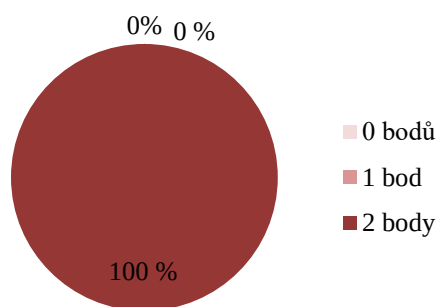
Jak se jmenuje osobnost, kterou vystihuje následující popis? Uveď jméno i příjmení.

Jsem významný český malíř a za dobu svého několikaletého působení na zámku v Čechách pod Kosířem jsem vytvořil řadu známých maleb, např. „V létě“. Podle mě se jmenuje jedna ulice v obci, altánek v zámeckém parku nebo také pension.

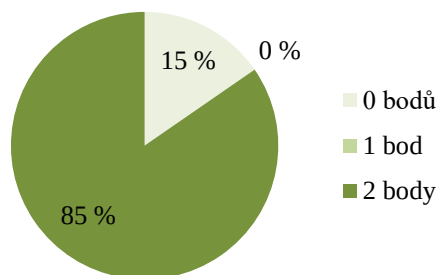
Tabulka č. 11 – Položka č. 7

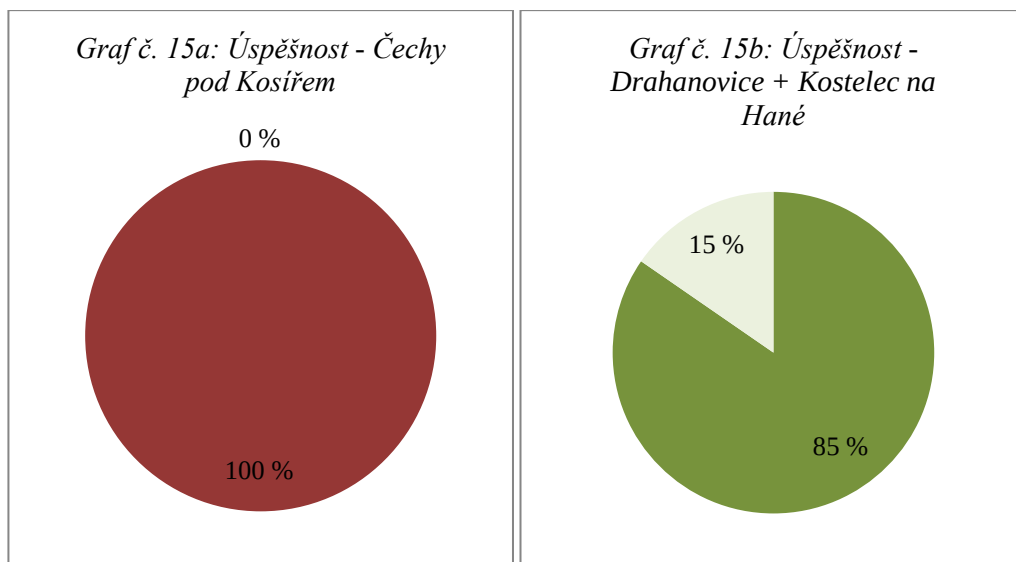
Počet získaných bodů	Čechy pod Kosířem		Drahanovice + Kostelec na Hané		Četnost celkem
	Četnost žáků	Relativní četnost	Četnost žáků	Relativní četnost	
0 bodů	0	0,00 %	6	15,38 %	6
1 bod	0	0,00 %	0	0,00 %	0
2 body	8	100,00 %	33	84,62 %	41
Celkem	8	100,00 %	39	100,00 %	47

Graf č. 14a: Procentuální rozložení bodů - Čechy pod Kosířem

Graf č. 14b: Procentuální rozložení bodů - Drahanovice + Kostelec na Hané

Žáci zde mohli získat 2 body za správné jméno a příjmení. Plný počet bodů získalo 41 žáků (87,2 %), 8 žáků z Čech pod Kosířem (100 %) a 33 žáků z ostatních škol. 0 bodů získalo celkem 6 žáků (12,8), všichni z ostatních škol. 1 bod nezískal nikdo.

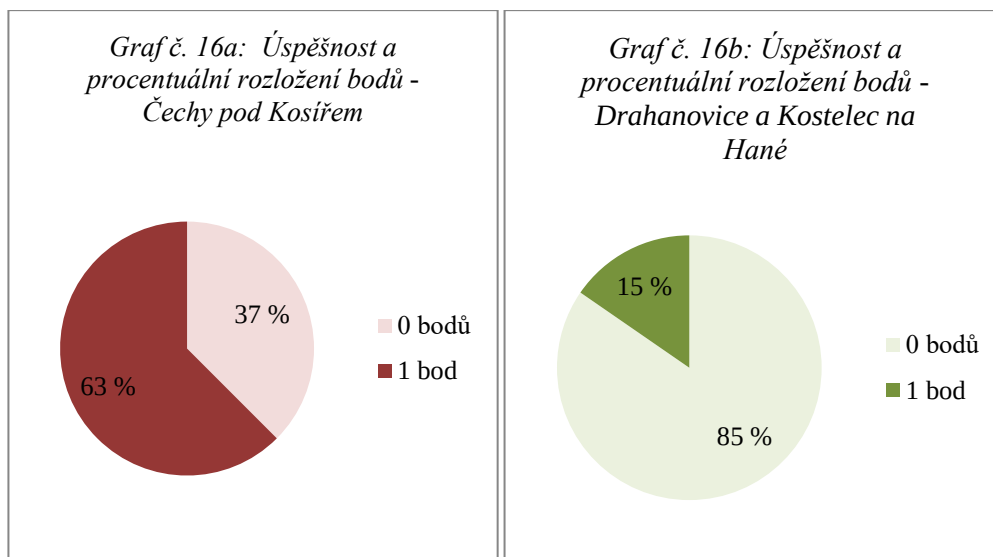
V této položce byli úspěšnější žáci z Čech pod Kosířem, jejichž úspěšnost je 100 %. Žáci z ostatních škol si vedli také dobře – 85% úspěšnost.

Položka č. 8:

Jak se jmenuje mezinárodní sraz mistrů řemesel kolařského a kočárnického, který se letos bude konat již 9. rok v červenci v zámeckém parku v Čechách pod Kosířem?

Tabulka č. 12 – Položka č. 8

Počet získaných bodů	Čechy pod Kosířem		Drahanovice + Kostelec na Hané		Četnost celkem
	Četnost žáků	Relativní četnost	Četnost žáků	Relativní četnost	
0 bodů	3	37,50 %	33	84,62 %	36
1 bod	5	62,50 %	6	15,38 %	11
Celkem	8	100,00 %	39	100,00 %	47

V této otázce mohli žáci získat 1 bod. Získalo ho celkem 11 žáků (23,4 %), 5 z Čech pod Kosířem a 6 z ostatních škol. 0 bodů získalo 36 žáků (76,6 %), 3 z Čech pod Kosířem a 33 z ostatních škol.

Z grafů č. 16a, 16b je patrné, že žáci z Čech pod Kosířem byli úspěšnější – 63% úspěšnost, žáci z ostatních škol dosáhli úspěšnosti pouze 15 %.

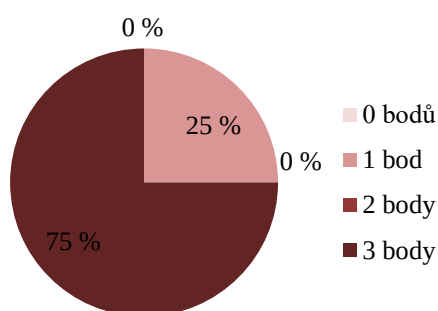
Položka č. 9:

Spoj, co k sobě patří.

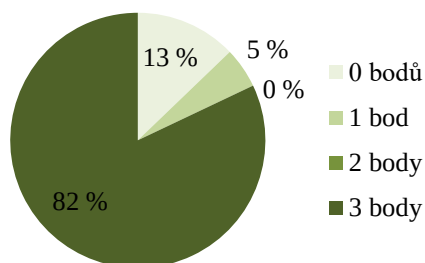
Tabulka č. 13 – Položka č. 9

Počet získaných bodů	Čechy pod Kosířem		Drahanovice + Kostelec na Hané		Četnost celkem
	Četnost žáků	Relativní četnost	Četnost žáků	Relativní četnost	
0 bodů	0	0,00 %	5	12,82 %	5
1 bod	2	25,00 %	2	5,13 %	4
2 body	0	0,00 %	0	0,00 %	0
3 body	6	75,00 %	32	82,05 %	38
Celkem	8	100,00 %	39	100,00 %	47

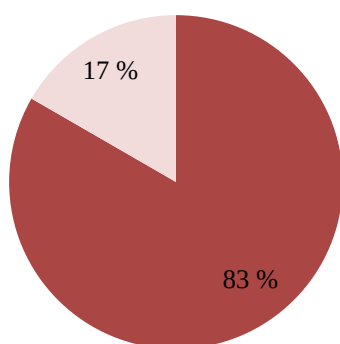
Graf č. 17a: Procentuální rozložení bodů - Čechy pod Kosířem

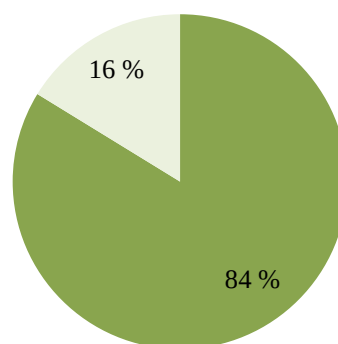
Graf č. 17b: Procentuální rozložení bodů - Drahanovice + Kostelec na Hané

Graf č. 18a: Úspěšnost - Čechy pod Kosířem

Graf č. 18b: Úspěšnost - Drahanovice + Kostelec na Hané

Žáci zde mohli získat celkem 3 body za správné spojení jména s popisem, který k němu patří. 3 body získalo celkem 38 žáků (80,9 %), 6 z Čech pod Kosířem a 32 z ostatních škol. 1 bod získali 4 žáci (8,5 %), 2 z Čech pod Kosířem a 2 z ostatních škol. 0 bodů získalo 5 žáků (10,6 %), všichni z ostatních škol.

Z grafů je patrné, že úspěšnost žáků z ostatních škol je o 1% vyšší, než u žáků z Čech pod Kosířem – 84 %.

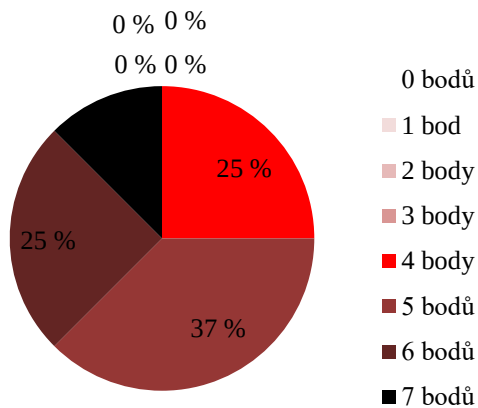
Položka č. 10:

K obrázkům doplň názvy staveb, které jsou na nich vyobrazeny.

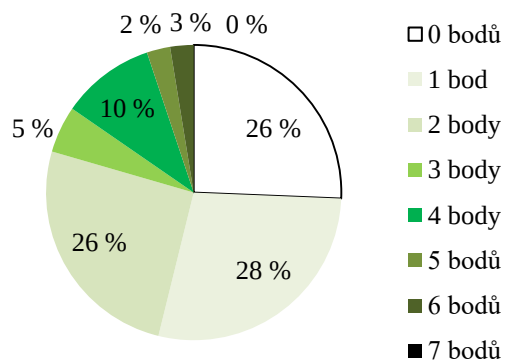
Tabulka č. 14 – Položka č. 10

Počet získaných bodů	Čechy pod Kosířem		Drahanovice + Kostelec na Hané		Četnost celkem
	Četnost žáků	Relativní četnost	Četnost žáků	Relativní četnost	
0 bodů	0	0,00 %	10	25,64 %	10
1 bod	0	0,00 %	11	28,21 %	11
2 body	0	0,00 %	10	25,64 %	10
3 body	0	0,00 %	2	5,13 %	2
4 body	2	25,00 %	4	10,26 %	6
5 bodů	3	37,50 %	1	2,56 %	4
6 bodů	2	25,00 %	1	2,56 %	3
7 bodů	1	12,50 %	0	0,00 %	1
	8	100,00 %	39	100,00 %	47

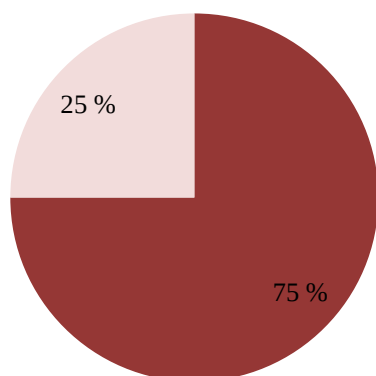
*Graf č. 19a: Procentuální rozložení
bodů - Čechy pod Kosířem*

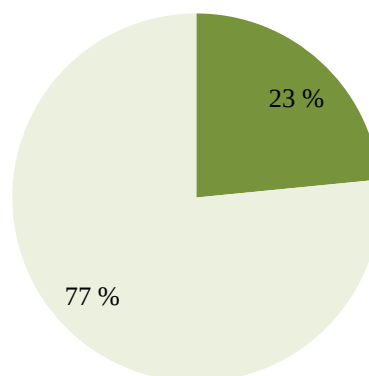
*Graf č. 19b: Procentuální
rozložení bodů - Drahanovice +
Kostelec na Hané*

Graf č. 20a: Úspěšnost - Čechy pod Kosířem

Graf č. 20b: Úspěšnost - Drahanovice + Kostelec na Hané

Žáci zde mohli získat celkem 7 bodů, po 2 bodech za správné pojmenování zámku, muzea kočárů a oranžerie, 1 bod za přesný a celý název kostela. 7 bodů získal pouze 1 žák (2 %) z Čech pod Kosířem, 6 bodů získali 3 žáci (6,4 %), 2 z Čech pod Kosířem, 1 z ostatních škol. 5 bodů získali 4 žáci (8,5 %), 3 z Čech pod Kosířem, 1 z ostatních škol. 4 body získalo 6 žáků (12,8 %), 2 z Čech pod Kosířem, 4 z ostatních škol. 2 žáci (4,3 %) z ostatních škol získali 3 body, 10 žáků (21,3 %) 2 body, 11 žáků (23,4 %) 1 bod a 10 žáků (21,3 %) 0 bodů.

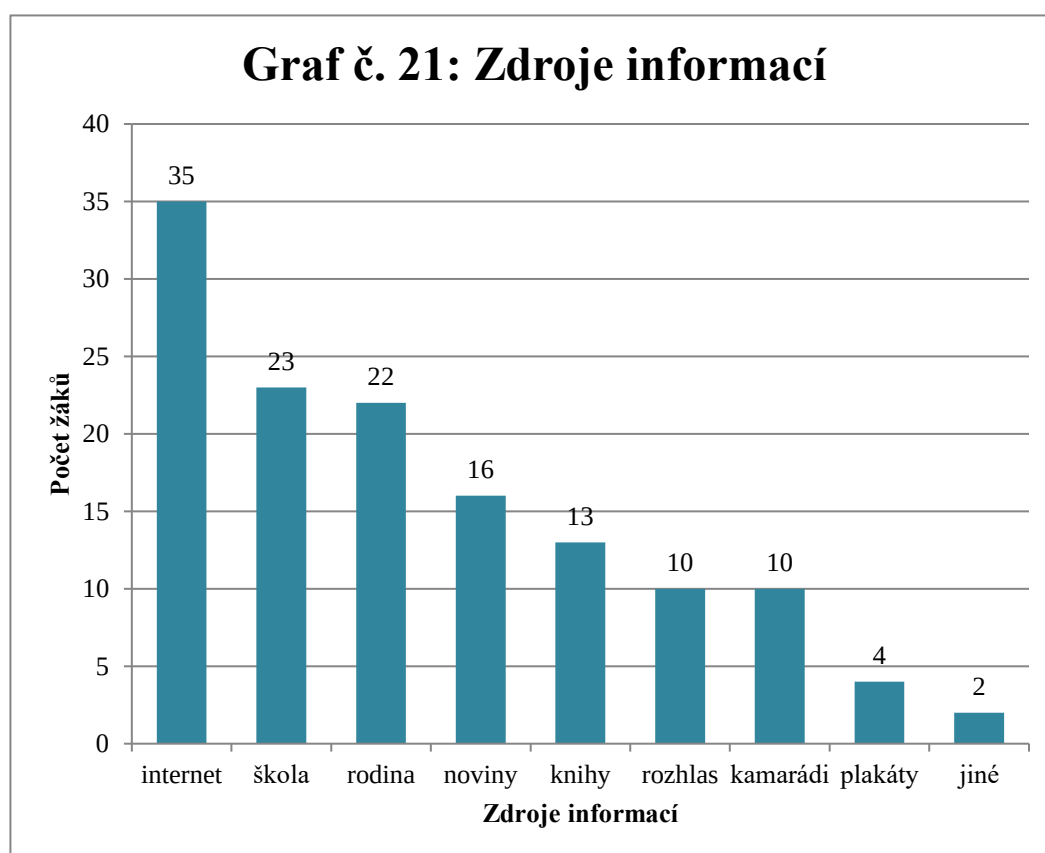
V této položce byli úspěšnější žáci z Čech pod Kosířem – 75 %. Úspěšnost žáků z ostatních škol je pouze 23 %.

Položka č. 11 a 12

Součástí výzkumného šetření byly také dvě doplňující položky:

1. Podtrhni zdroje, ze kterých se dozvídáš nejvíce informací o Čechách pod Kosířem.

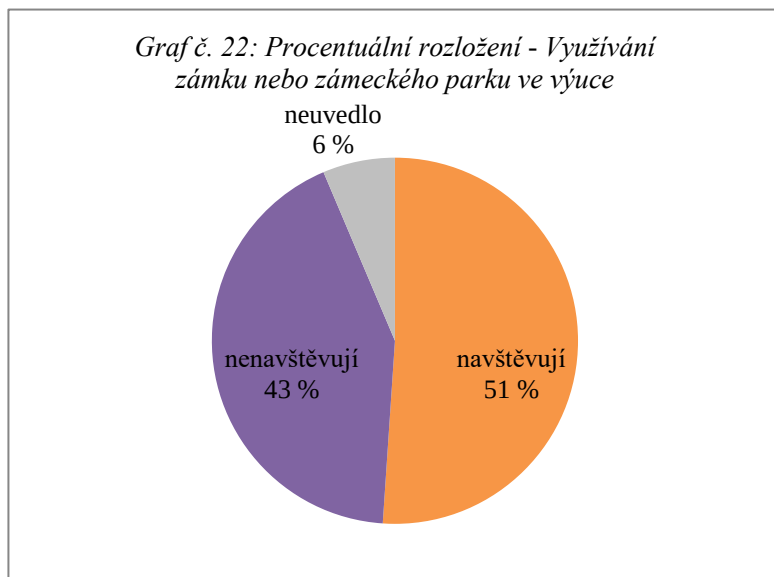
Zjistili jsme, že nejvíce informací se žáci dozvídají z internetu, celkem 35 (74,5 %), na druhém místě je škola, kterou odpovědělo 23 žáků (48,9 %) a na třetím místě rodina, kterou odpovědělo 22 žáků (46,8 %). 16 žáků (34 %) poté odpovědělo noviny, 13 žáků (27,7 %) knihy, 10 žáků (21,3 %) rozhlas a kamarádi, 4 žáci (9,5 %) plakáty. Někteří žáci ještě navíc odpověděli muzeum kočárů, hasičské muzeum, zámek, trasy nebo dokumenty.

2. Navštěvujete ve vyučování zámek nebo zámecký park v Čechách pod Kosířem?

24 žáků uvedlo, že navštěvují v rámci výuky zámek nebo zámecký park, a 20 žáků odpovědělo, že tato místa v rámci výuky nenavštěvují. Někteří žáci neodpověděli. 7 žáků z 8 ze ZŠ Čechy pod Kosířem uvedlo, že navštěvují zámek nebo zámecký park, což nám potvrdila i třídní učitelka. Každý rok vytváří projekty na téma Čechy pod Kosířem a pravidelně navštěvují zámek i muzea. 3 žáci z 5 ze ZŠ Drahanovice uvedli, že nenavštěvují

zámek nebo zámecký park, což nám také potvrdila třídní učitelka. I přes přímý autobusový spoj Čechy pod Kosířem nenavštěvují, dávají raději přednost Náměšti na Hané. 16 žáků z Kostelce na Hané uvedlo, že navštěvují, a 16, že nenavštěvují. Z rozhovoru se dvěma třídními učitelkami jsme zjistili, že občas Čechy pod Kosířem navštíví, jedná se však o výjimky.

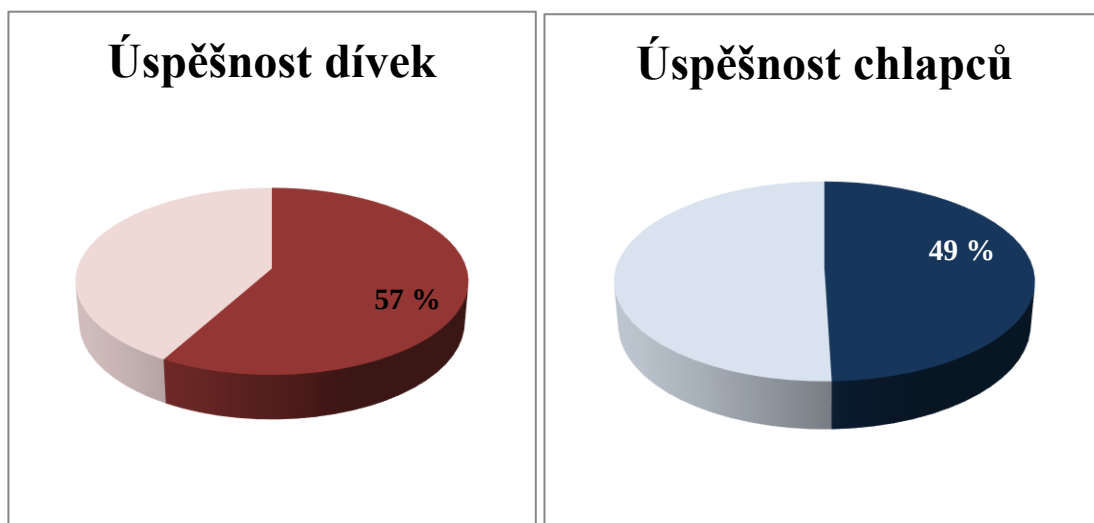
10.4 Vyhodnocení dívek a chlapců

Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 22 dívek a 25 chlapců. Dívky mohly získat dohromady maximálně 638 bodů a chlapci 725 bodů. Dívky získaly celkem 365 bodů a chlapci 358. Již na první pohled je patrné, že dívky byly v testu úspěšnější. Úspěšnost dívek v testu je 57,2 %, úspěšnost chlapců je 49,4 %.

Tabulka č. 15 – Vyhodnocení dívek a chlapců

Pohlaví	Počet žáků	Celkový počet bodů	Průměr bodů	Minimum	Maximum	Modus
Dívky	22	365	16,55	8	27	multimodální
Chlapci	25	358	14,32	2	23	16
Dohromady	47	723	15,2	2	27	

Graf č. 23a, 23b

10.4.1 Vyhodnocení dívek a chlapců v jednotlivých položkách

Tabulka č. 16 – Úspěšnost dívek a chlapců v jednotlivých položkách

číslo položky	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
dívky	95 %	86 %	32 %	57 %	59 %	64 %	91 %	27 %	88 %	37 %
chlapci	84 %	80 %	36 %	50 %	46 %	58 %	84 %	20 %	80 %	28 %

Z tabulky č. 15 můžeme vyčíst úspěšnost dívek a chlapců v jednotlivých otázkách. Dívky byly úspěšnější v otázkách číslo 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9 a 10 a chlapci v otázce číslo 3. Nejvyšší úspěšnosti dosáhly dívky v otázce č. 1 – 95 %, chlapci byli nejúspěšnější v otázkách č. 1 a 7, ve kterých dosáhli úspěšnosti 84 %. Chlapci i dívky byli nejméně úspěšní v otázce č. 8, úspěšnost dívek byla 27 %, úspěšnost chlapců 20 %.

11 OVĚŘENÍ PLATNOSTI PŘEDPOKLADŮ A SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ

Na začátku jsme si stanovili 4 předpoklady, které jsme se snažili potvrdit.

Předpoklad 1: *Předpokládáme, že žáci nemají dostatečné znalosti o svém regionu.*

Tento předpoklad jsme potvrdili. V některých položkách byla sice úspěšnost žáků více než 80% (konkrétně v položkách č. 1, 2, 7 a 9), v prvních dvou případech se ale jednalo o všeobecnou otázku, která nebyla zaměřena přímo na Čechy pod Kosířem, pouze na jejich polohu. V jiných položkách byla ale úspěšnost žáků kolem 30 %, v jedné dokonce i 23 % (viz níže). Celková úspěšnost testu byla 53 %.

Předpoklad 2: *Předpokládáme, že žáci ze ZŠ Čechy pod Kosířem mají větší znalosti o svém regionu, než žáci z ostatních základních škol (ZŠ Drahanovice a ZŠ Kostelec na Hané).* Tento předpoklad se potvrdil. Žáci ze ZŠ Čechy pod Kosířem byli v testu úspěšnější, než žáci ZŠ Drahanovice a Kostelec na Hané. Jejich úspěšnost je 69 %, úspěšnost ostatních škol pouze 50 %. To znamená, že mají větší znalosti o svém regionu, než žáci ostatních škol. V jednotlivých otázkách však nebyli žáci z Čech pod Kosířem vždy úspěšnější. Žáci z ostatních škol byli úspěšnější v otázkách č. 2 (*Napiš název kraje, ve kterém se Čechy pod Kosířem nachází, a jeho krajské město.*), v otázce č. 6 (*Jak se jmenuje vrchol, který leží poblíž Čech pod Kosířem a k jehož rozhledně vede naučná stezka nesoucí jeho název?*) a v otázce č. 9 (*Spoj, co k sobě patří.*). Největší rozdíl v úspěšnosti byl v otázce č. 6 a jen nepatrný rozdíl v otázce č. 9.

Předpoklad 3: *Předpokládáme, že znalosti dívek a chlapců jsou srovnatelné.* Tento předpoklad se nepotvrdil. Zjistili jsme, že úspěšnost dívek je 57 %, kdežto úspěšnost chlapců 49 %. To znamená, znalosti dívek jsou větší, než znalosti chlapců. I v jednotlivých otázkách byly dívky úspěšnější, pouze v otázce č. 3 (*Vyber z možností a na časovou osu vyznač datum první zmínky o obci Čechy pod Kosířem.*) byli úspěšnější chlapci.

Předpoklad 4: *Předpokládáme, že žáci získávají nejvíce informací o regionu Čechy pod Kosířem z internetu.* Tento předpoklad jsme potvrdili. 35 žáků (74,5%) uvedlo, že nejvíce informací získávají z internetu. Na druhém místě se umístila škola, kterou odpovědělo 23 žáků (48,9%). Rodinu, jako zdroj informací uvedlo celkem 22 žáků (46,8%). Kromě zdrojů uvedených v nabídce uvedli 2 žáci jako další zdroj muzeum kočárů, hasičské muzeum, zámek, trasy, dokumenty.

V testu byly nejproblematictější tyto tři položky:

Položka č. 8) *Jak se jmenuje mezinárodní sraz mistrů řemesel kolařského a kočárnického, který se letos bude konat již 9. rok v červenci v zámeckém parku v Čechách pod Kosířem?* Celková úspěšnost v této položce byla 23 %. Přitom „Josefko“ je zřejmě nejvýznamnější kulturní akce pořádaná od roku 2008 v Čechách pod Kosířem, která získala 3. místo za nejvýznamnější kulturní počin Olomouckého kraje. Žáci by o ní tedy měli nejen vědět, ale také se jí zúčastnit.

Položka č. 3) *Vyber z možností a na časovou osu vyznač datum první zmínky o obci Čechy pod Kosířem.* Celková úspěšnost v této položce byla 32 %. Žákům většinou nedělalo problém vyznačit letopočet na časovou osu, ale vybrat ten správný.

Položka č. 10) *K obrázkům doplň názvy staveb, které jsou na nich vyobrazeny.* Celková úspěšnost v této položce je 32 %. Žáci často nenapsali celý nebo správný název. Žáci, kteří navštěvují ZŠ Čechy pod Kosířem, s otázkou takový problém neměli.

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké znalosti mají žáci 5. ročníku o svém regionu Čechy pod Kosířem. Pomocí nestandardizovaného didaktického testu jsme zjistili, že znalosti žáků jsou nedostatečné. Žáci sice mají v jednotlivých oblastech znalosti, nejsou ale ucelené a úplné. Znalosti se také částečně liší u žáků jednotlivých škol.

Dílčím cílem výzkumu bylo zjistit, zda jsou znalosti žáků navštěvující ZŠ Čechy pod Kosířem větší, než znalosti žáků z ostatních škol. Zjistili jsme, že tomu tak skutečně je, což se dalo předpokládat. Očekávali jsme ale, že rozdíly mezi znalostmi nebudou tak velké, protože obec Čechy pod Kosířem toho může i přes svou velikost nabídnout poměrně dost. Nachází se zde spousta zajímavých pamětihodností a kromě toho se zde konají kulturní a společenské akce, které svým rozsahem významně přesahují rámec obce, regionu i kraje. Navíc obě školy ležící mimo obec jsou vzdálené jen několik málo kilometrů a autobusové spoje jsou výhodné. Z výše uvedených důvodů jsme očekávali, že budou školy obec navštěvovat častěji, a tedy i znalosti žáků budou vyšší.

Dalším dílčím cílem bylo zjistit, jestli jsou znalosti dívek a chlapců srovnatelné. Zjistili jsme, že dívky mají větší znalosti o regionu než chlapci. Rozdíly však nejsou natolik závratné. Vzhledem k tomu, že chlapci bývají obecně více technicky založeni, můžeme jejich zájem o region zvýšit např. návštěvou hasičského muzea. Další akcí, která by mohla podnítit jejich zájem o region, může být Josefko, kde můžou na vlastní oči spatřit dnes už neznámá

řemesla. Jelikož se tato akce koná v době letních prázdnin, záleží spíš na přístupu rodiny, která v nich může účastí na této akci vztah k jejich regionu posílit a rozšířit jejich znalosti.

Naším dalším cílem bylo zjistit, ze kterých zdrojů se žáci dozvídají nejvíce informací. Zjistili jsme, že nejčastějším zdrojem informací je internet. Škola byla hned na druhém místě. Myslíme si, že tento výsledek je povzbudivý. Můžeme z něj vyvodit to, že škola poskytuje dostatek informací a vytváří u žáků také vztah k regionu. Díky tomu si žáci ve svém volném čase sami vyhledávají informace, protože je jejich region zajímá.

Výsledky výzkumného šetření jsme využili při tvorbě projektů s názvem „Čechy pod Kosířem“ a „Čechy... na Hané“ zaměřených na region Čechy pod Kosířem. V těchto projektech se snažíme jak o rozšíření znalostí, tak o vytváření pozitivního vztahu k regionu. Žáky přivádíme do minulosti, která přežívá v památkách jim známých, v lidové hudbě a tancích, v příbězích slavných osobností nebo v pověstech. Představujeme jim např. dnes již zaniklý kroj jejich obce, který se výrazně podílel na vytváření místní kultury, nebo přírodní podmínky specifické pro tuto oblast. Snažíme se také ukázat vliv regionu na celou naši společnost.

Výše uvedené nejproblematictější otázky pro nás mohou být ukazatelem toho, ve které oblasti žáci nemají dostatek informací, a na co bychom se tedy mohli více zaměřit.

V praktické části uvádíme návrhy projektů a dalších cvičení, které mohou sloužit jako zdroj inspirace pro realizaci tohoto záměru.

PRAKTICKÁ ČÁST

Projekt č. 1 – „Čechy pod Kosířem“

Druh projektu: uměle navržený, střednědobý, školní, vícepředmětový,

Ročník: 5. ročník ZŠ

Časová dotace: 1 týden

Cíl: **kognitivní** – žák dokáže propojit znalosti z jiných oborů, dokáže rozpoznat, vyjmenovat a popsat významné pamětihodnosti svého regionu, dokáže popsat významné historické události regionu, objasnit vliv významných osobností regionu na naši kulturu

psychomotorický – žák se dokáže pohybovat a orientovat ve vymezeném prostoru, navrhopvat různé možnosti řešení, naplánovat a zorganizovat práci

afektivní – žák dokáže zdůvodnit své tvrzení, vyjádřit a obhájit si svůj názor

Klíčové kompetence:

- K učení – pro efektivní učení využívá vhodné metody, plánuje a řídí vlastní učení, vyhledává informace, propojuje je a využívá
- K řešení problémů – promyslí a naplánuje způsob řešení problému, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných situací
- Komunikativní – formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů
- Sociální a personální – účinně spolupracuje ve skupině,
- Občanské – respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, chrání a ocení naše tradice a kulturní a historické dědictví
- Pracovní – dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky

Organizační formy: hromadné, individuální, skupinové,

Vyučovací metody: slovní (vyprávění, vysvětlování, rozhovor, diskuse, metoda práce s textem), názorně demonstrační (pozorování, předvádění), praktické (výtvarné práce)

Materiální prostředky: sešit, psací potřeby, pastelky, mapa ČR, mapa Prostějovska (mapa Hané), tabule, další prostředky v přílohách

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova, český jazyk, přírodověda,

Hodnocení: klasifikace, ústní hodnocení, sebehodnocení

Žáci si během celého projektu vytváří speciální sešit (nebo složku, do které si budou vkládat materiály) zaměřený na projekt *Čechy pod Kosířem* a *Čechy ...na Hané*. Do tohoto sešitu si vkládají a vlepují všechny pracovní listy, které vyplní, píší si zde všechny poznámky a zápisy.

1. den – pondělí, 4 hodiny

OBECNÉ ÚDAJE

- *Jaký je rozdíl mezi vesnicí a městem? Uved' některé výhody a nevýhody života na vesnici. (příloha č. 3)*
- Úvod – žáci skládají ve dvojicích rozstříhané pohlednice nebo fotografie
- Po poskládání každá dvojice řekne, co vidí na obrázku (Příloha č. 4.) Rozbor pohlednic.
- *Najdi Čechy pod Kosířem na mapě. Co můžeš z mapy vyčíst?*
- *Jak daleko leží Prostějov, Kostelec na Hané a další města? Jak se jmenují chráněná území v blízkosti Čech pod Kosířem? Vede z Čech pod Kosířem přímá cesta do Přemyslovic? ...*
- Na slepé mapě České republiky (příloha č. 5) žáci vybarví kraj, ve kterém leží obec Čechy pod Kosířem a vyznačí krajské město. S pomocí mapy vyznačí přibližnou polohu Čech pod Kosířem, krajského města a města Prostějova.
- *Kdo stojí v čele obce? Jak se této funkci říká? Jak se jmenuje starosta naší obce? Co všechno starosta obce musí zajišťovat? O čem rozhoduje?*
- **Znak obce-** Příloha č. 6 – *poznáš podle popisu znak obce?*
- Význam jednotlivých částí znaku.
- *Jak si myslíš, že vznikl název Čechy pod Kosířem? Proč právě Čechy, když jsme na Moravě?*
- **Název obce** – proměny jména v průběhu staletí.
- Všechno se mění, stejně jako jména. I obec měla různá jména (příloha č. 7). *Přečti si různé varianty a nejdřív jen tužkou škrtni ty, které jsou podle tebe vymyšlené, poté správné řešení.*
- Vycházka do obce za zajímavostmi a památkami. Žáci poznávají významné stavby jako je zámek, Muzeum kočárů, Hasičské muzeum (které navštívíme

v dalších dnech), kostel, fara a jiné. *Co víš o kostele? Jak zní celé jméno? Chodíš pravidelně do kostela? ...*

- Čechy pod Kosířem a já – žáci si vezmou výkres, na který nakreslí, co pro ně Čechy pod Kosířem znamenají, co je pro ně v Čechách důležité, jaké odtud mají zážitky a další (např. chodí sem do ZŠ, hrají tu fotbal, mají tu celou rodinu, chodí na procházky do parku, navštěvují kulturní akce, např. Josefkol, kde si vyzkoušejí jízdu v kočáře, ...). K obrázkům poté přidají popisek. Hotové výkresy si vystaví ve třídě.

2. den – úterý, 3 hodiny

HISTORIE A ZÁMEK

- Zašifrovaná historie v příloze č. 8. Žáci dostanou text, který je ale v některých částech zašifrovaný, pod ním mají klíč, podle kterého rozluští důležité údaje, které napíší vedle. Pod textem mají znak, k jehož částem připsí názvy rodů, z jejichž erbů tyto části pochází.
- Žáci uprostřed sešitu vytrhnou dvojstránku, okraj přilepí na okraj nového prostředního dvojlistu. Na těchto stránkách si vytvoří časovou osu od roku 1000 do roku 2100. Budou si zde zapisovat všechny významné události nejen ze čtení textu o historii, ale v průběhu celého projektu. Vyznačí si zde také osobnosti, které zde žili v různých obdobích a jiné údaje. Příklad časové osy v příloze č. 9. V textu si *podtrhnou klíčová slova (hlavně rody)*.
- Příklady otázek k textu:
 - *Jak se jmenují významné rody, které žili v Čechách pod Kosířem? O co se zasloužili?*
 - *Erby kterých tří rodů jsou na znaku obce?* (znak obce je pod textem, k jednotlivým částem žáci připsí názvy rodů, z jejichž erbů byly jednotlivé části převzaty.)
 - Lidé byli na území Čech pod Kosířem i před rokem 1131. Z období pravěku zde byly nalezeny pozůstatky nástrojů, které jsou uloženy v Muzeu Prostějovska.
- O něco podrobněji se můžeme zabývat historií při návštěvě zámku, parku nebo muzeí.

ZÁMEK

- Exkurze na zámek (bylo by vhodné domluvit se s průvodcem na úpravě a zkrácení přednášky). Kromě stručné historie zámku a předchozí tvrzi je pro žáky důležitější spíš interiér, který jim průvodce může popsat – kdo, kde žil, jak vypadaly dětské pokoje (mohou je srovnávat se svým pokojem), knihovny a jiné místnosti, obrazy majitelů a jejich autor – jejich přátelství,... Zámek ve 20. století – pamětní síň, speciální škola a dětský domov a jiné.

3. den – středa, 3 hodiny

ZÁMECKÝ PARK

- 3. den zamíříme s žáky do zámeckého parku. Zde žákům rozdáme mapy do skupin po 3-4 žácích. *Najdi podle mapy (příloha č. 10) a listu stromu (příloha č. 11) strom v parku. Jak se tento strom jmenuje? Poznáš i další druhy stromů?*
- Žáci mohou při hledání stromů zjistit, že některé stromy jsou podobné jim známým stromům, pochází ale z jiných zemí nebo kontinentů. (např. jehličnatých stromů máme v našich zeměpisných podmínkách jen pár druhů, zde jich je ale víc)
- Tyto stromy tu nechal vysázet rod Silva Tarouca, který žil na zámku. Vytvořil krásný park s exotickými druhy. Některé z těchto druhů si můžeme společně s žáky najít podle mapy a seznamu druhů dřevin, který je dostupný na webových stránkách zámku. Žáci mohou porovnávat rozdíly např. druhů líp (některé druhy u nás nejsou běžné).
- Procházka po dubové aleji (dříve růžové)
- Romantické stavby (Červená věžka – rozhledna, Oranžerie, Mánesův pavilon)
- Postupně si jednotlivé stavby projdeme. U Červené věžky si můžeme přečíst krátkou pověst o Velkém Kosíři (příloha č. 12), podle které vede k Červené věži tajná chodba. Žáci mohou „pátrat“, kde by se chodba mohla nalézat. Píše se zde také, že na Velkém Kosíři pramení potok, který se vlévá do rybníka v parku. Na tomto místě také kdysi stál kostel.
- Oranžerie je v podstatě skleník. Nyní je ale opravená a nachází se zde kavárna. Žáci si zde mohou něco malého koupit. Trojlist, který se nachází nad vchodem, je od Josefa Mánesa.
- Malý altánek sloužil Josefu Mánesu jako ateliér, kde maloval. Žáci si teď mohou zahrát na malíře. Vyberou si nějaké zajímavé místo, které se jim líbí a

rudkou nebo uhlem ho nakreslí. Nakonec představí svá díla a řeknou, co kreslili a proč.

4. den – čtvrtek, 2 hodiny

NÁVŠTĚVA HASIČSKÉHO MUZEA

- *Jak se jmenují muzea, která se nachází v Čechách pod Kosířem?*
- *Proč vlastně muzea vznikají?*
- *Jaký je rozdíl mezi dobrovolným hasičem a profesionálním hasičem?*
- *Které práce mohou hasiči vykonávat? Při které události bys hasiče zavolal?*
(hašení požárů, pracují u dopravních nehod, při záplavách a dalších krizových situacích)
- *Na které číslo zavoláš, když chceš volat hasiče? Které další tísňové linky znáš?*
(příloha č. 13) (Znáš nějakou pomůcku pro jejich zapamatování?)
- *Co uděláš, když budeš svědkem dopravní nehody? Umíš první pomoc?*
- Ukázka první pomoci. Žáci si na sobě vyzkouší, jak ošetřit např. vyvrtlý kotník, poraněnou hlavu, zlomenou ruku a další.
- Před vstupem do muzea žáci dostanou pracovní listy (příloha č. 14), které během prohlídky vyplní
- Po vyplnění pracovních listů s žáky projdeme jednotlivě každou otázku a jejich odpovědi. (zodpovězení doplňujících otázek)

5. den – pátek, 3 hodiny

MUZEUM KOČÁRŮ

- *Jakým způsobem se člověk přepravoval v době, kdy neexistovaly auta?*
- Před vstupem do muzea dostanou žáci pracovní list (příloha č. 15), který vyplní během prohlídky, některé odpovědi mohou napsat i ve škole.
- Po vyplnění pracovních listů s žáky projdeme jednotlivě každou otázku a jejich odpovědi.
- Doplňující otázky:
- *Co tě v muzeu nejvíc zaujalo? Proč?*
- *Myslíš si, že by se akce podobného typu měly pořádat častěji? Proč?*
- *Navštívil jsi někdy Josefko? Co se ti na něm líbilo?*

- *Proč se tato akce jmenuje Josefkol? (Svatý Josef byl patronem dělníků, řemeslníků, tesařů, dřevorubců, truhlářů a kolářů. Kdo to byl Svatý Josef? Kdo je to patron?)*
- *Znáš některé další patrony povolání? (např. sv. Barbora – patronka horníků, sv. Florián – patron hasičů, ...)*

ZNAK OBCE

- *Představte si, že jste heraldik. (Heraldik je člověk, který vytváří znaky) Přijedete do Čech pod Kosířem a jste jen provedeni po významných památkách, muzeích a dalších místech, a zde jsou Vám poskytnuty pouze základní informace. Na základě informací, které dosud máte, se pokuste vytvořit znak obce, na kterém budou vyobrazeny ty části obce (regionu), které Vám připadaly nejzajímavější a nejvýznamnější. Zamyslete se nad tím, co je podle vás pro Čechy pod Kosířem typické a důležité. Pokuste se vytvořit neoficiální znak obce z těchto částí.*
- *Žáci mohou při vytváření použít šablonu (příloha č. 16) nebo si mohou vytvořit vlastní tvar. Svůj výsledek budou prezentovat před třídou. Řeknou, co namalovali a proč to namalovali.*

HODNOCENÍ PROJEKTU

- V projektu hodnotíme
 - Aktivní zapojení žáků do všech činností a aktivit
 - Plnění zadaných úkolů
 - Sešit, který si žáci vytváří během celého projektu (zde hodnotíme jeho estetickou stránku, celkové a správné vyplnění a vypracování všech pracovních listů, individuální doplňující informace nebo obrázky)
 - Žákovy výrobky a výtvary

Projekt č. 2 – „Čechy ... na Hané“

Druh projektu: uměle navržený, střednědobý, školní, vícepředmětový,

Ročník: 5. ročník ZŠ

Časová dotace: 1 týden

Cíl: **kognitivní** – žák dokáže propojit znalosti z jiných oborů, dokáže rozpoznat znaky hanáckého nářečí, objasnit vliv významných osobností regionu na naši kulturu, vyhledávat v textu důležité informace, orientovat se v textu,

psychomotorický – žák se dokáže pohybovat a orientovat ve vymezeném prostoru, dokáže zazpívat hanáckou lidovou píseň v hanáckém dialektu a zatančit jednoduchý tanec ve třídobém taktu, navrhnout různé možnosti řešení, naplánovat a zorganizovat práci

afektivní – žák dokáže zdůvodnit své tvrzení, vyjádřit a obhájit si svůj názor

Klíčové kompetence:

- K učení – pro efektivní učení využívá vhodné metody, plánuje a řídí vlastní učení, vyhledává informace, propojuje je a využívá
- K řešení problémů – promyslí a naplánuje způsob řešení problému, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných situací
- Komunikativní – formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů
- Sociální a personální – účinně spolupracuje ve skupině,
- Občanské – respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, chrání a ocení naše tradice a kulturní a historické dědictví
- Pracovní – dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky

Organizační formy: hromadné, individuální, skupinové

Vyučovací metody: slovní (vyprávění, vysvětlování, rozhovor, diskuse, metoda práce s textem, metoda práce s obrazovým materiálem), metody názorně demonstrační (pozorování, předvádění), praktické (dramatizace, tanec, výtvarné práce)

Materiální prostředky: psací potřeby, sešit, tvrdé papíry, korkové zátky, nůžky, nůž, lepidlo, (párátka), temperové nebo vodové barvy, fixy nebo pastelky, Hanácký slovníček,

Pospěch, 2008 (nebo online hanácký slovníček www.hanactina.cz , mapy Prostějovska (mapy Hané), další prostředky v přílohách

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova, pracovní činnosti, přírodověda, český jazyk, taneční a pohybová výchova, hudební výchova

Hodnocení: klasifikace, slovní hodnocení, sebehodnocení

Žáci si během celého projektu vytváří speciální sešit zaměřený na projekt *Čechy pod Kosířem* a *Čechy ...na Hané*. Do tohoto sešitu si vkládají a vlepují všechny pracovní listy, které vyplní, píšou si zde všechny poznámky a zápisy.

1. den – pondělí, 2 hodiny

HANÁCKÉ NÁŘEČÍ

- *Jak se jmenuje historická země, ve které žijeme? Jak se jmenuje část Moravy, ve které se Čechy pod Kosířem nachází?*
- Kromě lidové kultury a zvyků typických pro toto území je jeden z nejtypičtějších prvků patrný na první pohled nářečí. Většinou hned, jakmile člověk promluví, je zřejmé, ze které části republiky pochází.
- Žákům předložíme dva v podstatě stejné texty, první ve spisovném jazyce, druhý v hanáckém nářečí.
- První text je Ezopova bajka *Lev a myš* (příloha č. 17). Společně si text přečteme. Poté budeme žákům klást následující otázky týkající se textu.
 - *Viš, jak se říká těmto pohádkám?*
 - *Co je to bajka? Co je pro ni typické? Kdo v ní vystupuje?*
 - *Znáš některé další bajky?*
 - *Každá bajka má na konci nějaké poučení. Dokážeš najít poučení v této bajce?*
 - *Najdi v ukázce vyjmenované slovo.*
 - *Nahrad' podtržená slova synonymy. Co jsou to synonyma?*
- Nyní se žáků zeptáme na několik otázek týkající se hanáckého nářečí:
 - *Viš, kterým nářečím se mluví ve tvém okolí (na Hané)?*
 - *Viš, co se říká o Hanácích? (pomalí, šetřiví, ...)*

- *Mluvíš hanácky? Dokážeš vyjmenovat znaky hanáčtiny? (řekneme pár slov, podle kterých žáci lépe poznají rozdíly, např. kópat se, mladé kluk, maly dítě, ...)*
 - *Mluví tímto nářečím někdo z tvé rodiny? Kdo?*
 - *Rozumíš, když na tebe někdo mluví hanácky?*
 - *Napiš na papír alespoň 5 hanáckých výrazů (slov nebo slovních spojení), o kterých si myslíš, že by jim ostatní nemuseli rozumět. Pokud nevíš, napiš jakýkoliv hanácký výraz, mohou to být i takové, které doma běžně používáte.*
 - *Žáci přečtou postupně výrazy, které mají na papíře. Ostatní se budou snažit je přeložit do spisovného jazyka.*
- Jako druhý text dostanou žáci stejnou bajku přeloženou do hanáckého nářečí. Bajka se jmenuje *Lev a mēš* (příloha č. 18). Před přečtením žákům vysvětlíme výslovnost širokého ê a ô, názorně ji převedeme na ukázkách.
 - Text přečteme po odstavcích. Text nejdříve přečte učitel, i pro hanácky mluvící je čtení náročné. Po prvním přečtení už si žáci mohou vyzkoušet text přečíst.
 - Po každém odstavci si vysvětlíme slova, kterým žáci nerozumí. Žáci mohou doplnit i další hanácká synonyma.
 - Žáci budou mít za úkol vytvořit vlastní text v hanáckém nářečí nebo některý text přeložit. Minimální počet přeložených vět je pět. Mohou si pomoci *Hanáckým slovníčkem*, nebo online překladačem.
 - Asi po 20 minutách žáci přečtou texty, které přeložili.
 - *Dokážeš přeložit následující hanácké výrazy do spisovného jazyka? (příloha č. 19)*
 - Doplnující otázky:
 - *Proč si myslíš, že lidé už skoro nemluví hanáckým (ani jiným) nářečím?*
 - *Mluvíš hanácky? Pokud ne, přál by sis tak mluvit? Proč?*
 - *Líbí se ti hanácké nářečí?*
 - *Která další nářečí znáš? (např. slovácké, lašské, ...)*
 - *Znáš některé hanácké lidové písničky? Jak se jmenují? Co je pro hanácké písně typické?*

2. den – úterý, 2 hodiny

HANÁCKÉ LIDOVÉ PÍSNĚ A TANEC CÓFAVÁ

- *Znáte některé hanácké písně? Které?* (např. Když naši mlátili; Rostó, rostó, rostó; Tovačov, Tovačov; a jiné) (v příloze č. 20)
- *Čím se vyznačuje většina hanáckých písní?* (jsou pomalé, pozvolné, to se říkalo i o Hanácích)
- Návik písně Rostó, rostó, rostó. Žákům nejdříve zazpíváme celou píseň, potom ji učíme postupně po částech, nejdříve první sloku. Po správném náviku textu, melodie, atd. se postupně naučíme i další sloky. Žáci se mohou zapojit do hudebního doprovodu s Orffovým instrumentárem (triangl, tamburína, bubínky, ozvučná dřívka, ...)
- K nacvičené písni se naučíme i nejtypičtější hanácký tanec cófavá.
 - *Proč si myslíte, že se tanec jmenuje cófavá?*
 - Tanec je pomalý a pozvolný. Žákům ho nejdříve předvedeme společně s hudbou, kterou můžeme pustit z internetu. Poté ho učíme po částech. Tanec může mít více podob, některou z nich můžeme žákům ukázat na internetu, kde tančí tanečníci i v hanáckých krojích.
- Dalším z tanečních her je jednoduchá „*Hra na mostek*“ s textem pocházejícím přímo z Čech pod Kosířem. Píseň i tanec se naučíme podobným způsobem jako předchozí. (popis tance, text i noty v příloze č. 21)

3. den – středa, 2 hodiny

JOSEF MÁNES

- *Kdo to byl Josef Mánes? Jak se dostal do Čech pod Kosířem?* Podobizna Josefa Mánesa (příloha č. 22)
- *Čím je nejen pro Čechy významný? Co namaloval?*
- *Podívejte se na komiks o Josefu Mánesovi. Dokázali byste z něho zjistit něco o jeho životě?* (příloha č. 23) Zájemci se mohou doma podívat na životopisný film O Josefu Mánesovi „Paleta lásky“.
- Společné prostudování komiksu. U každého obrázku se zastavíme, žáci nejdříve řeknou, co si myslí, že může jednotlivé pole představovat. Poté jim o každém obrázku něco řekneme. Mohou se doptávat na to, co je zajímavé.

- Poté si vytvoří větší skupiny minimálně po 6. Pokusí se dramaticky znázornit jeho život.
- Může se jednat o pantomimu, o pantomimu, kterou doplňuje vypravěč, nebo o dramatizaci s mluvením. Vše záleží čistě jen na žácích.
- Mánes maloval hanácké kroje (obrázky v příloze 24)
 - *Znáte někoho, kdo nosí nebo nosil kroj? Měli jste někdy na sobě kroj? Dokážete popsat, jak vypadá hanácký kroj? K čemu sloužil a kdy se nosil? Kde a při jakých příležitostech můžeme vidět kroj dnes? Ke kterému dnešnímu oblečení byste připodobnili slavnostní kroj?*
 - Kroje se nenosili jen na Hané ale i po celé Moravě a v zahraničí. (rozdíly slováckého, hanáckého, valašského a jiné kroje) Žáci mohou porovnávat.
 - V příloze č. 25 popíše hanácký kroj. Černobílý kroj vybarví tak, aby odpovídal kroji, který se nosil v Čechách pod Kosířem.
- *Které odkazy Josefa Mánesa můžeme vidět v Čechách pod Kosířem?* (Pamětní síň, Salet – Mánesův ateliér, největší sbírka Mánesových děl v České republice – obrazy na zámku a také v kostele, ulice Mánesova, Mánesův pension)
- Ukázky dalších jeho děl (V létě, Orloj, Josefina, ...) (příloha č. 26)

4. den – čtvrtek, 3 hodiny

VELKÝ KOSÍŘ

- Velký Kosíř je jeden z mála vrcholů na rovinné Hané a leží zrovna vedle Čech pod Kosířem. A právě proto bychom se měli dozvědět více.
- **Čtení pověsti o vzniku Velkého Kosíři** z knihy Kopa kopců (viz příloha č. 27)
 - Děti dostanou vytištěný text, v textu jsou vynechaná slova, která jsou v nesprávném pořadí napsaná pod textem. S žáky si text společně přečteme a budeme se snažit slova doplnit. Po doplnění některých slov a po přečtení textu se učitel zeptá na **doplňující otázky**:
 - Doplněné slovo „Hanáci“ – *kdo jsou Hanáci? Kde žijí? Jak mluví? (Co se o nich říká? Které další moravské skupiny znáš? (Valaši, Moravští Slováci, ...)*
 - „Ječmínek“ – *slyšel jsi někdy o Ječmínkovi? Kdo to byl a proč měl takové jméno?*
 - „selskou“ – *co si představíš pod pojmem sedlák?*

- „kosa“ – *znáš některé další hanácké výrazy?*
- „ramena“ – *znáš některá jiná rčení? Co je to rčení?* (např. udělat kozla zahradníkem)
- *Pokus se v několika větách převyprávět příběh.*
- Jaké postavy vystupují v textu? Jsou smyšlené (nadpřirozené)?
- Slyšel jsi nějakou jinou pověst nebo pohádku o Kosíři? Řekni nám o ní.
- Jakou jinou zajímavost jsi slyšel o Kosíři?
- Proč si podle tebe lidé mysleli, že Kosíř je vyhaslá sopka?
- *Kolik má text odstavců? Jak byste pojmenovali jednotlivé odstavce? Najdi v 6. odstavci příbuzné slovo ke slovu vyjmenovanému. Ve 4. odstavci urči základní skladební dvojice. V 2. odstavci v 5. souvětí urči mluvnické kategorie u podstatných jmen. A další.*

○ výroba modelu Velkého Kosíře

- V příloze č. 28 je mapa s vyznačenými vrstevnicemi. Žáci vytvoří skupinky po 3 – 4. Jeden žák vystřihuje vrstevnice z měkkého papíru, druhý žák je obkresluje na tvrdý papír, třetí žák je vystřihuje z tvrdého papíru a čtvrtý je lepí na sebe. Nejdřív se však nařezou korkové zátky na plátky silné asi 0,5 cm, ty se mohou ještě nastříhat na menší části. Na papír nalepíme nejdříve zátky a poté papír. Takhle budeme postupovat celou dobu.
- *Co jsou to vrstevnice?*
- V příloze č. 29 vidíme výsledek. Žáci si mohou dokreslit a popsat okolní obce, přírodní památky a památkové rezervace, silnice, mohou si na jednotlivé vrstevnice dopsat jejich výšku, nabarvit je temperou (barva může rozlišovat výšku), atd.
- Výsledek si žáci vystaví ve třídě.

5. den – pátek, 4 hodiny

VYCHÁZKY NA VELKÝ KOSÍŘ

- Trasa v příloze č. 30

- Žáci dostanou mapy do trojic (nebo čtveřic). Jejich úkolem je vybrat nejlepší cestu na vrchol Velkého Kosíře. Pomocí mapy a modelu Kosíře z předchozího dne mohou najít cestu, kterou půjdeme, můžeme si na modelu ukázat, kde je např. Andělova zmla, kudy vede Hraběcí cesta, kde leží Gabrielov, lomy, ...
- Cesta povede po žluté turistické značce. Na křižovatce se dáme do kopce směrem k vrcholu, půjdeme po Naučené stezce Velký Kosíř. Během cesty si žáci mohou dělat poznámky o tom, co je zajímavé - o přírodních podmínkách, o chráněných druzích rostlin a živočichů a dalších zajímavostech.
- Rozhledna na Velkém Kosíři
- Dříve na Velkém Kosíři stála dřevěná rozhledna, musela být ale stržena. Roku 2013 byla otevřena tato nová rozhledna.
- *Až půjdete nahoru, všimněte si schodů se jmény. Jsou to jména lidí, kteří přispěli na stavbu rozhledny tím, že si koupili schod, na který se potom napsalo jejich jméno.*
- V květnu, červnu, září a říjnu je rozhledna otevřená i v pátek. Otevřeno je od 14 hodin, je ale možná požádat o speciální prohlídku po telefonické domluvě. Vstupné pro děti je 10 Kč.
- Na vrcholu si děti položí mapu na zem podle světových stran, podle mapy se pak mohou orientovat. Zjistí, kterým směrem se nachází Olomouc, Prostějov, Čechy pod Kosířem a další místa, která je zajímají.
- Odpočinek pod přístřeškem a opékání špekáčků.
- Gabrielov a PP Studený kout
- Cestou zpět se dáme po zelené turistické značce. Po cestě půjdeme kolem PP Studený kout (zde se nachází velké množství mravenišť ohroženého mravence lesního) a zastavíme se v Gabrielově. Žáci jsou v této chvíli již seznámeni s rodinou Silva Tarouca. Zde tato rodina měla statek, kde chovali koně, statek už je ale dávno zničený a jsou tu vidět už jen zbytky. Poté se dáme na cestu směrem do Čech pod Kosířem, po pár metrech se napojíme na žlutou stezku.

HODNOCENÍ PROJEKTU

- V projektu hodnotíme
 - Aktivní zapojení žáků do všech činností a aktivit
 - Plnění zadaných úkolů
 - Sešit, který si žáci vytváří během celého projektu (zde hodnotíme jeho estetickou stránku, celkové a správné vyplnění a vypracování všech pracovních listů, individuální doplňující informace nebo obrázky)

ZÁVĚR

Teoretická část diplomové práce je zaměřena na shromáždění poznatků o regionu Čechy pod Kosířem. Snažili jsme se zde nastínit obecnou charakteristiku regionu, jeho historii i současnost, kulturu nebo osobnosti, které se podílejí nebo podílely na jeho popularitě.

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit, jaké znalosti mají žáci 5. ročníku základních škol o svém regionu Čechy pod Kosířem. Dílčím cílem bylo zjistit, zda jsou znalosti dívek a chlapců srovnatelné a zda se liší znalosti žáků z rozdílných škol. Dále jsme zjišťovali, ze kterých zdrojů žáci čerpají nejvíce informací o svém regionu a jestli navštěvují ve vyučování zámek nebo zámecký park.

Výsledky průzkumného šetření ukázaly, že žáci mají spíš povrchní a průměrné znalosti o regionu, které se navíc v některých případech u různých žáků výrazně lišily. Celkově byly znalosti žáků z Čech pod Kosířem vyšší než znalosti žáků ostatních škol, někteří žáci, např. z Kostelce na Hané, si ale vedli poměrně dobře, v některých případech dosáhli i lepších výsledků.

Významnou roli v informovanosti žáků hrála škola a její zapojení do života v regionu. Žáci, kteří uvedli, že ve výuce navštěvují zámek nebo zámecký park a nejvíce informací získávají ze školy, dosahovali většinou lepších výsledků.

I přes veškerou snahu základních škol hraje ale největší roli rodina, která se nejvíce podílí na výchově a může také nejvíce ovlivnit to, jaký vztah bude mít žák ke svému regionu. Pokud totiž rodina nebude u dětí vytvářet vztah k regionu, nebude působení školy natolik efektivní.

Přínos diplomové práce spatřujeme hlavně v praktické části, která může být zdrojem inspirace pro učitele, kteří se snaží přiblížit dětem jejich region. Praktická část obsahuje dva projekty, jeden zaměřený přímo na obec Čechy pod Kosířem, druhý spíše na region Čechy pod Kosířem a kulturu regionu. Teoretická část poskytuje učitelům fakta a informace, o které se mohou opřít, empirická část je pro ně ukazatelem znalostí žáků o svém regionu, mohou zde tedy zjistit, na co se při výuce zaměřit.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

atd.	a tak dál
č.	číslo
Ing.	inženýr
Kč	koruna česká
m. n. m.	metr nad mořem
MŠ	mateřská škola
např.	například
NPP	Národní přírodní památka
Obr.	obrázek
PP	Přírodní památka
PR	Přírodní rezervace
prof.	Profesor
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
s.	strana
sv.	svatý
Tab.	tabulka
TJ	Tělovýchovná jednota
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvaný
ZŠ	základní škola

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Knižní zdroje:

140 let Sboru dobrovolných hasičů. 1875-2015. Vydala obec Čechy pod Kosířem ve spolupráci se sborem dobrovolných hasičů, 2015. 44 s.

BAKALA, Josef, et al. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. [Díl] 2, Severní Morava.* Praha: Svoboda, 1983. 357s.

BEČÁK, Jan Rudolf. *Lidové umění na Hané. Lidová kultura hmotná.* Boskovice: Albert, Společnost přátel vesnice a malého města, 1997. 460 s. ISBN 80-85834-43-X.

BĚLIČ, Jaromír. *Nástin české dialektologie.* 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972. 463 s.

COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele.* 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. 135 s. ISBN 80-7168-958-0.

Československý sborník a almanach. Politický okres Prostějov. Olomouc: Kancelář Vydavatelství, 1932. 157 s.

ČÍŽKOVÁ, Marta Marie. *Hanácký kroj.* Prostějov: Edice kulturních zpráv, 1940. 105 s.

DAVID, Petr. *Skvosty zámků.* 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 207 s. ISBN 978-80-242-2420-6.

DAVID, Petr. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj.* 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2010. 316 s. ISBN 978-80-242-2735-1.

ERNEST, Alois. *Občané s erbem v Prostějově a prostějovském regionu.* Prostějov: Město Prostějov: Muzeum Prostějovska, 2001. 63 s. ISBN 80-86276-05-8.

EZOP. *Nejkrásnější bajky pro malé čtenáře.* Praha: Sun, 2011. 124 s. ISBN 978-80-7371-398-0.

GRAČKA, František. *Čechy pod Kosířem.* Čechy pod Kosířem: Obec Čechy pod Kosířem, Okresní úřad Prostějov, 2000. 63 s.

HIEKE, Karel. *Moravské zámecké parky a jejich dřeviny.* Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1985. 307 s.

HLAVÁČEK, Luboš. *Josef Mánes a umělecká rodina Mánesů.* 1. vyd. Praha: Melantrich, 1988. 393 s.

HUBÁČEK, Jaroslav, Eva JANDOVÁ, Diana SVOBODOVÁ a Jana SVOBODOVÁ. *Čeština pro učitele*. 4. vyd. Česko: VadeMecumBohemiae, 2010, 375 s. ISBN 978-80-86041-37-7.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

JIST, Adam. *Kopa kopců*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1991. 249 s.

KALHOUS, Zdeněk, Otto OBST. *Školní didaktika*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. 447 s. ISBN 978-80-7367-571-4.

KOUDELÁK, Josef, Josef VACA. *Pověsti z kraje básníka F. S. Procházky*. Olomouc: Nákladem Okresního osvětového sboru v Olomouci, 1939.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Pedagogická

KUBĚNA, Jiří. *Čechy pod Kosířem. Zámek a park*. Brno: Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody, 1964. 8 s.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové kroje z České republiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. 262 s. ISBN 80-7106-293-6.

Lidový oděv a tanec na Hané. Sborník z konference o lidové kultuře na Hané. Přerov: Muzeum Komenského, 1998. 290 s.

LUDVÍKOVÁ, Miroslava. *Lidový kroj na Hané*. Přerov: Muzeum Komenského v Přerově, 2002. 116 s.

MÁTLOVÁ – UHROVÁ, Ludmila. *Lidové tance a taneční hry z Hané. Ze života lidu na Hané*. 2. vyd. Prostějov: Duha: Hanácké folklorní sdružení, Folklorní sdružení ČR, 2003. 75 s. ISBN 80-239-4037-6.

NELEŠOVSKÁ, Alena, Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika primární školy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1236-5.

NOVÁČEK, František, et al. *Čechy pod Kosířem – historie a současnost zámku a parku*. 1. vyd. Prostějov: Muzeum Prostějovska, 1990. 57 s. ISBN 80-900106-0-1.

OUTRATA, Bohumil. *Drobné sakrální stavby na Moravě: kaple a kapličky na Prostějovsku*. Olomouc: Moravsko-slezská křesťanská akademie, 2008. 127 s. ISBN 978-80-904075-0-3.

PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, Božena, et al. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999. 521 s. ISBN 80-85983-55-9.

PAUR, Jaroslav. *Josef Mánes: výbor obrazů a kreseb z díla*. 2. vyd. Praha: Dědictví Komenského, 1949. 113 s.

PIŠTĚLÁK, Josef. *Lidové tance severního Konicka*. Prostějov: Okresní kulturní středisko, 1989. 161 s.

POSPĚCH, Pavel. *Hanácký slovníček*. 1. vyd. Olomouc: Společnost přátel vesnice a malého města, 2008. 89 s. ISBN 978-80-254-4293-7.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ, Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

Přírodní park Velký Kosíř. Průvodce naučnou stezkou. Prostějov: Český svaz ochránců přírody, Regionální sdružení Iris, 2007. 53 s.

SAMEK, Bohumil. *Umělecké památky Moravy a Slezska I. [A-I]*. 1. vyd. Praha: Academia, 1994. 655 s. ISBN 80-200-0474-2.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. 2. vyd. Praha: Grada, 2007. 328 s. ISBN 978-80-247-1821.

SUŠIL, František. *Moravské národní písně: s nápěvy do textu vřaděnými*. 5. vyd. Praha: Argo, 1998. 792 s. ISBN 802040757X.

SVOBODOVÁ, Markéta, Bohumil POLÍVKA. *Písnička I. Zpěvník pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Ottovo nakladatelství, 1999. 232 s. ISBN 80-7181-303-6.

SVOZIL, Jan. *Kroj Hanáků - Blatáků*. Brno: J. Svozil, 1907. 13 s.

ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Mecenáši Josefa Mánesa. Portugalský rod Silva Tarouca a jeho vliv na českou kulturu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 230 s. ISBN 978-80-244-4110-8.

Zemi milované. Mánesův odkaz národu. Praha: Orbis, 1940. 118 s.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. (školský zákon)

Časopisové a novinové zdroje:

Anon. 2000. Čechy p/K mají nové obecní symboly. *Prostějovský Večerník*. 18. 12., 49(4), 9.

BARONOVÁ, Helena, 2012. Slavnostním ceremoniálem byla otevřena zrekonstruovaná zámecká oranžerie v Čechách pod Kosířem. *Týdeník Prostějovska*. 26. 09., 84(5), 7

DLUHÝ, Ondřej, 2016. Práce jsou náročné a nákladné. *Deník speciál. Zámek Čechy pod Kosířem*. 02. 04., 77, 10.

DOČKALOVÁ, Pavla, 2011. Fara se změní na hospic. Projekt podpoří Bára Basiková. *Týdeník Prostějovska*. 11. 05., 19(4), 7.

DOČKALOVÁ, Pavla, 2012. Stavba rozhledny na Kosíři začala. *Týdeník Prostějovska*. 17. 10., 41(5), 6.

DOSTÁLOVÁ, Hana, 1982. Přírodně krajinářský park v Čechách pod Kosířem – jeho historie a současnost. *Zpravodaj Muzea Prostějovska*. 1. 2.

FILOVÁ, Izabela, 2004. Proslavený zámecký park očekává návštěvníky. *Prostějovský týden*. 31. 03., 26(14), 4.

GORČÍK, Jiří, 2006. Pod kosířem roste muzeum. *Prostějovský deník*. 20. 11., 269, 4.

GREPLOVÁ, Martina, 2014. Nově opravená oranžerie pozve do minulosti. *Prostějovský týden*. 21. 05., 21(24), 4.

HAVELKA, Miloslav, 2010. Do muzea dorazil kolosální pohřební vůz: „vůbec jsem netušil, že ho mám před sebou,“ přiznává V. Obr. *Prostějovský Večerník*. 29. 03., 13(14), 8.

HAVELKA, Miloslav, 2009. Kočárové muzeum otevřeno za dělostřelecké salvy. *Prostějovský Večerník*. 13. 07., 28(13), 6.

HAVELKA, Miloslav, 2008. Kočárové muzeum má svoji adresu: „slavnostní otevření bude nejspíš spojené s přítelem Josefíkem,“ říká Václav Obr. *Prostějovský Večerník*. 24. 11., 47(12), 8.

HAVELKA, Miloslav, 2009. Muzeum kočárů ve svitu luceren: jak se žije se splněným snem?. *Prostějovský Večerník*. 21. 12., 51(13), 6.

- HAVELKA, Miloslav, 2001. Podaří se zachránit unikátní kulturní památku?. *Prostějovský Večerník*. 05. 02., 5(5), 9.
- HAVELKA, Miloslav, 2013. Pomyslný bronz pro Josefko! Ocenění veřejnosti je pro V. Obra odměnou!. *Týdeník Prostějovska*. 10. 04., 14(6), 11.
- HAVLÍK, Radim, 2010. Chcete, aby stála rozhledna na Kosíři? Kupte si schod. *Prostějovský týden*. 12. 04., 15(20), 4.
- HAVLÍK, Radim, 2012. Muzeum v Čechách otevřelo depozitář. Uvnitř ukrývá klenot. *Prostějovský týden*. 03. 10., 40(22), 4.
- HAVLÍK, Radim, 2009. Rozhledna na Kosíři se má začít stavět příští rok. *Prostějovský deník*. 02. 03., 51, 3.
- MADER, Zdeněk, 2010. Čechy pod Kosířem a jejich pamětihodnosti. *Hanácký kalendář*. 79-83.
- MASAŘÍKOVÁ, Hana, 2015. Zámecký park v Čechách pod Kosířem je vážně unikátním místem. *Prostějovský týden*. 18. 03., 11(25), 9.
- MASAŘÍKOVÁ, Hana, 2013. Z rozhledny už lidé vidí Hanou i hory. *Prostějovský týden*. 16. 06., 26(23), 1.
- MOŠ, Pavel, 2011. Sběratel staví depozitář. Jako další expozici. *Prostějovský týden*. 23. 02., 8, 21, 4.
- ONDERKA, Vladimír, 2014. Muzeum chystá i výstavu saní. 5+2 dny. 24. 01., 3, 5.
- SEKANINA, David, 2006. Obr: Beru to trochu jako posláni. *Prostějovský deník*. 20. 11., 269, 4.
- SEKANINA, David, 2006. Zámecký skleník chátrá dál. *Prostějovský deník*. 09. 08., 184, 4
- SLOUKOVÁ, Kateřina, 2007. Muzeum se hlásí: restaurátor kočárů už láká budoucí návštěvníky. *Prostějovský týden*. 14. 11., 46(17), 1.
- SYROVÁTKA, Petr, 2009. Josefko! vzkřísí staré řemeslo. *Prostějovský deník*. 24. 07., 171, 1.

SYROVÁTKA, Petr, 2009. Obrovo Muzeum kočárů v Čechách pod Kosířem se začíná plnit. *Prostějovský týden*. 25. 03., 12(19), 12.

ŠEVČÍKOVÁ, Eva, 2007. Muzeum je pod střechou: Václav Obr připravuje odhalení a vysvěcení smutečního kočáru. *Prostějovský týden*. 24. 10., 43(17), 2.

ŠVERDÍK, Michal, 2007. Odborníci: Velký Kosíř není sopka. *Mladá Fronta Dnes*. 06. 01., 5(18), 32.

ZAORAL, Martin, 2016. „Chtěl jsem synovi dokázat, že za něco stojím“: Václav Obr nejen o tom z čeho všeho vyrostlo Muzeum kočárů v Čechách pod Kosířem. *Prostějovský Večerník*. 21. 03., 12(20), 14.

ZAORAL, Martin, 2016. „Práce na kočárech se mi stala osudem!“, Václav Obr nejen o plánech na další rozvoj muzea v Čechách pod Kosířem. *Prostějovský Večerník*. 29. 03., 12(20), 12.

ZAORAL, Martin, 2015. V depozitáři Čech pod Kosířem je k vidění unikátní výstava, která vnáší světlo do temnoty. Nádherné lucerny a sousoší andělů hlídají Muzea kočárů. *Prostějovský Večerník*. 19. 10., 42(19), 29.

ZAORAL, Martin, 2016. Vojáci při bitvě v Čechách pod Kosířem zůstanou věrni císaři: zámecký park se vrátí do období napoleonských válek. *Prostějovský Večerník*. 21. 11., 47(20), 9.

Internetové zdroje

AOPK ČR. Národní přírodní památka Státní lom. [online]. [cit. 13. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/lokality/?idlokality=684>

CZREGION. Celostátní informační portál. Čechy pod Kosířem. CZREGION. Celostátní informační portál. [online]. [cit. 11. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.czregion.cz/cechy-pod-kosirem>

Folklor a tradice. *Krajina a kroj*. [online]. [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z: <http://folkloratradice.cz/cs/lidovy-kroj-podluzi/krajina-a-kroj>

HAVELKA, Miloslav. Muzeum historických kočárů: splacený dluh i splněný sen. In: *historickecocary.cz*. [online]. [cit. 5. 1. 2017]. Dostupné z: http://www.historickecocary.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=74%3Amuzeum-historickyh-koar-splaceny-dluh-i-splnny-sen&catid=2%3Amuzeum&Itemid=4&lang=cs

Heraldry of the World. *Čelechovice na Hané – Erb Čelechovice na Hané (znak, coatofarms, Wappen)*. [online]. [cit. 11. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.ngw.nl/heraldrywiki/index.php?title=%C4%8Celechovice_na_Han%C3%A9

Heraldry of the World. *Kostelec na Hané – Erb Kostelec na Hané (znak, coatofarms, Wappen)*. [online]. [cit. 11. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.ngw.nl/heraldrywiki/index.php?title=Kostelec_na_Han%C3%A9

Heraldry of the World. *Senice na Hané – Erb Senice na Hané (znak, coatofarms, Wappen)*. [online]. [cit. 11. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.ngw.nl/heraldrywiki/index.php?title=Senice_na_Han%C3%A9

HESOVÁ, Alena. Je to až takové hříšné, usmívá se Zdeněk Svěrák nad svým muzeem. In: *olomoucky.denik.cz*. [online]. Poslední změna 19.06.2016. [cit. 3. 1. 2017]. Dostupné z: http://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/je-to-az-takove-hrisne-usmiva-se-zdenek-sverak-nad-svym-muzeem-20160613.html

HESOVÁ, Alena. Otec a syn poprvé „okoukli“ pod Kosířem své muzeum. In: *olomoucky.denik.cz*. [online]. Poslední změna 10.06.2016. [cit. 3. 1. 2017]. Dostupné z: http://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/otec-a-syn-sverakovi-poprve-okoukli-pod-kosirem-sve-muzeum-20160610.html

Mapy.cz. Velký Kosíř. [online]. [cit. 13. 2. 2017]. Dostupné z: <https://mapy.cz/turisticka?x=17.0554974&y=49.5570112&z=15&q=velk%C3%BD%20kos%C3%AD%C5%99>

Mapy.cz. Velký Kosíř. [online]. [cit. 13. 2. 2017]. Dostupné z: <https://mapy.cz/turisticka?x=17.0604327&y=49.5465845&z=15&q=velk%C3%BD%20kos%C3%AD%C5%99>

Mapy.cz. [online]. [cit. 13. 3. 2017]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=17.1502760&y=49.5040888&z=12>

Mapy.cz. Zámecký park Čechy pod Kosířem (Zahrada, park). [online]. [cit. 23. 1. 2017]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=17.0265361&y=49.5469341&z=15&source=base&id=1893010>

MAZALOVÁ, Blanka. Na zámku v Čechách pod Kosířem vzniká muzeum otce a syna Svěrákových. In: *rozhlas.cz*. [online]. Poslední změna 28.03.2016. [cit. 3. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/film/zprava/na-zamku-v-cechach-pod-kosirem-vznika-muzeum-otce-a-syna-sverakovych--1597687>

Muzeum historických kočárů Čechy pod Kosířem – Historické kočáry „Mylord. *Josef*kol 2017. [online]. [cit. 9. 1. 2017]. Dostupné z: http://www.historickekokary.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=24&Itemid=6&lang=cs

Muzeum historických kočárů Čechy pod Kosířem – Historické kočáry „Mylord“. *Muzeum historických kočárů*. [online]. [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.historickekokary.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=5&Itemid=7&lang=cs

Obec Čechy pod Kosířem. *Charakteristika obce*. [online]. [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.cechypk.cz/uvodni-stranka/536>

Obec Čechy pod Kosířem. *Kalendář kulturních a společenských akcí 2017*. [online]. [cit. 7. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.cechypk.cz/akce-u-nas/2870-kalendar-kulturnich-a-spolecenskych-akci-2015>

Obec Čechy pod Kosířem. *Obecně závazná vyhláška obce Čechy pod Kosířem č. 2 / 2000 o znaku a praporu obce a jejich užívání*. [online]. [cit. 2. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.cechypk.cz/obec/obecne-zavazne-vyhlasky/549-obecn-zavazna-vyhlaka-obce-echy-pod-kosiem-2-2000-o-znaku-a-praporu-obce-a-jejich-uivani>

Obec Čechy pod Kosířem. *Obec Čechy pod Kosířem*. [online]. [cit. 21. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.cechypk.cz/>

Obec Čechy pod Kosířem. *Multifunkční budova pro kulturu a sport*. [online]. [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.cechypk.cz/kultura-a-sport/mfb>

Obec Čechy pod Kosířem. *Současnost v kostce*. [online]. [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.cechypk.cz/component/content/article/538>

Obec Čechy pod Kosířem. *TJ Sokol*. [online]. [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.cechypk.cz/spolky-pusobici-v-obci/tj-sokol/nase-tj-sokol>

Obec Čechy pod Kosířem. *Zásahová jednotka*. [online]. [cit. 23. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.cechypk.cz/spolky-pusobici-v-obci/sdh/zasahova-jednotka>

Obec Čechy pod Kosířem. *Z historie továrny*. [online]. [cit. 15. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.cechypk.cz/kultura-a-sport/hasicske-muzeum/z-historie-tovarny>

OBR, Václav. Václav Obr, restaurátor, zakladatel Muzea historických kočárů. In: *historickecocary.cz*. [online]. [cit. 5. 1. 2017]. Dostupné z: http://www.historickecocary.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=10&Itemid=12&lang=cs

PETRŽÍLEK, Ivo. Zdeněk Svěrák. In: *ČSFD.cz*. [online]. [cit. 3. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/tvurce/946-zdenek-sverak/>

Pražský orloj – The Prague Astronomical Clock. *Pražský orloj – The Prague Astronomical Clock – Kalendářní deska*. [online]. [cit. 13. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.orloj.eu/cs/orloj_manes_kalendar.htm

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Část C. [online]. Praha: MŠMT, 2016. 165 s. [cit. 9. 2. 2017] Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

Registr komunálních symbolů. *Registr komunálních symbolů*. [online]. [cit. 11. 3. 2017]. Dostupné z: <https://rekos.psp.cz/detail-symbolu/id/463ab313-8042-4d4f-96ae-5932158b6c7e>

Rodon – knihovna, umění, hudba, fotogalerie. *Rodon – knihovna, umění, hudba, fotogalerie*. [online]. [cit. 13. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.rodon.cz/malir-dila/Josef-Manes-150/Cervene-parapatko-1342>

Rozhledna Velký Kosíř. *Rozhledna Velký Kosíř – Haná jako na dlani*. [online]. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.rozhledna-kosir.cz/>

SOBECKÝ, Michal. Na otevření zámku v Čechách pod Kosířem dorazily stovky lidí i Jan Svěrák. In: *denik.cz*. [online]. Poslední změna 02.04.2016. [cit. 16. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/olomoucky-kraj/na-otevreni-zamku-v-cechach-pod-kosirem-dorazily-stovky-lidi-i-jan-sverak-20160402-keuy.html>

ŠVERDÍK, Michal. První svěrákovské muzeum ukáže lavici Obecné školy i tmavomodrou stíhačku. In: *Idnes.cz* [online]. Poslední změna 19.03.2017 07:51. [cit. 3. 1. 2017]. Dostupné z: http://olomouc.idnes.cz/muzeum-otce-a-syna-sverakovych-zdenek-sverak-cechy-pod-kosirem-pvi-/olomouc-zpravy.aspx?c=A160316_2232860_olomouc-zpravy_stk

ŠVERDÍK, Michal. Velký Kosíř je vyhaslá sopka, učí chybně školáky. In: *idnes.cz*. [online]. Poslední změna 11.01.2007. [cit. 6. 3. 2017]. Dostupné z: http://cestovani.idnes.cz/velky-kosir-je-vyhasla-sopka-uci-chybne-skolaky-f5a-/po-cesku.aspx?c=A070111_120405_igcechy_tom

Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, 2008. [online]. Internetová jazyková příručka. [cit. 12. 3. 2017]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

Valašský vojvoda – soubor lidových písní a tanců z Kozlovic. *Kroje*. [online]. [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.valasskyvojvoda.cz/historie/kroje.php>

VÁLKOVÁ, Hana. Průhonický park pronikl mezi památky UNESCO, přiřadili ho k centru Prahy. In: *zpravy.idnes.cz*. [online]. Poslední změna 20.08.2010. [cit. 21. 1. 2017]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pruhonicky-park-pronikl-mezi-pamatky-unesco-priradili-ho-k-centru-prahy-14c-/domaci.aspx?c=A100820_105814_domaci_hv

VAŠKOVÁ, Pavla. Buty a hosté Svěrákovi v Čechách pod Kosířem. In: *vecernikpv.cz*. [online]. Poslední změna 08.06.2016. [cit. 3. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.vecernikpv.cz/kultura/14650-buty-a-hoste-sverakovi-v-cechach-pod-kosirem>

Vlastivědné muzeum Olomouc. *Zámecký areál Čechy pod Kosířem*. [online]. [cit. 3. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.vmo.cz/rubriky/stale-expozice/zamecky-areal-cechy-pod-kosirem/>

Vlastivědné muzeum Olomouc. *Zámek Čechy pod Kosířem*. [online]. [cit. 6. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.vmo.cz/rubriky/o-nas/zamek-cechy-pod-kosirem/>

VOSÁTKA, Jirka. Jan Svěrák. In: ČSFD.cz. [online]. [cit. 3. 1. 2017]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/tvurce/1462-jan-sverak/>

Wikimedia. Chateau in Čechy pod Kosířem. [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Chateau_in_%C4%8Cechy_pod_Kos%C3%AD%C5%99em_02.jpg

Wikimedia. Muzeum kočárů, Čechy pod Kosířem, okres Prostějov. [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Muzeum_ko%C4%8D%C3%A1r%C5%AF,%C4%8Cechy_pod_Kos%C3%AD%C5%99em,_okres_Prost%C4%Bjov.jpg

Wikimedia. Zámek – oranžerie, Čechy pod Kosířem, okres Prostějov. [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Z%C3%A1mek_-_oran%C5%BEerie,%C4%8Cechy_pod_Kos%C3%AD%C5%99em,_okres_Prost%C4%Bjov.jpg

Wikipedia. Josef Mánes. [online]. Poslední změna 29. 01. 2017 [cit. 11. 3. 2017]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_M%C3%A1nes

Základní a mateřská škola Drahanovice – Mateřská škola Luděrov. *Dokumenty*. [online]. [cit. 19. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.skoladrahanovice.cz/dokumenty/>

Základní škola a mateřská škola Čechy pod Kosířem. *O nás*. [online]. [cit. 19. 3. 2017]. Dostupné z: <http://skolacechypk.cz/cz/zakladni-skola-o-nas>

Základní škola Kostelec na Hané. *Výroční zpráva 2015*. [online]. [cit. 19. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.skolakostelec.cz/data2016/zprava2015.pdf>

Zámek Čechy pod Kosířem. *Historie zámku*. [online]. [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.zamekcechy.cz/historie-zamku>

Zámek Čechy pod Kosířem. *Josef Mánes*. [online]. [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.zamekcechy.cz/josef-manes>

Zámek Čechy pod Kosířem. *Pro návštěvníky*. [online]. [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.zamekcechy.cz/pro-navstevniky>

Zámek Čechy pod Kosířem. *Expozice*. [online]. [cit. 9. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.zamekcechy.cz/expozice>

ZEMĚPIS – informace o České republice a celém světě – Geografický server. *Slepá mapa kraje ČR s krajskými městy*. [online]. [cit. 13. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.zemepis.com/smkrajem.php>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Didaktický test

Příloha č. 2: Rozdíly mezi městem a vesnicí

Příloha č. 3: Pohlednice Čech pod Kosířem

Příloha č. 4: Slepá mapa ČR s vyznačenými hranicemi krajů

Příloha č. 5: Znaky různých obcí

Příloha č. 6: Jména obce

Příloha č. 7: Zašifrovaná historie

Příloha č. 8: Příklad časové osy

Příloha č. 9: Mapa stromů v zámeckém parku

Příloha č. 10: Listy stromů

Příloha č. 11: „O kopci Kosíři“

Příloha č. 12: Tísňová linka – hasiči, záchranná služba, policie

Příloha č. 13: Pracovní list – Hasičské muzeum

Příloha č. 14: Pracovní list – Muzeum kočárů

Příloha č. 15: Šablona znaku

Příloha č. 16: Lev a myš

Příloha č. 17: Lev a mēš

Příloha č. 18: Hanácká slovíčka

Příloha č. 19: Hanácké písně

Příloha č. 20: Hra na mostek

Příloha č. 21: Obrázek Josefa Mánesa

Příloha č. 22: Komiks o Josefu Mánesovi

Příloha č. 23: Hanácký kraj z Čech pod Kosířem od Josefa Mánesa

Příloha č. 24: Hanácký kraj z Čech pod Kosířem – vybarvi

Příloha č. 25: Další díla od Josefa Mánesa – V létě, Medailony na Staroměstském orloji

Příloha č. 26: „O Ječmínkovi na Kosíři“

Příloha č. 27: Mapy s vyznačenými vrstevnicemi

Příloha č. 28: Model Velkého Kosíře

Příloha č. 29: Mapa trasy na Velký Kosíř

Příloha č. 30: Poznáš, které osobnosti se skrývají v rébusu?

Příloha č. 31: Poznáš, co se skrývá v rébusu?

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Didaktický test

DIDAKTICKÝ TEST – ČECHY POD KOSÍŘEM

Hodící se zakroužkuj

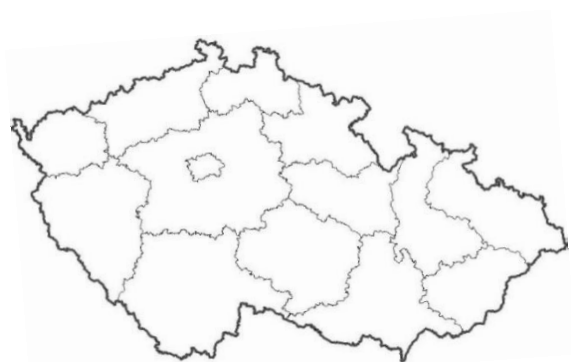
Jsem

- a) Dívka
- b) Chlapec

Navštěvuji Základní školu a Mateřskou školu

- a) Čechy pod Kosířem
- b) Kostelec na Hané
- c) Drahanovice

1) Vyznač hranice kraje, ve kterém se nachází obec Čechy pod Kosířem.

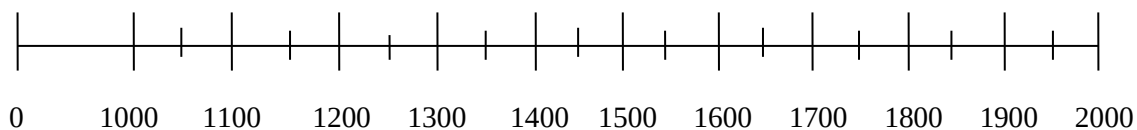
2) Napiš název kraje, ve kterém se Čechy pod Kosířem nachází, a jeho krajské město.

.....

.....

3) Vyber z možností a na časovou osu vyznač datum první zmínky o obci Čechy pod Kosířem.

- a) 1931
- b) 1631
- c) 1131

4) Z následujících možností vyber, kdo stojí v čele obce Čechy pod Kosířem. Pokud znáš i jeho jméno, napiš ho.

- a) Primátor
- b) Starosta
- c) Předseda

.....

5) Víš, jak se jmenují muzea, která se nacházejí v obci Čechy pod Kosířem? Uveď aspoň 2.

.....

.....

6) Jak se jmenuje vrchol, který leží poblíž Čech pod Kosířem a k jehož rozhledně vede naučná stezka nesoucí jeho název?

.....

7) Jak se jmenuje osobnost, kterou vystihuje následující popis? Uveď jméno i příjmení.

Jsem významný český malíř a za dobu svého několikaletého působení na zámku v Čechách pod Kosířem jsem vytvořil řadu známých maleb, např. „V létě“. Podle mě se jmenuje jedna ulice v obci, altánek v zámeckém parku nebo také pension.

.....

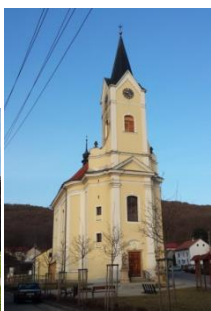
8) Jak se jmenuje mezinárodní sraz mistrů řemesel kolařského a kočárnického, který se letos bude konat již 9. rok v červenci v zámeckém parku v Čechách pod Kosířem?

.....

9) Spoj, co k sobě patří.

a) Josef Mánes	1) zakladatel a ředitel Muzea historických kočárů
b) Václav Obr	2) hrabě na zámku v 19. století, přítel významného českého malíře
c) Bedřich Silva Tarouca	3) významný český malíř, který působil na zámku v Čechách pod Kosířem

10) K obrázkům doplň názvy staveb, které jsou na nich vyobrazeny.

.....

1) Podtrhni zdroje, ze kterých se dozvídáš nejvíce informací o Čechách pod Kosířem.

a) rodina

b) kamarádi

c) škola

d) noviny

e) knihy

f) internet

g) plakáty

h) rozhlas

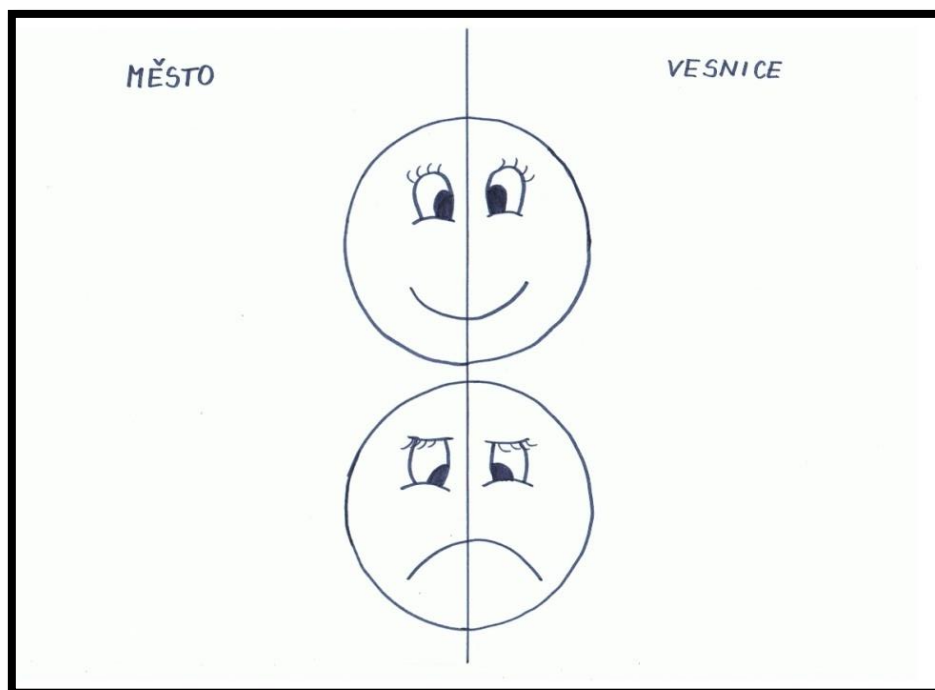
i) jiné. Které?

.....

2) Navštívíte ve vyučování zámek nebo zámecký park v Čechách pod Kosířem?

ANO – NE

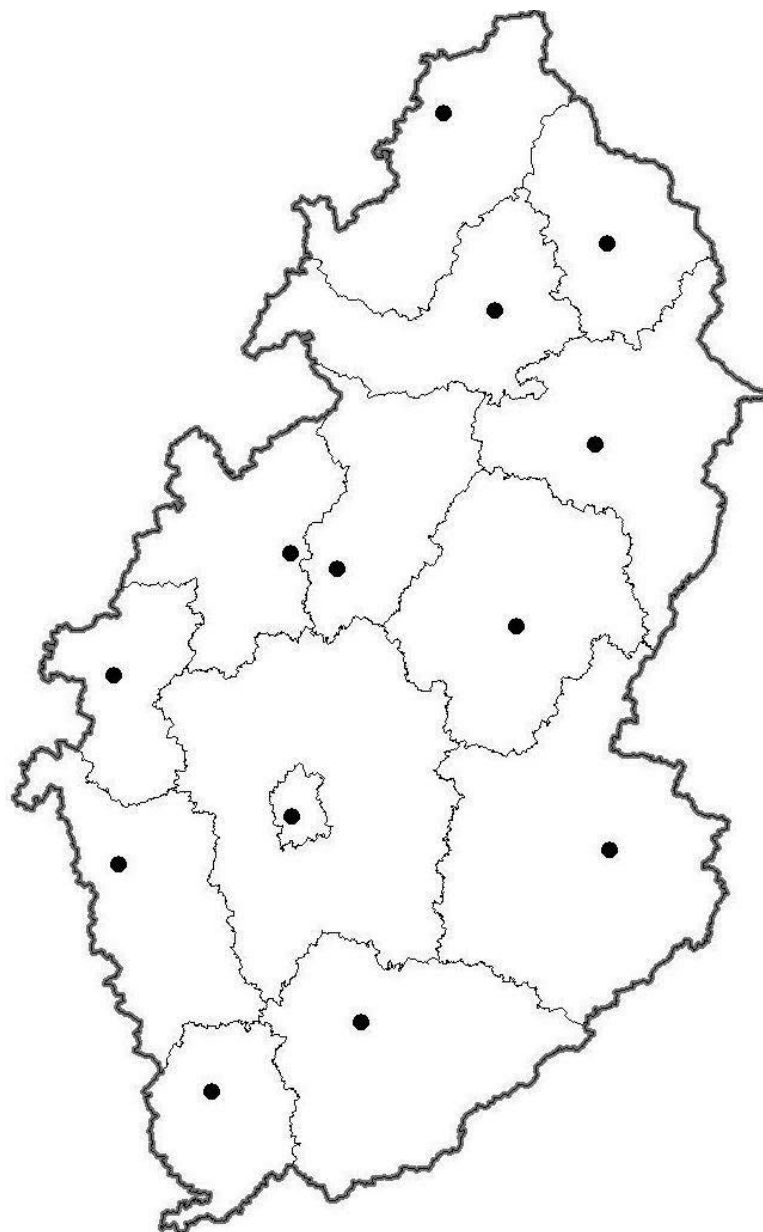
Příloha č. 2 – Rozdíly mezi městem a vesnicí (Zdroj: Vlastní práce)

Příloha č. 3 - Pohlednice Čech pod Kosířem

Příloha č. 4 - Slepá mapa České republiky s vyznačenými hranicemi krajů (Zdroj: Slepá mapa krajů ČR s krajskými městy [online])

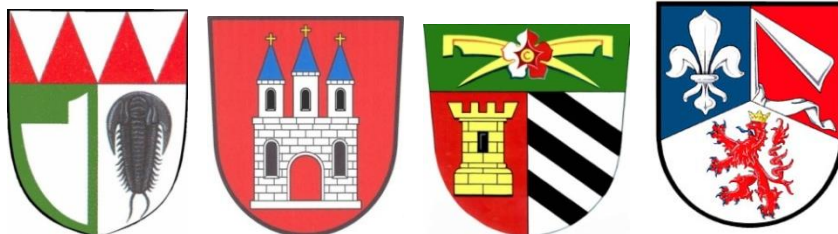

Příloha č. 5 – Znaky různých obcí

Poznáš znak obce Čechy pod Kosířem podle jeho popisu?

Znak obce tvoří modro-červeně polcený štít se sníženým stříbrným hrotem. Vpravo stříbrná lilie, vlevo půl zavinuté střely přiléhající k dělicí linii, v hrotu červený korunovaný lev s modrou zbrojí.

Obrázky znaků několika obcí

Zdroje:

(HeraldryoftheWorld [online])

(HeraldryoftheWorld [online])

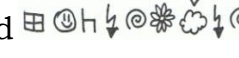
(HeraldryoftheWorld [online])

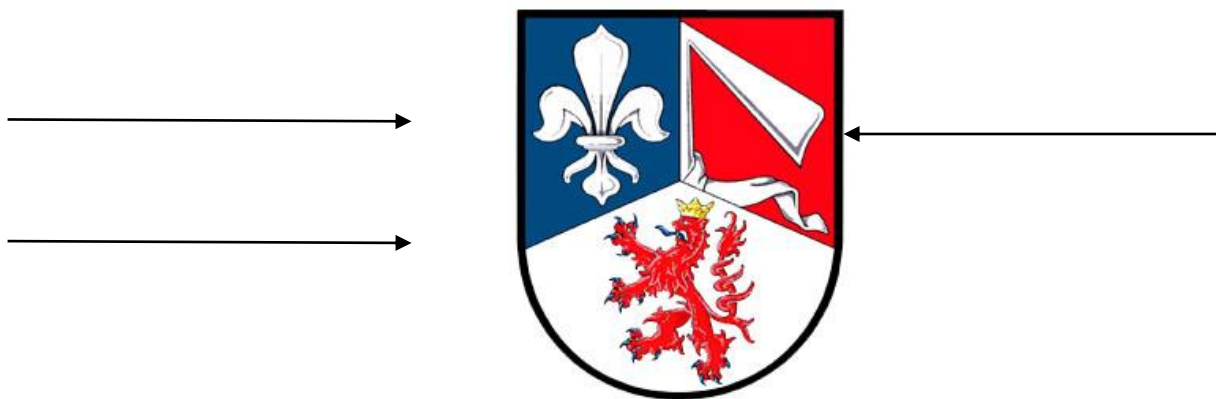
(CZREGION. Celostátní informační portál [online])

Nemám prosbu paměť na jména! Kdo si je
má pamatovat, když se pořád mění. Někteří
sám ale nepaří. Pamatuj které?

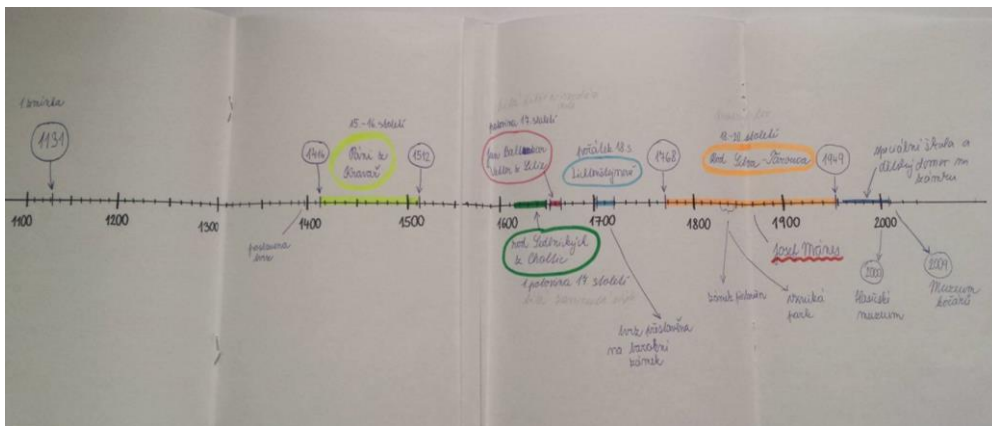
HISTORIE Čech pod Kosířem

První zmínka o obci Čechy pod Kosířem pochází z roku 1131. Píše se zde o vlastnictví dvou polí v Čechách. Dalšími vlastníky byl rod pánů z , kteří Čechy pod Kosířem vlastnili od počátku 15. století (1416) téměř 100 let. Poté Čechy vlastnila řada majitelů, jako např. Albrecht nebo , erby těchto dvou rodů jsou ve znaku obce. Dalšími významnými majiteli byl rod , vlastnili Čechy od počátku 18. století sice asi jen 10 let, stihli ale přebudovat sídlo na barokní zámek. Posledními nejvýznamnějšími vlastníky byl portugalský rod , který vlastnil Čechy od roku 1768 zhruba do roku 1949, to znamená přes 180 let. Erb tohoto rodu je také součástí znaku obce. František Josef I. Silva Tarouca vybudoval přírodní krajinářský park, s jehož přestavbou začal již jeho otce a pokračovali v ní i jeho potomci, kteří do parku přidali exotické druhy dřevin nebo romantické stavby. Ervín Vilém zase nechal zámek v polovině 19. století přestavět do podoby, kterou známe dnes. Sourozenci a Bedřich byli velkými přáteli , který na zámek často jezdil malovat. Po druhé světové válce kolem roku 1949 byl zámek vyvlastněn státem, od poloviny 20. století zde byla umístěna speciální škola pro mentálně postižené a dětský domov, který zde byl desítky let. Od roku 2008 zámek spravuje . Po rekonstrukci byl zámek v roce 2016 otevřen veřejnosti.

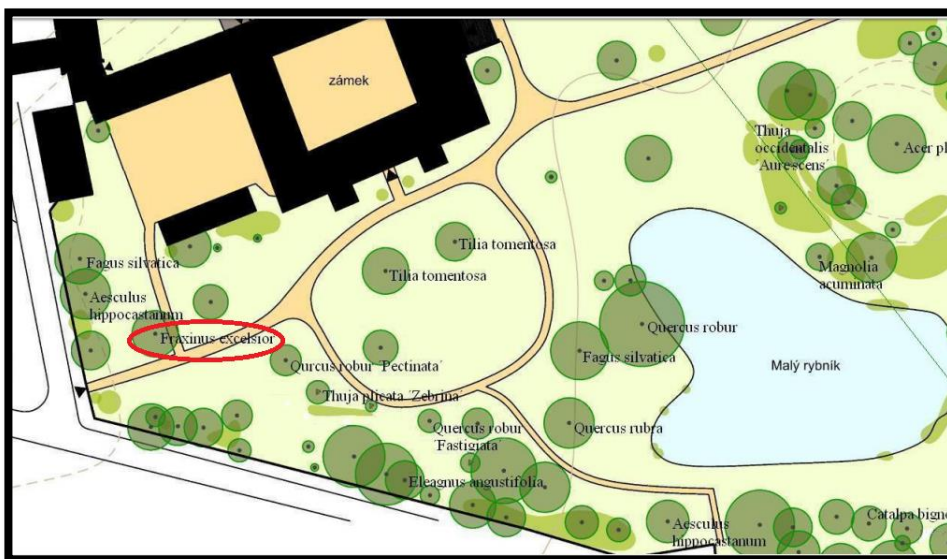
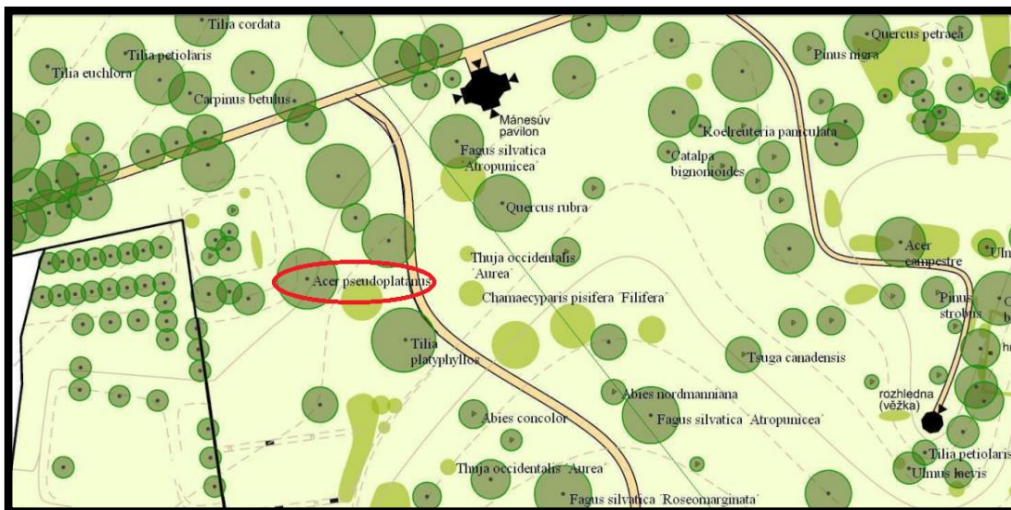

A	B	C	D	E	F	G	H	Ch
								
I	J	K	L	M	N	O	P	Q
								
R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
								

Příloha č. 8 – Příklad časové osy (Zdroj: Vlastní práce)

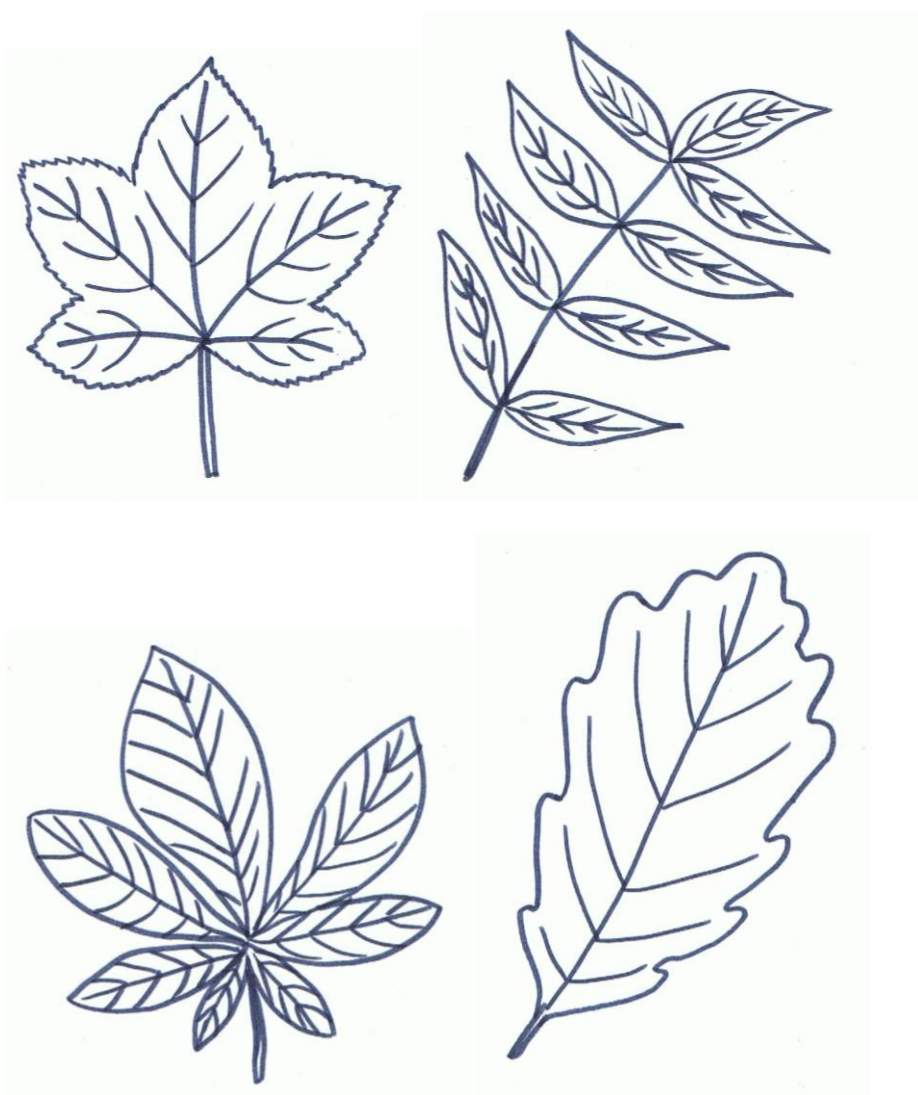

Příloha č. 9 – Mapa stromů (Zdroj: Pro návštěvníky [online])

Příloha č. 10 – listy stromů (Zdroj: Vlastní práce)

O kopci Kosíři (věžka)

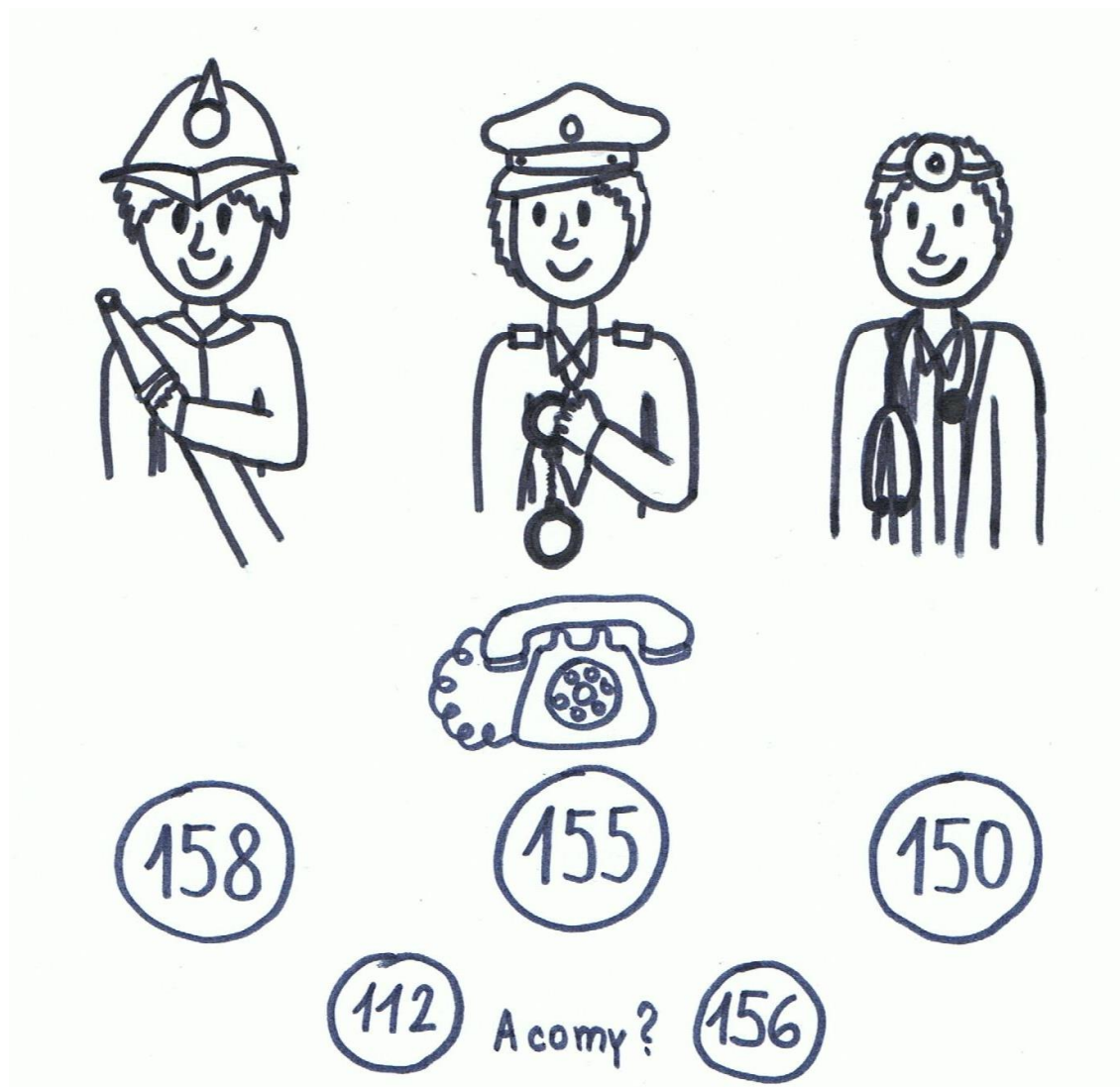
Zelený kopec Kosíř uzavírá vyhlídku dědinám Drahanovicím, Luděrovu, Střížovu a městečku Náměšti do široké Hané, táhnoucí se k Prostějovu. Jako starý táta stojí tu již od nepaměti a třeba mu hlava nešediví, přece jen už leccos viděl a sám je obetkán tajuplnými pověstmi.

Tak lidé vypravují, že prý pod Kosířem teče veliký potok. Pramení se kdesi pod Kosířem a vtéká do jednoho z rybníků v zámeckém parku v Čechách pod Kosířem. Když na určitém místě v lese položíme ucho na zem, slyšíme bublání a šplouchání.

Jiní vypravují, že pod Kosířem vede několik chodeb. Hlavní chodba vede prý ze zámeckého parku v Čechách od „červené věže“, zvané vyhlídkové a ústí v hlubokém lese u cesty zvané „hraběnka“. Druhá chodba vyústuje blízko Lhoty v „haviřově“ díře. V této díře se kdysi ubytoval muž, který v noci přepadal lidi a loupil. Říkali mu Janek Havířů. Také prý tu později strašilo.

Tak lidé vypravují; jen starý Kosíř mlčí a uchovává svá tajemství pro věky budoucí.

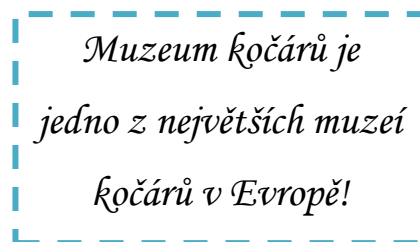
(Pověsti z kraje básníka F. S. Procházky)

PRACOVNÍ LIST – HASIČSKÉ MUZEUM

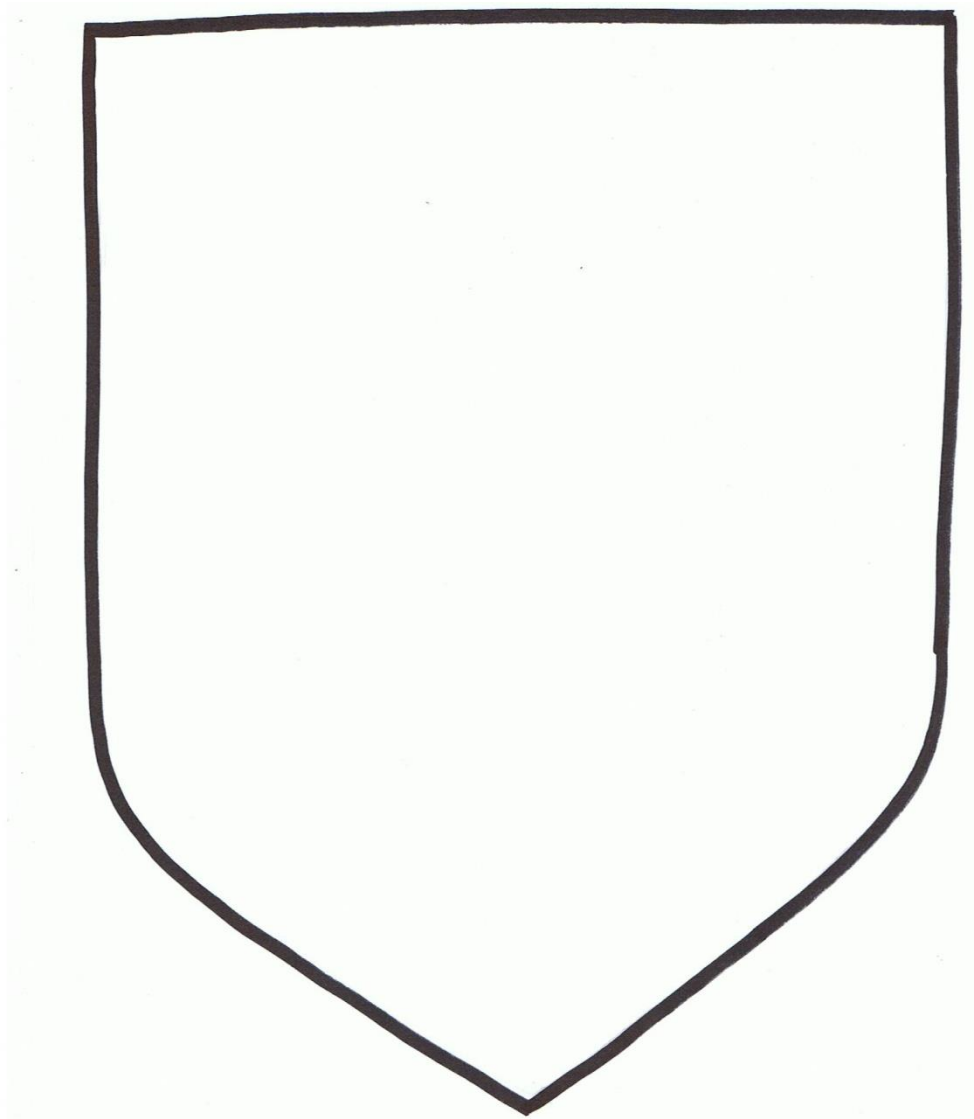
- 1) Ve kterém roce bylo hasičské muzeum otevřeno?
- 2) Proč se hasiči rozhodli postavit muzeum právě na tomto místě? Co zde dříve stálo?
- 3) Které exponáty tě v muzeu zaujaly? Proč?
- 4) Jakou další zajímavosti ses dozvěděl?
- 5) Představ si, jak by vypadal svět bez hasičského povolání. Co všechno by to přineslo?
- 6) Hasičské povolání není příliš staré. Jakým způsobem tedy lidé hasili požáry dříve?
- 7) Myslíš si, že je hasičské povolání nebezpečné? Proč?

PRACOVNÍ LIST – MUZEUM KOČÁRŮ

- 1) Kdo je zakladatelem muzea kočárů?
Ve kterém roce muzeum vzniklo?
 - 2) Které druhy kočárů můžeme v muzeu najít?
 - 3) Jakou raritu můžeme vidět v muzeu kočárů? (Jaké „nej“?)
 - 4) Co dělá člověk, který restauruje?
 - 5) Která řemesla se podílejí na restaurování kočárů? Slyšel jsi o nich někdy? Jsou tato řemesla dnes běžná? Proč?
 - 6) K čemu kočáry sloužily? Využívají se i dnes? Kde?
 - 7) O co všechno se člověk musí starat, aby mohl jezdit v kočáře?
-
- 8) Jak se jmenuje mezinárodní sraz mistrů řemesel kolařského a kočárnického, které muzeum kočárů pořádá?
 - 9) Kdy a kde se koná?
 - 10) Co na tomto srazu můžeme vidět? Co si můžeme vyzkoušet?
 - 11) Proč se konají akce podobného typu?

Příloha č. 15 – Šablona znaku (Zdroj: Vlastní práce)

Přílohy k druhému projektu (Čechy ... na Hané)

Příloha č. 16 – Lev a myš (Zdroj: Ezop, 2011)

Lev a myš

Skupinka mladých myšek dováděla na pasece, až probudily velkého lva, který odpočíval u rozložitého stromu. Lva to pochopitelně rozčílilo a rozzuřeně chytil do tlapy myšáka, který byl ze všech myšek nejhlasitější.

Myšák v sobě zburcoval všechnu odvahu, kterou měl, a ustrašeným hláskem lvovi slíbil, že když ho pustí a ušetří ho, jednou mu to vrátí. Lev se rozesmál nad tím nápadem, že by mu malý myšák mohl pomáhat, ale srdnatého tvorečka pustil na svobodu.

Netrvalo ani týden a lva chytili lovci do veliké sítě. Myšák uslyšel řev, kterým lev nařikal nad neštěstím, jež ho potkalo, a upamatoval se na svůj slib. Přiběhl k síti a svými ostrými zoubky postupně překousal přesně tolik pramenů lana, aby se lev mohl dostat ze sítě ven. Tak malý myšák zachránil velkému lvovi život.

(Ezopovy bajky)

Příloha č. 17 - Lev a mēš

Lev a mēš

Hóf mladých mēši dováděl na mytině, až zbôdile velkýho lva, keré si pochrôpkával ô čapatyho stroma. Toš baže z toho bēl lev celé rozkohôtěné, celé našťvané chētil do tlapē mēšáka, keré dělал névěči virvál.

Mēšák v sobě zbôdil všechno odvahô, keró měl a ôstrašenym hlasem slíbil, že dêž ho pôsti a neôbliži mô, jedná mô to vrátí. Lev se ôščôřel nad tym nápadem, že bē mô takové pind'ôr muhl pomuct, ale odvážny zvíře pôstil na svobodô.

Po tédnô chētilē lovci lva do veléke sítě. Mēšák ôslēšel bengál jak lev nařikal nad tó tragédió, kerá ho potkala, a spoměl si na to, co slēboval. Přēšil k siti a svéma ostréma zôbama překósals šňurô tak, abē lev muhl vēlizt ven. Tak malé mēšák zachránil velkýmô lvovi žēvot.

(Ezopové bajkê)

Příloha č. 18 – Hanácká slovíčka (Zdroj: Pospěch, 2008)

Pokus se přeložit co nejvíce slov.

agnózek	môckat se
břôch	našklôbat
caloň	ôdôndané
čôbrnět	paščêka
dôchna	paták
engliša	rožit
fusekle	řóchanec
glgat	skřêdylka
halmara	šňôpat
chróst	tróbskê
ičnik	untrcajkê
jančêt	věřtat
kvičeró	zababôšêt se
legát	žêčênka

(překlad podle abecedy: náhrdelník, břicho, velký kluk, překvapeně se dívat, peřina, cukrlátko, ponožky, hltavě pít, hubený člověk, jedlík, plašit se, k večeru, židle, líbat se, natrhat, unavený, pusa, lék, rozsvítit, rána do zad, poklička na hrnec, tajně hledat, hloupý, spodní prádlo, dílna, obléknout si velkou vrstvu, kávová lžice)

TOVAČOV, TOVAČOV

moravská z Hané

Moderato (mírně)

[illegible]

2. Tovačov, Tovačov, tovačovský hatě,
nemožu, má milá, zapomenót na tě,
[: hujá, hujaja, hujá, hujajaja, hujá, hujajaja, hujajaja. :]

3. Jednó zapomenú, po drohy spomeno,
po třetí, má milá, slzy mě polej,
[; hujá, hujaja, hujá, hujaja, hujá, hujaja. :]

ROSTÓ, ROSTÓ, ROSTÓ

moravská z Hané

Andante (zvolna)

zpěv

2 flitny

Ros-tó, ros-tó, ros-tó
ko-no-pě za ces-tó
a só pěk-ně

D

me-ze ně-ma ros-te
ze-le-ny,

A7

G

D

mo-dro-o-ky děv-če,

D

1. **D**

2. **D**

A7

Em

až ve-ros-te,
bu-de my,

D

D

2. Mládenečku mladé, poslechni mé radě, zanech toho ženění.
[: Oženíš se jednu, tvářičke ti zblednú, krása se ti promění. :]

3. Rostó, rostó, rostó konopě za cestó a só pěkné zelené,
[: leží tam syneček porubáný všecek, volá vody studené. :]

Příloha č. 20 - Hra na mostek (Zdroj: Sušil, 1998)

Hra na mostek

Dva chlapci aneb dvě děvčata stojíce o sobě činí mostek (B); druzí chlapci neb druhé děvy stojí před nimi (A) a běžeti hodlají skrze ty dva první.

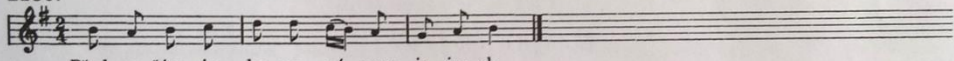
2179.

A. Je-li váš mostek tvrdý?
B. On je tvrdý jako kameň,
jsú dubové trámy na něm.
A. Dáte-li nám přes něj jeti?
B. A co vy nám za to dáte,
co vy přezeň přejecháte?
A. Chyťte si toho zadního đundů (= hlupáka).

Tu pozdvihnou onyno dvě (neb onino dva) ruky a tyto (neb tyto) běží pod ruky jejich, zadního pak chytanou.

U Prostějova v Čechách takto při tom zpívají

2180.

Před na-ším je ka-me-né most, ja-jun-da.

B. Před naším je kamenné most, jajunda.
A. Dáte-li nám přes něj jíti? Jajunda.
B. A co vy nám za to dáte? Jajunda,
dyž vy nám ho porócháte? Jajunda.
A. Dáme my vám hodnó dcero, jajunda,
co je nás tu, leda keró, jajunda.
Naše dcera dost je hodná, jajunda,
dež napeče chleba do dňa, jajunda.

Příloha č. 21 - Obrázek Josefa Mánesa (Zdroj: Wikipedia [online])

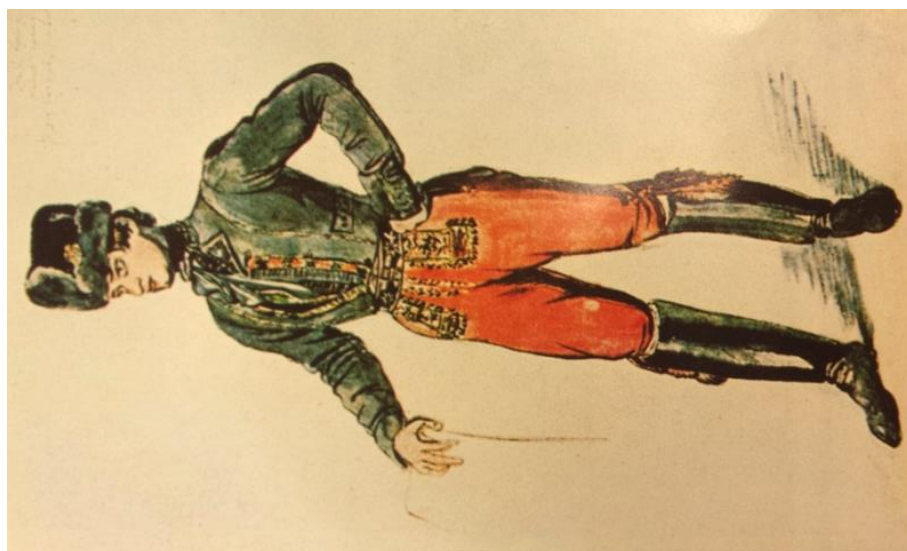
Příloha č. 22 -Komiks o Josefu Mánesovi (Zdroj: Vlastní práce)

Příloha č. 23 - Hanácký kroj z Čech pod Kosířem od Josefa Mánese
Ženský kroj (Zdroj: Zemi milované. Mánesův odkaz národu, 2002)

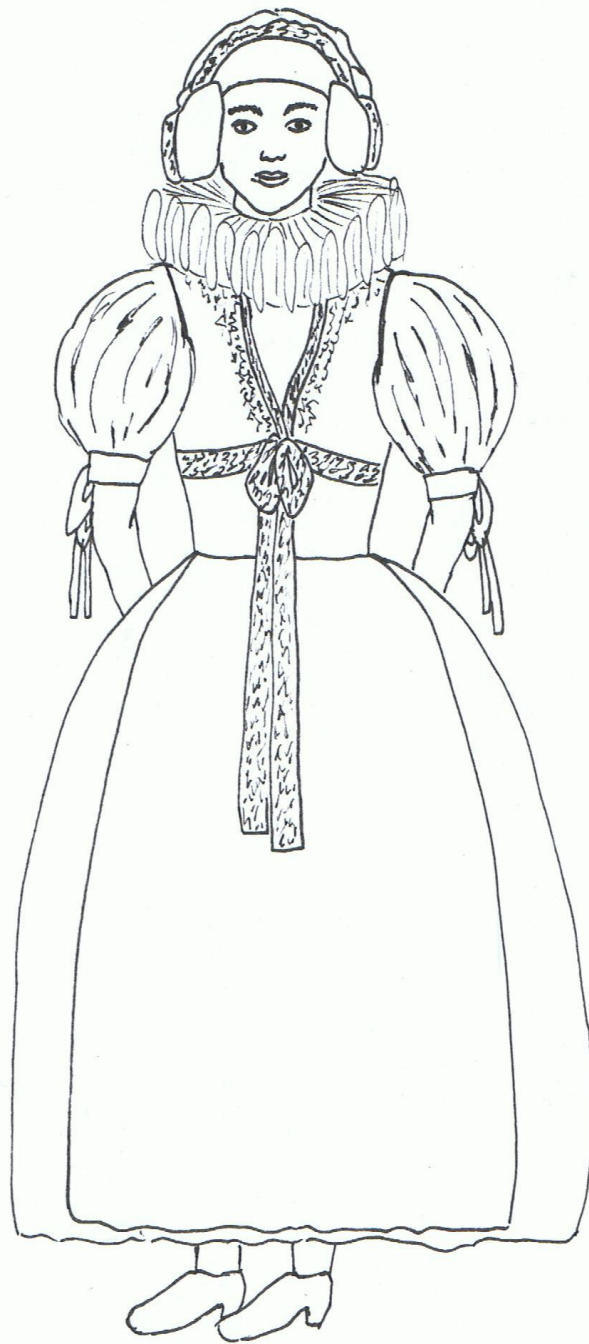

Mužský kroj (Zdroj: Ludvíková, 2002)

Příloha č. 24 – Hanácký kroj z Čech pod Kosířem – vybarvi (Zdroj: Vlastní práce)

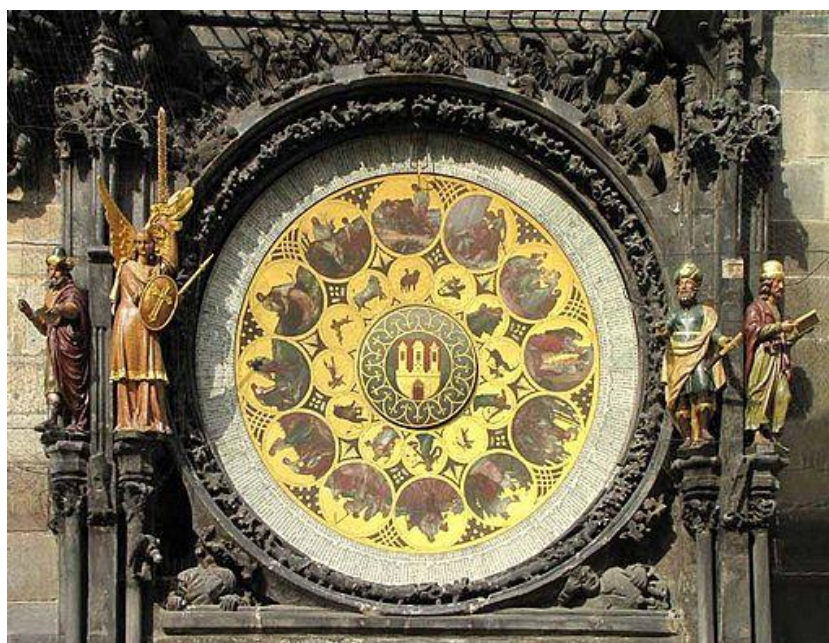

Příloha č. 25 - Další díla Josefa Mánesa – V létě, Medailony na Staroměstském orloji

Zdroje:

(Rodon [online])

(*Pražský orloj – The Prague Astronomical Clock* [online])

Příloha č. 26 – „O Ječmínkovi na Kosíři“

O Ječmínkovi a Kosíři (Zdroj: Jist, 1991)

V těch dávných pohádkových dobách, kdy ještě čerti chodili po světě, vypadalo to všude docela jinak než dnes. Například Morava. Ta byla skoro pustá, vždyť tu žil jen jeden národ – Vládl jim král, který se nenarodil v královském paláci, nýbrž na ječmenném poli, a proto se jmenoval Byl to panovník hodný a spravedlivý a taky chrabrý a udatný. To se ukázalo, když hanácké království přepadli čerti, aby se zmocnili nejlepšího kousku země na celé Moravě. Široko daleko jen a jen úrodná rovina. Kopce byli až na dalekém obzoru.

Právě odtamtud přitáhla čertů a na vozech vezla plno tvrdých a těžkých kamenů. To byly jejich zbraně, kterými mínili zahnat Hanáky. Házet uměli opravdu čertovsky, takže to s Hanáky nevypadalo nijak dobře, aspoň ze začátku ne, a to nejen proto, že jako mírumilovný národ měli jen nářadí, které se hodilo pro práci. Hlavně kosíře, aby měli čím kosit úrodu. A že úroda na Hané byla vždycky velká, byly i kosíře velké.

Jenže, tedy po hanácku kosíř, není válečná zbraň. Ale když Hanáci byli přepadeni, začali se i beze zbraní bránit. Král Ječmínek k tomu nemusel ani zavelet, stačilo, že vzal kosíř a zaútočil na nejbližšího čerta. Tak to po něm udělali všichni Hanáci, a než slunce začalo zapadat, čerti, místo, aby postupovali, začali ustupovat.

Ale v té chvíli se objevil sám kníže pekel s tak ohromným balvanem, jaký dokáže zdvihnout jen ten nejstrašnější ďábel. Rozmáchl se, samozřejmě po Ječmínkovi, ale ten po něm mrštil svým kosířem, strefil se mu do ruky, načež ďábel bolestí zařval a ten ohromný kámen Ostatní čerti se tak lekli, že vzali nohy na a rekordní rychlostí zmizeli za obzorem.

Hanáci byli, a poněvadž bylo zřejmé, že se o sebe budou umět vždycky postarat, zmizel také Ječmínek. Ale ten kámen, který kníže pekel na bitevním poli upustil, do příštího rána ještě povyrostl a taky se změnil v podobu kosy, tedy po hanácku kosíře. To proto, aby Hanáci nezapomněli ani na své kosíře, ani na svého dobrého krále Ječmínka.

Ten pro všechny případy, kdyby na Hanáky vtrhly zlé časy, nechal na malém Kosíři zlatý Snadno poznají, kde mají kopat, aby se k němu dostali. Jsou tam totiž díry, neboť kdysi dávno se nějací chtiví lidé pokoušeli Ječmínkovo zlato vydolovat. Ale když

už se jim v očích zatřpytilo, vytryskl ze země mohutný pramen a nejen zatopil důl, ale hrozil ze zemského povrchu spláchnout i celé okolí.

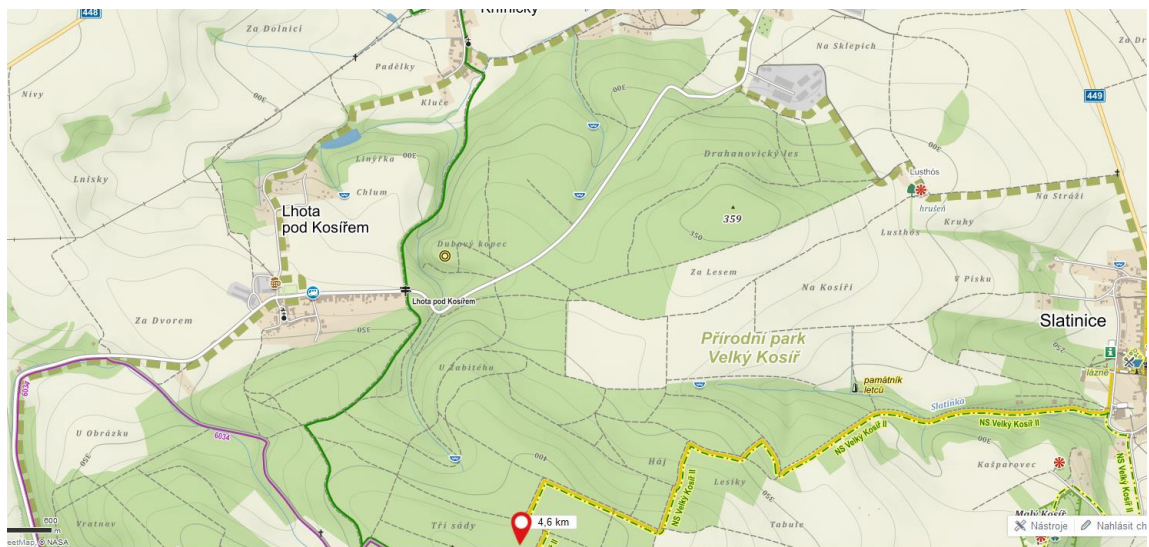
A to je konec té pohádky, a že je to opravdu jen pohádková vymyšlenost, je jasné z toho, že břidlice a doly, břidlice a zlato – to vůbec nejde dohromady. To zlato si Hanáci vymysleli proto, aby si ten svůj Kosíř ze samé lásky k Ječmínkovi aspoň pohádkově ozlatili.

Do textu doplň následující slova ve stejném tvaru:

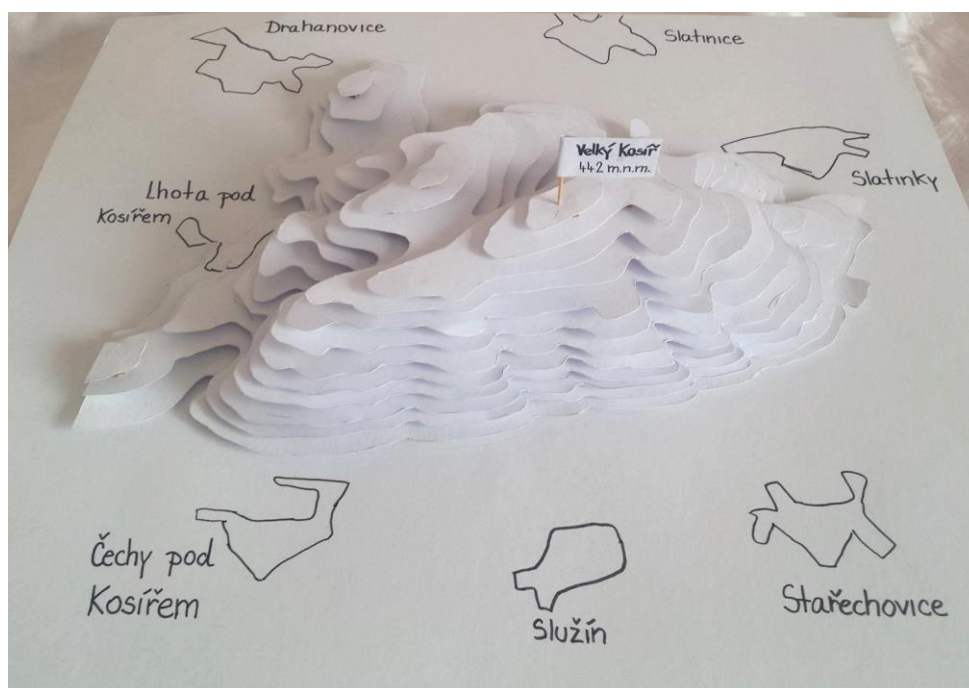
zachránění, ramena, Hanáci, upustil, poklad, armáda, Ječmínek, selskou, kosa

(Kopa kopců)

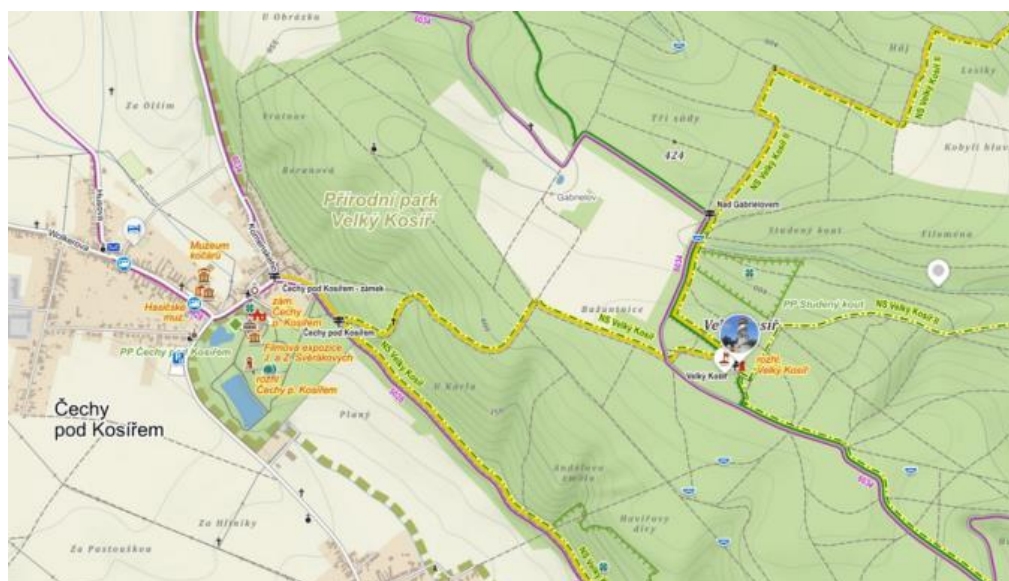
The map displays the Velký Kosíř area, featuring the National Park Velký Kosíř (Přírodní park Velký Kosíř) and the village of Služín. Key locations include Vápenice, Věteřov, and the Služín reservoir. The map shows various roads, including the R100 and R101, and several landmarks such as the Velký Kosíř monument and the Služín reservoir. The map also includes a legend for various symbols and a scale bar.

Příloha č. 28 - Model Velkého Kosíře (Zdroj: Vlastní práce)

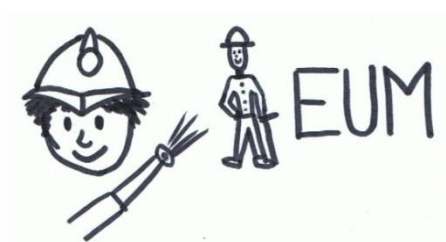
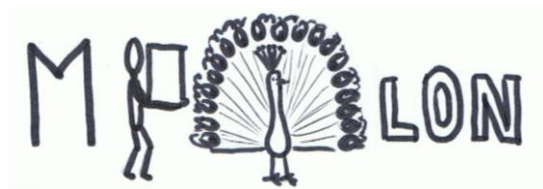
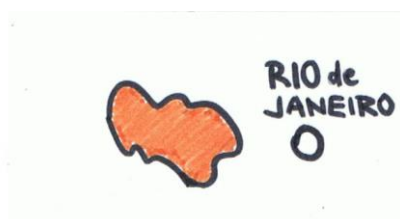
Příloha č. 29 – Mapa trasy na Velký Kosíř (Zdroj: Mapy.cz [online])

Příloha č. 30 - Poznáš, které osobnosti se skrývají v rébusu? (Zdroj: Vlastní práce)

Příloha č. 31 - Poznáš, co se skrývá v rébusu? (Zdroj: Vlastní práce)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Petra Kadlecová
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Znalosti žáků 5. ročníku základních škol o svém regionu (Čechy pod Kosířem)
Název v angličtině:	Knowledge of fifth class pupils in primary schools about their region (Čechy pod Kosířem)
Anotace práce:	Diplomová práce je určena učitelům a žákům 1. stupně ZŠ regionu Čechy pod Kosířem. Teoretická část je zaměřena na charakteristiku regionu Čechy pod Kosířem, na zařazení témata regionu v RVP ZV a charakteristiku projektového vyučování. V empirické části zpracováváme a vyhodnocujeme výsledky didaktického testu, který jsme použili pro zjišťování znalostí. Praktická část obsahuje dva projekty zaměřené na region Čechy pod Kosířem. Projekty jsou určené pro žáky 5. ročníku ZŠ.
Klíčová slova:	znalosti, region, Čechy pod Kosířem, projektové vyučování, historie, současnost, kultura, region v RVP ZV,
Anotace v angličtině:	This thesis is appointed to teachers and pupils of the 1. grade at primary school of region Čechy pod Kosířem. The theoretical part is focused on describe region Čechy pod Kosířem, on placement theme of region in RVP ZV and describe project teaching. In empirical part we compose and evaluate results of didactic test, which we used for discovering of knowledge. Practical part has two projects focused on region Čechy pod Kosířem.

	Projects are intended for fifth class pupils in primary schools.
Klíčová slova v angličtině:	knowledge, region, Čechy pod Kosířem, project teaching, history, present, culture, region in RVP ZV,
Přílohy vázané v práci:	31 příloh
Rozsah práce:	104 stran
Jazyk práce:	český jazyk